

Bulgaristan Komünist Partisi'nin bugünkü sosyal politikası

Stanko Todorov

*Bulgaristan Komünist Partisi MK Politik Büro üyesi,
Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Bakanlar Konseyi Başkanı*

Kurulduğundan bu yana Bulgaristan Komünist Partisi, halkın mutluluğunu ve gençliğini faaliyetlerinin en yüce amacı olarak görmüştür. Parti, ülkenin tüm ilerici ve demokratik güçlerini bu amaç için, Bulgar halkının parlak geleceği için toparlamış, bu amaçla monarko-faşist rejime karşı utkan savaşımın başına geçmiş ve bu amaçla, eskiden geri olan Bulgaristan'ı, sosyal ilerlemenin en yüksek aşamalarına götüren geniş, sosyalist gelişim yoluna sokmuştur.

Doğal olarak, Parti'nin içinde çalışmak durumunda olduğu koşullarla birlikte, BKP'nin sosyal politikası da değişmiştir. Devrim öncesi Bulgaristan'da, Parti, 8 saatlik işgünü, ücretli işçiler için sosyal güvenlik, bedava eğitim ve emekçi halkın öteki temel gereksinimlerinin karşılanması gibi haklar için emekçilerin verdiği sınıf savaşımının başını çekiyordu. 9 Eylül 1944 sosyalist devriminin etkisinden sonra, BKP, büyük halk kitlelerinin yaşama ve çalışma koşullarını önemli ölçüde iyileştiren büyük projeler planladı ve uyguladı. Sömürünün ve sömürücü sınıfların yok edilmesi sosyal bakımdan türdeş bir toplum kurmak ve sosyal eşitlik sağlamak gibi sosyalist ülkelerin gerçekleştirilmesinde önemli bir adımdı. 8 saatlik işgünü getirildi. Hemen hemen tüm emekçi halk kategorilerini kapsayan sosyal sigorta ve sosyal güvenlik, bedava tıbbi bakım ve eğitim sistemleri kuruldu. İşsizliğin kaldırılması ve ekonominin dinamik gelişimi sayesinde, halkın kültürel ve tinsel beklentilerinin karşılanmasının yanısıra yaşam düzeyi de

esaslı bir şekilde yükseldi. Tüm bu değişiklikler, sosyalist yaşam tarzının temellerini attı.

Parti programının gerçekleştirilmesinin temeli olarak hızlı bir ekonomik gelişme gereğine işaret eden, BKP Merkez Komitesi'nin tarihsel 1956 Nisan toplantısıyla birlikte, Partimizin sosyal politikasında yeni bir aşama başladı. O zamandan bu yana kazanmış olduğumuz deneyim, toplumun gelişiminin belli bir aşamasında sosyal politikanın içeriğinin ve ölçüsünün, hem yaşamın ortaya koyduğu güncel sorunlarla ve hem de, bunları çözenin nesnel olanaklarıyla, özellikle sözkonusu aşamada toplumda el altında bulunan ekonomik olanaklarla belirlendiğini açık bir şekilde göstermektedir. Bu yüzden, sosyalist kuruculuğun önceki tüm dönemlerinde, Partimiz yaşam düzeyinde sürekli bir iyileştirme sağlamak isteğiyle hareket etmiş olmakla birlikte, ekonomik olanaklarımız sınırlı olduğu için, baş görev, maddesel ve teknik temelin gelişimini hızlandırmaktır.

Şimdiki aşamada sosyal politika yeni bir öz kazanmıştır. BKP X. Kongresi'nce (1971) onaylanan gelişmiş bir sosyalist toplum kurma programı, Partinin stratejik çizgisini dile getiren şu belge ile son bulmaktadır: «Herşey insan uğruna, herşey insanın iyiliği için». Yalnızca yüksek bir ekonomik gelişme temposunu sürdürmekle kalmayıp, aynı zamanda, halkın yaşam ve kültür düzeyini yükseltecek kapsamlı bir programı da gerçekleştirecek koşulların ortaya çıkmasıyla, bu amacın saptanması mümkün oldu.

Partinin günümüzdeki sosyal politikasının stratejik erekleri, BKP 10. Kongresi'nin ve BKP Merkez Komitesi'nin 1972 Aralık toplantısının kararlarıyla belirlenmiştir. Bu politika, yedinci beş yıllık plan (1976–1980) boyunca ve 1990'a dek yaşam düzeyini iyileştirmek için hazırlanan Aralık programının yerine getirilmesi konusundaki Merkez Komitesi tezlerinde ve XI. Parti Kongresi belgelerinde daha da ayrıntılı olarak saptanmıştır. Ayrıca ulusal bir Parti konferansında, planlı ekonomik yönetimin ve emeğin sosyalist örgütlenmesi ve karşılığının verilmesinin iyileştirilmesinde Partinin görevleri tartışılacaktır. SBKP XXV. Kongresi belgelerinde ve yeni Sovyet Anayasası'nda en tam şekilde dile getirilen SBKP ve Sovyet devletinin pratik deneyimi ve teorik genellemeleri, ülkemizde sosyal politikanın yaratıcı, kapsamlı bir biçimde hazırlanması ve uygulanması açısından büyük önem taşımaktadır.

Sosyalizmde sosyal politikanın sınıfsal erekleri, alanı ve içeriği burjuva devletin sosyal politikasının sınıfsal ereklerinden, alanından ve içeriğinden temelden ayrılır. Günümüz kapitalist toplumunda egemen burjuva partilerin bu alandaki politikası, tekellerin ve askersel-endüstriyel kompleksin ekonomik çıkarlarını korumayı, azami kârın sızdırılması ve emekçi halkın sömürülmesinin modern yöntem ve biçimlerinin kullanılması için elverişli sosyal-politik koşulları yaratmayı hedeflemektedir. Burjuvazi, işçi sınıfının yıllarca savaşımia kazanmış olduğu kimi sosyal kazanımları kendi çıkar-

ları yolunda kullanmaya çabılıyor. Salt kapitalist sistemi koruma amacıyla, işçi sınıfı ve öteki emekçi halk arasında tüketici ve reformist bir zihniyet yaymakta ve emeği azami ölçüde yoğunlaştırmaktadır.

Sosyalizmde ise, sosyal politika, toplum yaşamının tüm alanlarındaki ilerlemenin herbir bireyin yeteneklerinin ve becerilerinin tam olarak gelişmesiyle çitişmesi gerektiği fikrine dayandırılır. Bu alanda alınan önlemler, hem maddesel ve tinsel değerlerin üreticisi olarak, hem de üretimin ve tüm öteki sosyal faaliyet biçimlerinin yöneticisi olarak çalışan bireyi sonuçta kapsamlı bir şekilde geliştirmeyi amaçlamaktadır. Sosyalist sosyal ilişkileri yetkinleştirme ve sosyalist yaşam biçimini geliştirme sürecinde böylesi bir birey oluşmaktadır. Bu nedenle, Partimiz ve öteki sosyalist ülkelerin kardeş partileri, bugün kendi sosyal politikalarını, tüm çeşitliliğiyle sosyalist yaşam tarzını daha da öte kurma ve yetkinleştirme üzerinde odaklaştırmaktadırlar.

Bu görevin başarılması, halkın yaşam ve tinsel düzeyinin yükseltilmesinden, sınıflar ve sosyal gruplar arasındaki ilişkilerin yetkinleştirilmesinden ayrılmaz. Sosyalist yaşam biçiminin temel özellikleri; sosyalist emek, eşyanın bilimsel temele dayanan, rasyonel tüketimi, toplumun tüm üyelerinin yüksek düzeyde eğitim ve kültür sahibi olması, fiziksel ve tinsel sağlık ve toplum yaşamına etkin katılmadır.

Şu soru sorulabilir: Partimiz, gelişmiş sosyalizmi kurma aşamasında sosyal amaçlara niçin böylesine artan bir dikkat göstermektedir? Öteki sosyalist ülkeler kardeş partileri gibi, BKP de, yaşam ve kültür standartlarını yükseltmeyi ve emekçi halkın yüksek düzeyde tinsel gelişimini, şimdi, sürekli ekonomik ilerlemenin nesnel bir zorunluluğu, yavaş yavaş komünizme geçişin en önemli ön koşulu olarak görmektedir. Sosyalist toplumun üretici güçlerini basite indirgemiyoruz. Bugün biz, bu kavrama yalnızca maddesel etkenleri değil, aynı zamanda sosyal ve tinsel etkenleri de sokuyoruz, çünkü, Marks'ın deyimiyle, gelecekte üretim ve zenginlik, pek dolaysız emeğe değil de, «sosyal bireyin gelişimi»ne dayanacaktır.

Buradan çıkan şey, gelişmiş bir sosyalist toplum kurma ve yetkinleştirme sırasında sosyal sorunların çözümünün, giderek artan bir şekilde, nesnel olarak sosyal-ekonomik ilerlemenin doğrudan bir ereği durumuna geldiğidir. «Bir kez sosyal üretimin dolaysız amacının halkın gereksinimlerinin karşılanması olduğunu kabul ettik mi» diyordu Todor Jivkov, BKP MK'nin 1972 Aralık toplantısında, «metalurji, enerji, kimya, inşaat, ulaşım, vb. alanındaki, yani, yeniden-üretim sürecinin tüm kollarındaki ve evrelerindeki tüm çalışmalarımızı bu amaca bağlamamız gerekir.» Bugün başlıca görev, sosyal-ekonomik gelişimi ve özellikle sosyal üretimi, Parti'nin şimdiki aşamada koyduğu sosyal görevlerin yerine getirilmesine bağımlı kılabilir olacak olan tüm mekanizmaları harekete geçirmektir. Bu eylem çiz-

gisi, ekonomik politikanın yanısıra, sosyal politikada da nitelik ve etkinlik sorunlarını ön plana getirmektedir.

BKP, emekçi halkın maddesel ve tinsel gereksinimlerinin rasyonel tüketim standartlarına göre azami ölçüde karşılanmasına ve gelişimine önemli bir yer vermektedir. Daha gelişmiş sosyalizm kuruculuğunu tamamlamadan önce bile, halkın temel gereksinimlerinin, yüksek bir tüketici düzeyine sahip bir halkın gereksinimlerinin optimal ölçüde karşılanmasını sağlamak ereğini üstlendik. Sosyalizmin ne dünyadan el etek çekmekle ve ne de, tüketimi başlı başına bir amaç sayan burjuva tüketim ideolojisiyle bağdaşmadığı kanısındayız. Kapitalist karşıtıdan temelden farklı bir sosyalist tüketim modeli oluşturma sorununa, bu nedenle böylesine büyük bir titizlik gösteriyoruz. Sosyalizmde en derin anlamıyla tüketim, çok yönlü bir kişi olarak bireyin tinsel ve fiziksel gelişim koşullarını yaratmak demektir. Bu nedenle biz, çok yönlü sosyalist kişiliği oluşturmada seçkin bir rol oynayan estetik, zihinsel ve başka gereksinimler gibi, yüksek bir düzenin gereksinimlerini karşılamaya öncelik veriyoruz.

Bütün bunlar, Parti'nin, sosyal alandaki faaliyetlerini niçin sosyal ve ekonomik politikanın organik birliği ilkesi üzerine kurmuş olduğunu açıklamaktadır. Todor Jivkov, BKP XI. Kongresi'ne raporunda, bu birliği, hızlı ekonomik gelişimin yaşam düzeyindeki sürekli yükselme ile kaynaştırılması olarak tanımlamıştı. Sistemimizin insancılığını ve onun kapitalizm karşıtıdaki muazzam üstünlüklerini ortaya koyan ekonomik ve sosyal politika birliği, sosyalizmin temel ekonomik yasasından kaynaklanmaktadır ve sosyal üretim ereği ile buna ulaşma araçlarının birliğini dile getirmektedir. Başka bir deyişle, sosyalizmde sosyal politika, ekonomik politikanın bir devamı ve gerçekleşmesidir. Gelişmiş sosyalizmin sosyal erekleri için çabalarırken, hem bunların kendi iç birliği içindeki maddesel ve zihinsel gereksinimleri karşılamaya, hem de ekonomik gelişim üzerinde sosyal etkenlerin etkisini güçlendirmeye dayanan kapsamlı bir yaklaşım uyguluyoruz.

Bu, Partimizin ve devletimizin faaliyetiyle ilgili birkaç pratik sonuç ortaya çıkarmaktadır. Her ekonomik önleme, gelişmemizin şimdiki aşamasında ulaşmaya çalıştığımız sosyal erekler açısından bakıyoruz. Sosyal politikamızı uygularken, Parti'nin şu belgisini gerçekleştirme doğrultusunda en başarılı ve etkili olacak önlemlere öncelik veriyoruz: «Etkinlik ve nitelik, nitelik ve etkinlik.» Emekçi halkın eğitim ve becerilerini geliştirmek, mümkün en iyi çalışma koşulları sağlamak, kamu lokantalarını ulusal ekonominin bir kolu durumuna getirmek ve tıbbi bakımı iyileştirmek için özel bir çaba sarfediyoruz. Sosyal önlemler ve erekler ile varolan ekonomik kaynaklar arasında tam uyum sağlamada, ekonomik ve sosyal politikanın birliğini anahtar olarak görüyoruz. Düzenli ve kararlı bir ekonomik ve sosyal ilerlemenin baş koşulu budur.

Partimiz hayli etkin ve dinamik bir ekonomik büyüme politikası izliyor. Bu temel üzerinde ulusal gelir hızla ve sürekli olarak artıyor ve yaşam düzeyi iyileşiyor. 1949–1975 döneminde ulusal gelir yılda ortalama yüzde 8,25 oranında arttı. Yedinci beş-yıllık planın (1976–1980) ilk iki yılında, tarımdaki elverişsiz koşullara karşın, ulusal geliri yılda ortalama yüzde 6,5 oranında artırmayı başardık.

Parti, bilimsel ve teknolojik devrimin en son kazanımlarını üretime sokmaya, ekonominin planlı yönetimini ve sosyalist iş örgütlenmesini yetkinleştirmeye, çalışma zamanını etkin bir şekilde kullanmaya, vardiya endekslerinde esaslı bir iyileştirme sağlamaya ve bilimsel-teknik ilerlemenin istemlerine uygun olarak, sabit değerleri sürekli bir şekilde modernleştirmeye özel bir ilgi göstermektedir.

Ekonomi büyüdükçe sosyal politikamızın ereklere gerçekleşiyor. Kimi sosyal önlemler zaten şimdiki beş-yıllık planda yürürlüktedir, ötekiler de 1981–1985 dönemi için ve daha başkaları da bir sonraki dönem için planlanmıştır. Gelişmiş sosyalizmi kurma aşamasının tüm sosyal programı 1990'a dek tamamlanmış olacaktır.

Parti'nin sosyal politikası, giderek daha büyük bir ölçüde, uluslararası sosyalist işbölümünün daha da geliştirilmesine ve EYK ülkeleri arasında üretimde uzmanlaşma ve işbirliğinin artırılmasına bağlanmaktadır. Sosyalist ekonomik bütünleşmenin hem Bulgaristan'daki, hem de öteki sosyalist ülkelerdeki üretime yararı vardır. Partimiz, bu sosyal programın gerçekleştirilmesini yaşayan sosyalizmin güçlendirilmesine ve onun kapitalizm karşısındaki üstünlüklerinin ortaya konulmasına esaslı bir katkı olarak görmektedir.

Örneğin, son yıllarda tarımın gelişimini yavaşlatmış olan kötü hava koşullarından ileri gelen ekonomik güçlükler, elbette, Parti'nin kendi sosyal politikasını izlemesini bir ölçüde etkilemektedir. Ekonomik bunalımın kapitalist piyasada yarattığı elverişsiz durum da ekonomimizi etkilemiştir. Parti tarafından yönetilen ülkemiz emekçileri, bu güçlüklerin üstesinden gelmek için her çabayı harcıyorlar.

Parti'nin sosyal politikasının başlıca çizgileri nelerdir?

Halkın maddesel ve tinsel gereksinimlerinin giderek yetkinleştirilmesi ve kapsamlı bir şekilde karşılanması Parti ve sosyalist devlet için baş önceliklidir. Sosyalist üretimin etkinliğinin artması ve hızlı ekonomik büyüme, gerçek gelirlerde esaslı bir artış yaratmıştır. Yalnız altıncı beş-yıllık plan (1971–1975) döneminde gerçek gelirler yüzde 32,4 artmıştır. Şimdiki plan döneminde ise, yılda ortalama yüzde 4,6 ve gelecek planlarda da yüzde 4,5–6 oranında artacaktır.

Ücretler, gelirin temel kaynağı olmaya devam edecektir. 1975'de orta-

lama aylık ücret 146 leva idi ve şimdiki plan döneminde aşağı yukarı 170 levaya çıkacaktır. Asgari ücret, görece kısa bir dönemde önemli ölçüde arttı: 1970'te ayda 65 leva iken, 1975'de 80 levaya çıktı; şimdiki beş-yıllık dönemin sonunda da 90 levaya ulaşacaktır. Parti, ücretli, çalışmaya göre üleşim ilkesinin, bu sosyalist ilkenin gerçekleştirilmesinin başlıca aracı, toplumun, kollektifin ve bireyin çıkarlarının uyumlu birliğini sağlamanın temel etkeni olarak görmektedir. Bu yıl ülkemizde yeni bir ücret sistemi getirilecektir. Bunun amacı; işin karşılığını, üretim ekiplerinin ve tek tek işçilerin ulusal ekonomik planları yerine getirmeye, canlı ve maddeleşmiş emek harcamalarını azaltmaya ve kapasitelerin kullanımında vardiya endeksini iyileştirmeye yaptıkları gerçek katkıya tam olarak uygun bir duruma getirmektir. Son çözümlemede, yeni ücret sistemi, emek üretkenliğinde azami artış sağlayacaktır. Üretimin niceliğini artırma ve niteliğini iyileştirme açısından güçlü bir itki (müşevvik) olacak ve, emeğe dayanmayan ya da ekibin yahut bireysel işçinin yaptığı çalışmanın niteliğine ve niceliğine uygun düşmeyen gelir sağlama isteğini güçlü bir şekilde dizginleyecektir. Sosyalizmde ücret, yalnızca, geliri eşit üleşirmenin bir yolu değildir. Aynı zamanda, eğitimi ve becerileri iyileştirmeye ve yüksek nitelikli malların üretimi için bilginin optimal kullanılmasını esinlendirmeye yönelik bir etkindir de.

Sosyal tüketim fonları, halkın gereksinimlerini karşılamanın ayırtkan sosyalist bir biçimidir. Bugün, emekçi halkın maddesel nimetlerinin yaklaşık dörtte birinin kaynağı bunlardır. Sosyal fonlar belirgin bir biçimde hızlı bir artış göstermektedirler: 1956'da kişi başına 56 levadan, 1976'da 442 levaya çıkmışlardır. Bunlar artmaya devam edecektir, ancak görüşümüz odur ki, bunların büyümesi, gelecekte, ulusal gelir ve ücretlerin büyümesiyle daha yakından uyumlandırılmalı, böylece itkiler ilkesi çiğnenmemelidir. BKP Merkez Komitesi'nin Temmuz 1976 toplantısı, sosyal tüketim fonlarının sosyal etkinliğini yükseltme ve bunların emekçi halkın üretim faaliyeti üzerindeki sistemli etkilerini artırma üzerine kararlar almıştır. Bunları gerçekleştirmek için, kollektif tüketim fonlarının kamilerinin kullanımına yaklaşımı değiştirmek gerekir. Örneğin, bunların dağılımında, üretimde en yüksek başarılarla ulaşan ve yüksek bir sosyalist bilinç ve disiplin düzeyi gösteren işçilere öncelik verilmelidir. Bu, bütünüyle mantıksal ve toplum açısından da hakça görülmektedir.

Yaşam düzeyinin yükseltilmesinde Partimizin ve sosyalist devletimizin politikasının başlıca ereğinin, gelişmiş bir sosyalist toplumu kurmakta olduğumuz şu sıralarda, bilimsel olarak sağlam ve rasyonel tüketim standartları elde etmek olduğunu söylemiştik. Şimdiki beş-yıllık plan döneminde bu ereğe doğru hissedilir adımlar atılacaktır. 1980'de kişi başına et ve et ürünleri tüketimi 65 kg, süt ve süt ürünleri tüketimi 216 kg yumurta tüketimi 186 adet, şeker ve şekerli maddeler tüketimi 36 kg, meyve

tüketimi 187 kg ve sebze tüketimi de 145 kg olacaktır. Her 100 aile başına 130 radyo, 80 televizyon ve 90 buzdolabı bulunacaktır. Parti'nin yaşam düzeyini sürekli iyileştirme politikasının bir sonucu olarak, ülkemiz, şimdiden, başlıca öğeleri protein, meyve ve sebzeler bakımından zengin besin maddeleri, dayanıklı mallar olan görece ileri bir tüketim modeline ve tinsel gereksinimlerin ve hizmet isteminin karşılanmasına sahiptir.

Kadınlara, çocuklara ve yaşlılara ilgi, sosyal politikamızda özel bir yer tutar. 1973'de BKP MK Politik Büro su, gelişmiş bir sosyalist toplum kuruluşunda kadınların rolünün artırılmasının bellibaşlı çizgilerini onayladı. Politikamız, kadınların ev içindeki eşitsizliğinin son kalıntılarını da ortadan kaldırmayı ve kadınlara, analık görevleriyle dışardaki çalışmayı ve toplum yaşamına etkin bir şekilde katılmayı kaynaştırmanın sosyal, ekonomik ve öteki gereklerini sağlamayı hedeflemektedir. Yasalarımız, çalışan kadınlara ilk doğumda 120 gün, ikincisinde 150 gün ve üçüncüsünde de 180 gün analık izni vermektedir. Kadınlar, bu dönem boyunca ücret ya da maaşlarının tümünü almaktadırlar. Bunun yanısıra, analara, çocuklarına bakmak üzere ek izin de sağlar: İlk çocuk için 6 ay, ikincisi için 7 ve üçüncüsü için de 8 ay. Bu izin sırasında, devletçe ayda 80 leva ödenir. Çocuk üç yaşına gelinceye dek, ananın ücretsiz izin alma hakkı vardır. Bu arada işini korur ve sosyal bakım hakkına sahiptir, kıdemi bundan etkilenmez. 1976'da, küçük çocuklarına bakan analara toplam 61,2 milyon leva ödenmiştir. Yedinci beş-yıllık plan sonunda, 3-7 yaş arasındaki çocukların yaklaşık yüzde 90'ı için çocuk yuvaları olacaktır.

Sosyalist yaşam biçiminin önemli bir yanı da eğitim alanındaki geniş demokrasidir; bu ancak, bilgiye ulaşmak için tüm sınıfsal engellerin ortadan kaldırılmış olduğu yerlerde olanaklıdır.

Şimdiki beş-yıllık dönemde, bir başka kaydadeğer kazanıma daha, yani, genel lise eğitimine geçişe tanık olunacaktır. Bu, genç insanların kendi yaratıcı yeteneklerini ve mesleki becerilerini daha verimli bir şekilde kullanmalarına, toplumumuzun ilerlemesine daha etkin bir şekilde katılmalarına, potansiyellerini daha tam kullanmalarına ve kendi özelemlerini yerine getirmekte daha ileri gitmelerine olanak verecektir.

Ülkemizde yeterli sayıda, yüksek ve lise eğitilmiş uzman ve araştırma işçisi yetiştiriliyor. Bugün Partimiz ve devletimiz, dikkatini, bilimsel ve teknolojik devrimin en son kazanımlarını ve gelişmiş bir sosyalist toplumun gereksinimlerini tam olarak gözönüne alarak, bunların yetiştirilme kalitesini yükseltmek üzerinde toplamaktadır. Aynı şekilde personel eğitim ve istihdamının planlamasını daha bilimsel bir temel üzerine oturtmak için, yüksek ya da lise eğitilmiş uzmanlara olan istemi daha derinlemesine inceliyoruz.

Parti, bilinçli bir şekilde ülkemizin hayrına çalışmış ve iyi bir emekliliğe

hakkı olanlara yeterince ilgi göstermektedir. Politikamız, emekli işçilerin katkısına yüksek bir değer vermekte ve onlara yeterince bir genlik sağlamaktadır. Emekli maaşları düzenli aralıklarla yükseltiliyor. 1976'da, emeklilere 1.121 milyon levadan fazla ödeme yapılmıştır. Yaşlılar ve sakatlar için daha fazla sayıda, içinde bütün kültürel olanakları bulunan dinlenme ve huzurevleri açılacaktır. Kendi evlerinde yaşayan yaşlıların gereksinimlerine övgütlü bir temelde ilgi gösterilecektir.

Parti'nin politikasının önemli bir yanı da, genişletilmiş yeniden-üretim ve insangücünün kullanımı üzerinde doğrudan bir etki yapan hizmet sanayiini, bireyin her yönlü gelişimini ve sosyalist yaşam biçimini yetkinleştirme çabasını genişletmektir. Halkın yüksek standartlara sahip hizmet isteminin geniş ölçüde karşılanması görevini üstlendik.

Söyle ki, perakende ticaret, altıncı beş-yıllık dönemde yüzde 45,4 artmıştır ve halkın artan alım gücünün önünde giden mal stoklarının büyümesiyle birlikte, bu beş-yıllık dönemde bir yüzde 40,5 daha artacaktır. Kamusal yemek ve lokanta işlerine fabrika, kooperatif, büro ve eğitim kuruluşlarında lokanta olanaklarına ağırlık tanınarak özel bir ilgi gösterilecektir.

Bununla birlikte, şimdiki ticaret ve hizmetler düzeyiyle de yetinmiyoruz. Bu, ekonomik bakımdan gelişmiş ülkelerin ulaştığı düzeyin hayli gerisindedir. Bununla birlikte, ekonomik potansiyellerimize uygun olarak, yakın bir gelecekte, bilimsel olarak temellendirilmiş hizmet standardına ulaşacağımız kuşkusuzdur; yüksek bir büyüme temposu tutturarak, aşama aşama buna ulaşacağız.

Tıbbi bakımı ve sağlık yardımını iyileştirmekle ilgili birkaç söz etmek gerekir. Bugün her 10.000 kişi için, dişçiler de içinde olmak üzere 26 doktora sahibiz; bu bakımdan Bulgaristan dünyadaki ilk sıralarda yer alıyor. 1976'da, ulusal gelirin yüzde 3,17'sini tıbbi bakıma harcadık ve 1980'de bu endeks yüzde 3,39 olacaktır. Şimdiki beş-yıllık plan döneminde, tıbbi bakım için gereken maddesel ve teknik tesisleri önemli ölçüde genişletmeyi ve modernleştirmeyi umuyoruz. Daha iyi yaşam koşulları ve daha etkin tıbbi bakım, daha uzun bir ömürde ve daha uzun aktif bir yaşamda ifadesini bulmuştur. 1935 ile 1939 arasında Bulgaristan'da ortalama ömür 52 yıl iken, 1969-1971 döneminde 71 yıl olmuştur.

Turizm ve spor da içinde olmak üzere eğlence ve dinlenme, halkın yaşamında giderek daha fazla zaman almaktadır. Parti, bu tesisler ağını genişletmek ve kitlesel dinlenme ve eğlenceyi daha etkin bir şekilde ve özellikle genç insanların artan gereksinimini gözönüne alarak örgütlemek için gittikçe daha çok çaba harcamaktadır. Bu amaca uygun olarak, 1990 yılına dek tüm emekçi halkımıza, kendi tatillerini ve hafta sonlarını geçirmek için bol tesisler sağlanacaktır.

Parti'nin ve devletin faaliyetlerinde önemli bir yer tutan konut sorununu çökmek, sosyal politikamızın bir başka stratejik ereğidir. Günümüzde konut politikasının bir dizi ayırddedi özelliğı vardır. Birincisi, bu politika, tüm emeçkilere konut sağlamayı amaçlamaktadır. Kapitalist dünyadakinin tersine, ülkemizde konut koşulları, ailenin sosyal-ekonomik düzeyiyle, geliriyle ya da böylesi başka bir etmenle belirlenmez. Rasyonel standartlara uygun konut gereksinmelerini karşılamaya çalışıyoruz. İkincisi, kiralar yüksek olmayıp, aile gelirinin ortalama yüzde 2,5'ini bulmaktadır. Üçüncüsü, geniş çaplı bir konut yapımı için hem kamusal, hem de kişisel fonlar ayrılmaktadır. Dördüncüsü, konutlar sıkı bir kamu denetimi altında dağıtılmaktadır. Beşincisi, konutların niteliğı sürekli iyileştirilmekte ve kiracılar, giderek daha modern hizmetlerden yararlanmaktadır.

Konut sorununu iki aşamada çözmeyi umuyoruz. 1983'e dek sürecek olan birinci aşamada, her aileye ayrı bir daire sağlamayı planlıyoruz. İkinci aşamanın sonuna ya da 1990 yılına dek, konut gereksinimleri bilimsel sağlık ve sosyal ölçülere göre karşılanacaktır. Şimdiki beş-yıllık plan döneminde 420 bin daire ve 1990 yılına dek ayrıca 1,6 milyon daire daha yapacağız.

Sosyalist yaşam biçimini yetkinleştirme ve bireyin her yönlü gelişimini teşvik etme, sanat ve kültürü ilerletme görevinden ayrılamayacak görevlerdir. XI. Parti Kongresi raporunda Todor Jivkov, önde duran görevi, «estetik eğitim hareketinin gerçekten bütün halkın hareketi durumuna gelmesini ve, bu çalışmanın içerik olarak zenginleşmesi ve biçim olarak çeşitlenmesinin, mesleğı ne olursa olsun, her yaş grubundaki kişilerin kendi estetik yeteneklerini etkin bir şekilde kullanabilecekleri biçimde halkın estetik eğitimi için sürdürülmesini» sağlamak olarak tanımlamıştır. Kültür politikamız, tinsel değerleri herkesin eli altına koymak ve her çalışan erkek ya da kadının, yalnızca bu değerleri özümsemesine değil, aynı zamanda bunları yaratmaya ve yaymaya da etkin bir şekilde katılmasına olanak vermek isteğinden esinlenmektedir. Ülkemizin bu alandaki kazanımlarına, dünya kamuoyunun geniş bir bölümü büyük değer biçiyor.

Çevreyi koruma ve iyileştirme, son zamanlarda, sosyal önlemler arasında daha seçkin bir yer almıştır. Anayasa'nın 31. maddesi, hükümet kurumlarına, fabrikalara, kooperatiflere, kitle örgütlerine ve bireylere doğayı ve doğal kaynakları, suları, havayı ve toprağı koruma ödevini vermiştir. Geçtiğimiz Haziran ayında, Devlet Konseyi, doğal çevreyi koruma ve iyileştirmenin ana çizgilerini onayladı. Bu alandaki politika, şu ya da bu bireysel önlemleri gerçekleştirmeyi değil, doğal çevreyi kapsamlı bir temel üzerinde korumayı ve canlandırmayı amaçlıyor. Bu politika, bilimsel bir dinamik standartlar ve gereksinimler sistemine dayanıyor. Çevrenin korunması ve iyileştirilmesi, giderek daha büyük ölçüde hepimizin kaygısı durumuna geliyor ve bu önemlidir. Vatan Cephesi'nin önderliğinde, doğayı

koruma yolunda bir kamu hareketi başlatılmıştır. Bu, tüm vatandaşları bu soylu dāvaya çekmenin Bulgarlara özgü, ayırdedici bir biçimidir.

Yukarda sıralanan görevlerin yerine getirilmesi, Parti'nin görüşüne göre, bilimsel olarak temellendirilmiş bir sosyal politikanın asıl amacı olan, sosyal açıdan türdeş bir toplumun kurulmasına yavaş yavaş yol açmaya olanak verecektir. BKP bilimsel komünizm ilkelerine uygun olarak, gelişmiş bir sosyalist toplumun kurulmasını öylesine bir aşama olarak görmektedir -ki, bu aşamada «sosyal sınıflar ve gruplar arasındaki ayrılıklar, toplumun sosyal bileşiminin türdeşliğinin eşliğine yaklaşması ölçüsünde azalacaktır». Sınıflar içindeki ve arasındaki ayrılıkları yavaş yavaş ortadan kaldırmamanın ve sosyal açıdan türdeş bir toplum yaratmanın önkoşulları, onun her alanının gelişimiyle olgunlaşır.

Bu görevin yerine getirilmesiyle bağlı olan sosyal politikasını şekillenendirir ve uygularken BKP, şaşmazlıkla, Lenin'in şu varsayımından hareket etmektedir: «Sınıfları tümüyle ortadan kaldırmak için, sömürücüleri, toprak sahiplerini ve kapitalistleri alaşağı etmek yetmez, onların mülkiyet haklarını ortadan kaldırmak yetmez, üretim araçlarının tüm özel mülkiyetini de ortadan kaldırmak gerekir, kol işçileri ile kafa işçileri arasındaki ayrımın yanısıra, kentle köy arasındaki ayrımı da ortadan kaldırmak gerekir.» (1) Sosyal sınıf ilişkileri alanında, gelişmiş bir sosyalist toplum kurma ve yetkinleştirme aşaması kent ile köy, zihinsel emek ile kol emeği arasındaki temel ayrımları ortadan kaldırmak, ve tüm emekçi halka, kamu işlerinin yönetiminde ve özellikle sosyalist üretimde etkin bir yer alma olanağı sağlamak demektir. Sosyal sınıf yapısını yetkinleştirme çabasının yönetilmesinin ve politik önderliğin özünü açıklamaya giriştiğimizde, bunların, hem sınıflar arası, hem de sınıflar içi ilişkilerin birbirine kenetlenildiği karmaşık sosyal süreçler olduklarını anlarız.

Parti'nin bu alandaki stratejisinin ileri sürdüğü ana görevler nelerdir?

Bunlar, herşeyden önce, sosyalist mülkiyet ilişkilerini geliştirmek ve yetkinleştirmek yolundaki sürekli çabayı içerirler. Partimiz, tarımsal-endüstriyel ve endüstriyel-tarımsal komplekslerin oluşumunda, sosyalist mülkiyeti birbirine yaklaştırmamanın biçiminin hazırlanmasının ve bunların, sonunda komünist mülkiyet durumuna gelecek tek bir sosyalist mülkiyete dönüştürülmesinin esas etmenini görmektedir. Şimdilerde, 168 adet tarımsal-endüstriyel ve 18 tane endüstriyel-tarımsal ve araştırma-üretim kompleksine sahibiz. 1970 Nisan'ında BKP Merkez Komitesi, tarımsal üretimin daha da uzmanlaştırılmasına ve yoğunlaştırılmasına ve endüstriyel teknolojilerin ve yönetim yöntemlerinin bir an önce benimsenmesine karar verdi. O zamandan bu yana edinilen deneyim, tarımsal-endüstriyel kom-

(1) Lenin, Tüm yapıtlar, c. 39, s. 15.

plekslerde kooperatif çiftçilerin sosyal bakımdan işçi sınıfına daha da yakınlaştıklarını göstermektedir.

Toplumu sosyal açıdan türdeş kılmak için en önemli şey, emeğin niteliğinde ve koşullarında çağdaş teknolojilerin ve tekniklerin uygulanmasından doğan – genellikle karmaşık, hattâ çelişkili – değişiklikleri gözönüne almaktır. Biz, bu yüzden, sosyal bakımdan yararlı tüm faaliyetleri daha çekici yaparak ve genel bir temel üzerinde üretim ortamını iyileştirerek, çetin ve tekdüzen kol emeğinin miktarını azaltmak üzerinde yoğunlaşan bir politika izliyoruz. Ülke, şimdi, ekonomik açıdan, ulusal ekonominin her alanında çalışma koşullarını esaslı bir şekilde iyileştirebilecek yeteneğe sahiptir. Bu amaçla, şimdiki beş-yıllık plan döneminde 726,6 milyon levayı bulan yatırımlar yapılacaktır. İş güvenliği, sağlık ve yangınları önleme konusundaki ulusal program, Halk Meclisi'nce onaylanan yedinci beş-yıllık plan dönemindeki bütünsel sosyal-ekonomik gelişim planının bir bileşenidir. Yakın bir gelecekte, yeni tür işçinin, kültürel olanaklar bakımından zengin bir yaşama yol açan, mesleki bakımdan iyi yetişmiş, emek açısından üstün ve politik açıdan da etkin olan insanların gereksinimlerini karşılayacak bir üretim ortamı yaratmak istiyoruz.

Yerel idarelerimizi modernleştirme adımları, ilerici sosyal değişiklikler açısından önemli bir etkidir. 1977 Mart'ında BKP MK; tüm yerel idareler için, temel ilkesi, nerede yaşarlarsa yaşasınlar tüm sakinlere aynı çalışma koşulları ve çalışma, hizmet, bildirişim ve dinlenme olanakları sağlamak olan kapsamlı bir gelişim programı kabul etmiştir. Bu programın gerçekleştirilmesi büyük bir sosyal kazanım olacak ve toplumumuzu sosyal açıdan türdeşleştirmeye yardım edecektir.

Sosyal politikasını yürütürken, Partimiz, olgun sosyalizmi kurmanın ve yetkinleştirmenin bir önkoşulu olan sosyalist demokrasiyi daha da geliştirmek için çok şey yapıyor. Lenin şöyle yazıyordu: «Herkes yönetmeyi öğrendiği ve sosyal üretimi gerçekten bağımsız bir şekilde yönettiği zaman ... o zaman, komünist toplumun ilk evresinden daha yüksek evresine geçiş için kapı ardına dek açılacaktır ...» (2)

Sovyetler Birliği'nde ve öteki kardeş sosyalist ülkelerde olduğu gibi, Bulgaristan'da da, toplumun her alanında, özellikle de onun temelinde, yani üretim ilişkilerinde demokratik ilkeler yürürlüktedir. Üretim alanında ve genel olarak ekonomide demokrasiyi güçlendirmeye özel bir önem veriyoruz ve böylece, işletmelerin yönetilmesinde işçilerin, köylülerin ve aydınların (mühendislerin ve teknisyenlerin) rolünü sürekli artırma politikası izliyoruz. Bu, ilk ve en başta, ekonomik planlamaya emekçi halkın katılımı, sosyalist yarışma ve onların, dolaysız demokrasinin yeni, özgün bir biçimi olarak ek planlar ileri sürmeleri anlamına geliyor. Bu yöntem, üre-

(2) Lenin, Tüm yapıtları, c. 33, s. 102.

timin örgütlenmesine milyonların, daha etkin bir şekilde katılmasına ve sosyal emeğin üretkenliğini yükseltme ve yaşam düzeyini hızla iyileştirme konusundaki ek potansiyelleri görmesine olanak vermektedir. 1977 yılı için ek planlar hazırlanırken, emekçi halk 450 binden fazla öneri yapmıştır.

Hem ülkenin ekonomik ilerlemesi, hem de Parti'nin sosyal politikası toplumumuzun sınıfsal bileşiminde önemli değişiklikler yaratmıştır. 1965 ile 1975 arasında, nüfusta işçilerin oranı yüzde 42'den yüzde 60'a ve memurların oranı da (birçok aydın da içinde) yüzde 16,7'den yüzde 23,2'ye çıktı. Ama on yıl içinde, köylülerin oranı yüzde 37,5'ten yüzde 14,4'e indi. Ekonomik görevlerdeki yüksek öğrenim görmüş, yüksek öğrenimi yarım bırakmış ya da meslek lisesini bitirmiş uzmanların sayısı 1960-1976 döneminde 257.200'den 710.500'e çıktı.

İşçileri ve kooperatif köylüleri ile aydınları birbirlerine yakınlaştırma süreci, büyük ölçüde, emeğin zihinselleşmesi ve emekçi halkın eğitim ve niteliksel düzeyinin yükselmesi sayesinde oluşan sınıflar-ıçi değişiklikler sonucu belirleniyor. Yedinci beş-yıllık plan döneminde, 2,6 milyon kadar işçi daha yüksek beceriler kazanacaktır. Parti, kafa ve kol emeğinin kaynaşması, işçilerin ve kooperatif çiftçilerin sosyal ve tinsel düzeyinin mühendislerin ve teknisyenlerin düzeyine çıkarılması yolunu açmak için çok şey yapmaktadır.

Bu değişiklikleri gerçekleştirmek için, gelişmiş sosyalizme uygun bir maddesel ve teknik temel yaratmalı, işçi ve kooperatif çiftçilere yüksek standartlı genel ve mesleki eğitim sağlamalıyız. 1976'da işçi başına üretim değerleri, 1960'a göre yüzde 350'den fazla arttı. Ekonomik bakımdan etkin nüfusun eğitim düzeyi yükseliyor; her 1.000 kişiden 343 kişi yüksek öğrenim görmüş, yüksek öğrenimi yarım bırakmış ya da lise öğrenimi görmüştür. (Bu sayı 1965'de 187,4 idi).

Partimizin ve devletimizin sosyal politikası, sosyalist yaşam biçimini yetkinleştirmede ve bunun daha yüksek, komünist bir insan faaliyeti biçimi durumuna gelmesi için koşulları sağlamada giderek daha önemli bir etken durumuna geliyor. Partimiz, halkı bu politikanın ana nesnesi yaparken, halka yüksek düzeyde bir sosyalist bilinç aşılacaktır. Planlarımızın uygulanmasının tüm işçilerin, kooperatif çiftçilerin, uzmanların, büro görevlilerinin ve öğrencilerin hayli üretken çabasını gerektirdiğini vurgulamaktadır. Herkesin her birey hayrına çalışması ve her bireyin herkes hayrına çalışması, sosyal politikamızın temel taşıdır.

Dünyadaki değişimler ve gelişmekte olan ülkeler

Pieter Keuneman

Sri Lanka Komünist Partisi Genel Sekreteri

Dünya tarihinde, insanlığın yazgısında kilometretaşları durumuna gelen olaylar ve dönemler vardır. 20. yüzyılda bu nitelikteki başlıca olay, insanlığın sosyal ve ulusal kurtuluş çağını açmış ve dünya çapında kapitalizmden sosyalizme ve komünizme geçişi başlatmış olan 1917 Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'dir. Dünya sosyalist sisteminin kurulması ve bunu izleyen, 2. Dünya Savaşı'nda faşizm karşısındaki utku. Ekim Devrimi'nden ve dünyanın ilk sosyalist devletinin kurulmasından sonra, insanlığın ikinci en büyük kazanımı oldu. Emperyalizmin sömürge sisteminin çöküşüne yol açan ulusal kurtuluş hareketinin doğması ve görkemli ilerleyişi; çağdaş tarihteki yankıları, rolü ve yeri global önem taşıyan bir başka dönemektir.

Çağımızdaki tüm bu büyük gelişmeler, devrimin büyük dâhisi Lenin'in, daha 1919'da söylediği şu bilimsel öngörünün ne kadar yerinde ve doğru olduğunu göstermektedir: «... Sosyalist devrim, salt ya da esas olarak, herbir ülkedeki devrimci proleterlerin kendi burjuvazilerine karşı savaşımı olmayacaktır; hayır, bu, emperyalizmin ezdiği tüm sömürgelerin ve ülkelerin, tüm bağımlı ülkelerin uluslararası emperyalizme karşı savaşımı olacaktır.» (1) Bu sırada, dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 72'si ve dünya topraklarının hemen hemen yüzde 69'u sömürge ve yarı-sömürge bölgelerde bulunuyordu. Ama Lenin'in, sömürge ülkeler emekçi kitlelerinin yaratıcı yeteneklerine ve devrimci potansiyellerine, onların «dünya devriminin daha sonraki evrelerindeki büyük devrimci rolü»ne (2) inancı sınırsızdı. O, emperyalizm çağında, ulusal-sömürge sorununun bir «dünya fenomeni» durumuna gelmiş olduğunu, nüfusu çok büyük bölgelerin ve ülkelerin yazgısının sözkonusu olduğunu ve bu yüzden de, bu büyük halk kitlelerinin dünya gelişmeleri üzerindeki yapacağı etkinin çok güçlü olacağını vurgulamıştır. Bu bilimsel çözümleme, o sıralarda egemen olan ve dikkati, esas olarak, Avrupa'nın çözüme kavuşmamış milliyet sorunları üzerinde yoğunlaştıran, «Avrupayı merkez alan» (Eurocentric) kavramlara güçlü bir darbe indirdi.

Ulusal kurtuluş hareketinin adamakıllı çağdaş niteliğini ve yeni sınıf ve sosyal tabakaların bu hareket içinde oynayacakları rolü farketmesi, genç proletaryanın devrimci faaliyetlerine ve onun, ortak düşmanları –

(1) V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 39, s. 327.

(2) V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 44, s. 38.

emperyalizmi ve yerli ortakları – yenilgiye uğratmak savaşımında köylülerle ve ulusal burjuvazinin yurtsever kesimleri de içinde olmak üzere öteki sınıf ve tabakalarla bağlaşmasının gereğine özel bir önem vermesi de Lenin'in büyük meziyetlerindedir. Bu sınıfsal yaklaşım, ulusal kurtuluş hareketinin anti-emperyalist içeriğini, onun sosyalist güçlerle karşılıklı eylem olanağını ve zorunluğunu, ve dünya çapındaki kapitalizmden sosyalizme geçiş süreciyle organik bağlarını açıkça ortaya koyuyordu. Ayrıca bu, devrimcilerin, ulusal savaşımında yer alan farklı sınıflar arasında gelişecek olan çelişkileri, kurtuluş hareketi içinde ulusal devrimci ve burjuva reformist kanatlar arasında giderek artan bir farklılaşmaya yol açan çelişkileri kavramalarına da yardım etti.

Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki çağdaş ulusal kurtuluş güçleri, Lenin'e ve onun kurup yönettiği büyük Bolşevikler Partisi'ne yalnızca teori, strateji ve taktikler alanında böylesine çok şey borçlu değillerdir. Utkan Ekim Devrimi ve dünyanın ilk sosyalist devletinin doğması ve güçlenmesi ulusal kurtuluş hareketinde güçlü bir itilimin, onun niteliksel bakımından yeni düzeylere çıkmasının politik ve maddesel koşullarını yarattı.

Rusya'daki Sosyalist Devrimin etkisi ve pekişmesi emperyalist sömürge sisteminde bir bunalım ortaya çıkardı. Emperyalizmin dünyadaki yekpare sultasını, o zamana dek Asya ve Afrika'nın geniş alanlarındaki anti-sömürge hareket ve ayaklanmaları yenilgiye uğratan bu etmeni ortadan kaldırdı. (3) Çarlık İmparatorluğu'nun çökmesi, onun ezdiği ulusların kurtuluşu, Rus halkının yardımıyla ve onunla birlikte özgür ve eşit gelişimi, bu ve birçok başka etken, öteki ülkelerdeki ezilen halkların anti-emperyalist savaşımını hızlandırdı. On yıllardır emperyalist sömürüyle sosyal duraganlıkla felce uğramış olan bu halklar, kendi yazgılarına karar vermek üzere etkinleştiler. Ekim Devrimi'nin etkisi altında, Moğolistan'daki halk devrimi başarıya ulaştı; Afganistan ulusal bağımsızlığını kazandı ve Türkiye'nin egemenliği güçlendirildi; emperyalistlerin Çin'deki konumları büyük ölçüde zayıfladı. Hindistan'da, Mısır'da, Irak'ta, Suriye'de, Çin-hindi'nde, Kore'de, Endonezya'da, İran'da ve birçok başka ülkede ulusal kurtuluş savaşımını yükseldi. İki dünya savaşı sırasında, ulusal bağımsızlık için sömürge halkların verdiği savaşımını destekleyen biricik devlet Sovyetler Birliği oldu. Bu güçlü politik ve moral destek, artan ulusal kurtuluş hareketleri için büyük bir güç kaynağı idi.

Sovyetler Birliği'nin en büyük ve en belirleyici katkısı yapmış olduğu İkinci Dünya Savaşı'nda faşizm karşısında kazanılan utku bu süreci daha

(3) 19. yüzyılın ilk yarısında İspanyol ve Portekiz sömürgeciliğinden bağımsızlığını kazanmış olan Latin Amerika ülkeleri, daha sonra, kendilerini emperyalizmin, çoğunlukla da ABD emperyalizminin yeni-sömürgeleri konumunda buldular. Onların gelişimi, Asya ve Afrika ülkelerininkinden farklıydı, ama bu makalede bu farklılıklar üzerinde durmayacağız.

da ileriye götürdü. Almanya, Japonya ve İtalya'nın işgal ettiği ülkelerdeki halklar kurtarıldı ve dünya emperyalizmi genel olarak zayıflatıldı. İngiliz, Fransız, Hollandalı ve öteki sömürgeci güçlerin Asya'da kendi yönettikleri halkları Japon militarizminin saldırılarından koruyamamaları da, bu kıtada anti-emperyalist bilincin derinleşmesine ve yayılmasına yardım etti ve Japon emperyalizmine karşı güçlü bir direniş hareketi örgütleyen yurtsever güçleri kuvvetlendirdi. Bu dönem boyunca Asya'da komünist partilerinin saygınlığı ve etkisi hızla arttı.

Çin'de, Viyetnam'da ve Kore'de komünistlerce yönetilen devrimci hareketler, kendi ülkelerindeki sömürge ve yarı-sömürge durumuna son vermek ve sosyal ilerleme yoluna geçmek yeteneklerini ortaya koydular. Hindistan, Endonezya, Burma ve Sri Lanka gibi başka ülkelerde, yurtsever güçlerin önderliği, esas olarak, ulusal burjuvazinin elinde olmakla birlikte, ulusal bağımsızlık hareketi daha bir yükseldi.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki ilk on yıl içinde, birçok Asya ülkesi, şu ya da bu biçimde, kendi politik bağımsızlığını kazanabildi. Bu, onların, demokrasi, ekonomik gelişme ve sosyal ilerleme savaşımına girmesine olanak sağladı. Savaş sonrasının ikinci ve üçüncü onyılları, ulusal kurtuluş hareketinin engin Afrika kıtasına yayılmasına tanık oldu. Küba devriminin etkusuyla birlikte, Latin Amerika ve Karaipler'de bu hareket muazzam bir atılım kazandı. Bütün bunlar, emperyalizme ve sömürgecilige karşı dünya cephesini büyük ölçüde güçlendirdi.

Asya, Afrika ve Latin Amerika halklarının utkuları, dünyada yeni gelişmelerin temelini attı. Yeni devletler halklarının geçirdikleri çetin sömürge egemenliği deneyimi, onların dış politika yönelimini derinden etkiledi ve buna belirgin anti-emperyalist bir nitelik verdi.

Hemen tüm Afrika kıtasının yabancı egemenlik altında bulunduğu ve Asya'da hâlâ sömürge bölgelerin varolduğu ve bu yüzden de, dünya ulusal kurtuluş hareketi içinde anti-sömürgeci amaçlara öncelik verildiği ilk dönemde bile, genç devletlerin bağımsız gelişmeden kazanmış oldukları kısa deneyim, onları, uluslararası ilişkilerin yeniden-şekillenmesi savaşımında büyük önem taşıyan sonuçlara götürdü. 1955 Bandung Konferansı'nda, bu ülkeler önderleri, birinci olarak, barışı koruma ve uluslararası ilişkileri barış içinde yanyana varolma ilkeleri temelinde düzenleme savaşımına katılmanın ve ikinci olarak da, Asya-Afrika ülkeleri arasında ekonomik işbirliği örgütlemenin ve dünya hammadde ve benzeri maddeler fiyatlarını istikrara kavuşturacak kolektif önlemler almanın gereğinin önemini ilan ettiler.

Bandung Konferansı'nın gelişmekte olan ülkelerin uluslararası ekonomi cephesindeki yaygın savaşımını, özellikle 1970'lerde yoğunlaşmış olan bu savaşımı önceden görmüş olduğu söylenebilir. Savaş sonrası ilk on yıl için-

de gelişen ve bağlantısızlık hareketinin doğmasıyla güçlenen, ekonomik alan da içinde olmak üzere uluslararası arenada kolektif eylem gereğinin bilinci, emperyalist politikalara, uluslararası ticarete ve para politikasında yeni devletlere karşı ayrımcılık gütmeye ve yeni-sömürgeci uygulamalara karşı duran gelişmekte olan ülkeler cephesinin daha sonraki genişlemesinde en önemli etkenlerden biri oldu. Afrika'da sömürgeciliğin görünüşte son bulmasıyla birlikte, düzinelerle yeni Afrika devleti bu cephede etkin bir duruma geldiler; ekonomik kurtuluş ve eşitlik fikirlerinin etkisi ve bunların, gelişmekte olan ülkeler halkları açısından taşıdığı çekiciliğin kanıtı, Üçüncü Dünya'daki görece ılımlı ve hattâ sosyal bakımdan gerici rejimlerin bile, bu cephedeki birçok faaliyetlere katılmalarında görülmektedir.

Geçtiğimiz on yıllarda bu fikirler yeni bir sosyal içerik kazandı. 1950'lerde, sömürgecilğe karşı uygun bir almaşık diye çıkarılan ve zaman zaman sosyalist belgilerle gizlenen bağımsız kapitalist gelişmeyi ekonomik bağımsızlık diye görenek, Asya koşullarında bu fikirleri yorumlama tekeline sahip olduğunu iddia eden, esas olarak, ulusal burjuvazinin bu bölümüydü. Ancak emperyalizm buna bile razı olmayacaktı. Özellikle savaş sonrası ilk on yılda emperyalizm, örneğin, kamu kesimi çerçevesinde herhangi bir sanayi gelişimine yardım etmeyi ısrarlı bir şekilde, şiddetle reddediyor ve en tutucu sosyal güçlerle ve kompradorlarla bağlaşımlara giriyordu.

Emperyalistlerin, eski sömürgelerini yeni araçlarla sömürmeyi sürdürmek üzere belirli ekonomik, politik ve ideolojik önlemler almalarıyla, durum temelden değişmeye başladı. Ulusal kurtuluş hareketinin burjuva önderleri ve onların kapitalist gelişme politikasının, yeni-sömürgeci karşı-saldırıya direnme görevlerine denk düşmediği kanıtlanmıştı. Bu arada, Asya-Afrika ülkelerindeki geniş halk kitleleri arasında anti-kapitalist eğilimler de büyüyordu ve onlar, almaşık bir gelişim yolu bulmaya çabalıyorlardı. Bunalımdan arınmış bir gelişimin olduğu, cehalet ve işsizlik gibi sosyal kötülüklerin uzun zaman önce ortadan kaldırılmış olduğu ve halkın yaşama ve kültür düzeyinin yıldan yıla arttığı Sovyetler Birliği ile öteki sosyalist ülkelerin deneyiminin burada büyük önemi vardı.

Bütün bunlar, özellikle geçtiğimiz 15 yılda, ulusal kurtuluş hareketinde yeni, radikal eğilimlerin – bunlar çeşitli biçimlerde ortaya çıktılar – doğmasına yol açmıştır. En genel gelişimlerden biri, gelişmekte olan ülkelerin kendi doğal kaynakları üzerinde tam denetim kurmak ve, gelişmekte olan ve gelişmiş kapitalist ülkeler arasındaki ekonomik, parasal ve ticari ilişkileri, her tür ayrımcılığa ve eşitsizliğe son verecek biçimde, kökten yenilemek istemiydi. Bu, ayrıca, zaman zaman, ilerici olmaktan çok uzak bulunan rejimlere dek yayılan, ulusal kurtuluş hareketini çeşitli biçimlerde radikalleştirme çabasında da ifadesini buldu. Böylelikle, OPEC'te kesin

söz hakkına sahip olan petrol üreten Arap ülkeleri, belli bir aşamada, petrollerini, emperyalist güçlere karşı politik bir silâh olarak kullandılar.

Asya, Afrika ve Latin Amerika'da kurtuluş sürecinin radikalleşmesinin olabildiğince açık bir kanıtı da, kapitalist gelişme yolunu reddeden ve bunun yerine, sosyalist yönelimli bir yolu benimseyen ülkelerin sayısının giderek artmasıdır. Büyük bir grup ülkenin sosyalist yönelimi kabul etmiş olduğu Afrika'da bu gelişme özellikle belirgindir. Bu ülkeler grubu, şimdi, ulusal kurtuluş hareketinde öncü bir rol oynuyorlar. Onlar, tüm emperyalist entrikalara ve baskılara karşı politik bağımsızlığı güçlendirmek ve ekonomik bağımsızlığa kavuşmak için tutarlı bir şekilde savaşıyorlar. Tüm halkçı güçlerin, özellikle işçi ve köylülerin bağlaşıklığı temelinde kendi ekonomilerini modernleştirmeye ve çeşitli türden sömürücü ilişkileri dizginlemeye çalışıyorlar. Dış politika bakımından onlar, özellikle bağlantısızlık hareketini, Afrika Birliği Örgütü'nü, vb. etkileyerek, açık-seçik anti-emperyalist konumlara geçmekte ve sosyalist toplulukla ilişkilerini her düzeyde güçlendirmeye bakmaktadırlar.

Bu gelişmeler, zamanımızda ulusal kurtuluş hareketinin önderliğinde oluşan önemli değişiklikleri yansıtmaktadır. Köklü sosyal değişiklikler hareketi gelişmekte olan ülkelerde atılım kazandıkça, anti-emperyalist savaşında ulusal burjuvazinin rolü de öncekinden daha sallantılı ve uzlaşmaya daha açık bir duruma geliyor. Sri Lanka gibi kimi ülkelerde, iç pazarın darlığı, parasal zayıflık ve teknolojik gerilik ve deneyimsizlik, bir zamanlar anti-emperyalist savaşında olumlu bir rol oynayan ulusal burjuvazi emperyalist tekellerle çeşitli uzlaşma ve işbirliği biçimleri aramaya ve böylece, ulusal kurtuluş savaşımının daha da gelişmesine köstek olmaya itmiştir. Sonuçta, günümüzde, birçok gelişmekte olan ülkede ulusal burjuvazi, kimi kesimleri hâlâ genel ulusal ve demokratik konularda iş görmekle birlikte, yurtseverlik ülkülerinin savunucusu olmaktan çıkmaktadır. Öte yandan, genel olarak, tüm gelişmekte olan ülkelerdeki ulusal burjuvazinin anti-emperyalist potansiyellerini yitirmiş olduğunu, yurtsever güçlerin önderliğini yapma yeteneğinin azaldığını söylemek de yanlıştır.

Kimi ülkelerde, işçi sınıfının ve komünist partilerinin oynadığı rol belirgin bir şekilde artmıştır. Komünistler, emperyalizme karşı en kararlı savaşçılar ve kendi ülkelerinin sosyalist yöneliminin en tutarlı savunucularıdır. Savaşında önemli bir deneyime sahiptirtler ve – bu önemli – nesnel sosyal gelişim yasalarının bilimsel bilgisiyle donanmışlardır. Ulusal kurtuluş hareketini şaşmazlıkla ve etkin bir şekilde destekleyen sosyalist topluluğun sağlam dostlarıdır.

Bununla birlikte, birçok gelişmekte olan ülkede, özellikle de Afrika'da, işçi sınıfı hâlâ gbrece az ve ilk oluşum aşamasındadır, öte yandan Marksist-Leninist partiler de ya henüz ortaya çıkmamışlardır, ya da politik ve

ideolojik etkileri sınırlıdır. Bu ülkelerde, bu aşamada ulusal kurtuluş hareketinin radikalleşmesi devrimci demokrat parti ve önderlerin iktidara gelmesine bağlıdır. Böylesi sosyal güçlerin önderlik konumuna gelmesi, köylülüğün ve genellikle, yurtsever ve ilerici zihniyetli aydınların yönettiği kent yarı-proleter ve küçük-burjuva kitlelerinin önemli devrimci rolünün bir sonucudur.

Daha bu yüzyılın başlarında, Lenin, küçük burjuvazinin aldığı konumların devrimci sürecin sonucunu belirleyebilmesinin önemli biçimlerine dikkati çekmişti. Komünistlere, bilimsel sosyalizme bağlı kalmakla ve «tizlikle bağımsız bir sınıf partisi»⁽⁴⁾ içinde örgütlenmekle birlikte, devrimci ve oportünist küçük-burjuva parti ve önderleri arasında açık bir ayrım yapmaları ve devrimci olanı etkilemeye ve ortak eylemlerde onunla birleşmeye çalışmaları gerektiğini öğretmiştir. 1906'da Lenin şöyle diyordu: «Bugün, devrim için, devrimci burjuva demokratların sözkonusu örgütlenmesinden, eğitiminden ve yetiştirilmesinden daha önemli hiçbir şey yoktur.»⁽⁵⁾ Bu sözler o sırada Rusya'da varolan koşullar için geçerli olmakla birlikte, bugün de, birçok gelişmekte olan ülkede küçük burjuva devrimci demokratlarla hayli ilintilidir.

Günümüzde, devrimci demokrat partilerin ve onların önderlerinin birçoğu, komünistlerin ulusal kurtuluş hareketi konusundaki tezleriyle birçok ortak yanı bulunan istemler ve programlar benimsemişlerdir. Bu, özellikle, devrimci demokratların, kapitalist ülkelerle ekonomik ilişkilerdeki değişiklikler de içinde olmak üzere, geniş kapsamlı değişikliklere giden bir yol olarak gördükleri ekonomik bağımsızlık savaşımı için geçerlidir. 60'ların sonlarında ve 70'lerin başlarında, Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti, Cezayir, Irak ve Suriye gibi ilerici, sosyalist yönelimli Arap devletleri uluslararası sahnede böylesi bir konuma girdiler ve buna reel bir içerik verdiler. İçinde bulunduğumuz onyılda, bunlar, birçok ilerici Afrika devletiyle birleşmişlerdir. Ülkelerinin sosyal-ekonomik gelişimi bakımından devrimci demokratların konumları giderek daha belirgin duruma geliyor ve onların ideolojik görüşleri de daha bir açıklığa kavuşuyor. Elbette bu, farklı ülkelerde aynı derecede başarılı olan dümdüz bir süreç değildir.

Asya ve Afrika'daki seçkin devrimci demokrat önderlerden birkaçı, gerçek yurtseverler olarak, *şimdiki aşamanın nesnel gerçekliklerine* daha derin nüfuz edebilmişler, sosyal dönüşümlerde bir etken olarak bilimsel sosyalizmin önemini değerlendirebilmişler ve dünya arenasında güvenilir bağlaşıklar – uluslararası işçi sınıfı ve onun yarattığı dünya sosyalist sistemi – seçebilmişlerdir. Kurtuluş savaşımının muharebelerinde kazanılan deneyim, onları, sosyal ilerlemenin ancak Marksizm-Leninizm'e uygun ola-

(4) V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 13, s. 96.

(5) V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 13, s. 98.

rak hızlandırılabileceği vargısına götürmüştür. Angola, Mozambik, Etiyopya ve Kongo Halk Cumhuriyeti'nin durumu budur.

Devrimci demokrasinin ilerici dünya görüşünün oluşumundaki bir köşe-taşı da, ön saflarında dünya sosyalist sisteminin bulunduğu dünya çapındaki devrimci savaşım kampına bağlı olmanın anlaşılmasıydı. Halkları sosyalist bir yönelim seçmiş olan genç Asya ve Afrika devletleri, şimdi, sosyalist toplulukla stratejik bir bağlaşımdan yanadırlar. Burjuva propagandacıları, sosyalist dünya ile sıkı bağlar kurarak devrimci demokratların ve genellikle de ulusal kurtuluş güçlerinin kendi bağımsız ve «ayırdedici» niteliklerini yitirdiklerini ve kendilerini «Moskova'nın ve dünya komünizminin yürüncesinde» bulduklarını iddia ederek, bu gelişimi çarpıtıyorlar. SSCB ile dostluk ve karşılıklı yardımlaşma anlaşmaları yapmış olan, ulusal burjuvazinin yönettiği hükümetler bile böylesi saldırıların dışında kalmıyorlar.

Bununla birlikte, gerçekte, sosyalist dünyayla işbirliğinin gelişmesi, gelişmekte olan ülkelerin egemenliğini kısıtlamak bir yana, egemenliğin ta içinde yatan hakların – herşeyden önce, sosyal gelişim yolunu kendisinin seçme hakkının – tam olarak uygulanması açısından vazgeçilmezdir. Koca bir dizi politik, ekonomik, sosyal, kültürel ve ideolojik sorun (örneğin, kökünden yıkılan eski sosyal yapılara üretici güçlerin özgürleştirilmesine ilişkin sorunlar, kültür devrimi sorunu, ulusal personelin yetiştirilmesi, yeni ideolojik kavramların ve yönelimlerin şekillendirilmesi ve dünya ekonomik ilişkilerinin yeniden-kurulması) çözülmeksizin, çok yönlü sosyal ve ekonomik ilerleme düşünülemez. Ancak, bir yandan, bu sorunların çözümüne yeni tarihsel boyutlarda halkın katılmasını sağlayarak ve öte yandan da, sosyalist toplulukla ve tüm öteki ilerici güçlerle sıkıca bağlaşılarak, genç devletler, karşılaştıkları görevlerin büyüklüğüyle baş edebilirler.

Bir gelişmekte olan ülkenin gerçek kurtuluşunun, yalnızca, ulusal ilerici güçlerin devrimci birliğine değil, aynı zamanda büyük ölçüde, Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkelerle kurulan bağların sağlıklı ölçüsüne ve uluslararası işçi sınıfının ve onun, komünist ve işçi partileri gibi, ileri müfrezelerinin desteğine bağlı olduğu hem teoride, hem de pratikte kantılanmıştır. Sosyalist ve gelişmekte olan ülkelerin etkileşimi ve işbirliği, genel uluslararası ilişkilerin gelişimi ve yumuşamanın derinleşmesi açısından da olağanüstü önem taşır.

Gelişmekte olan ülkeler halkları, emperyalizmin kendi sömürge sistemini yitirmiş olmakla birlikte ve bunalımın derinleşmesine karşın, sömürücü ve saldırgan niteliğini bir yana atmamış olduğunu çok iyi biliyorlar. Gerçi, Çin-Hindi'ndeki, Angola'daki ve başka yerlerdeki rezil yenilgilerinden sonra emperyalizm dolaysız askersel saldırılara girişmekte daha dikkatlidir. Ama Şili'deki faşist cuntayı ve Güney Afrika'daki ırkçı rejimleri destek-

lemeye, saldırgan askersel bağlaşımları ve üsleri, korumaya ve genişletmeye, ilerici rejimlerin «istikrarsızlaştırılması»na ve başka politik baltalama biçimlerine girişmeye ve, uluslararası fiyatların ve kur oranlarının düzenlenmesi, uluslar – üstü korporasyonların (şirketlerin) faaliyetleri ve uluslararası para ve finans kuruluşları, vb. gibi çeşitli yeni-sömürgeci buluşlarla gelişmekte olan ülkeleri baskı altında tutmaya devam ediyor. Yeni kurtulmuş devletler arasına ayrılık tohumları ekmekte ve hatta onlar arasında silâhli çatışmalar bile kışkırtmaktadır.

Bütün bunlar; saldırgan emperyalist üslerin kapatılması, dünyanın çeşitli bölgelerinde «barış yöreleri» kurulması, ırk ayrımına son verilmesi ve ezilen Güney Afrika halklarının kurtarılması, İsrail birliklerinin zorla işgal etmiş oldukları Arap topraklarından çekilmesi ve Orta Doğu sorununa Filistin halkının yasal haklarını güvence altına alacak bir çözüm getirilmesi, Kore'nin barışçı yoldan yeniden birleştirilmesi ve benzeri konulardaki istemlerde gelişmekte olan ülkelerin giderek daha etkin bir duruma gelmesini sağlamaktadır. Bağlantısızlar hareketi gibi sosyal bakımdan böylesine türdeş olmayan bir hareketin, 1976 Kolombo Tepe Toplantısı'nda böylesi istemler ileri sürmüş olması büyük önem taşır. Bu istemlerin, yumuşama savaşıyla tam olarak uyuştuğunu görmek zor değildir.

Sovyetler Birliği'nin ve öteki sosyalist ülkelerin ardıcıl çabaları sayesinde, yumuşama politikası, son yıllarda uluslararası durumda belirli bir politik iyileşme sağlamıştır. Böylesi bir gelişimi etkin olarak destekleyen gelişmekte olan ülkeler için bu hayli yararlı ve önemlidir. Onlar, bunda, bağımsız gelişime yönelik eğilimi güçlendirecek ve ilerici rejimleri baltalamayı iş edinen emperyalizmin entrikalarını boşa çıkaracak önemli bir etkeni görüyorlar. Gelişmekte olan ülkeler, ayrıca, silâh yarışını sona erdirmeye ve silâhsızlanmayı sağlama doğrultusundaki her olumlu girişimin doğrudan kendi yararlarına olduğunu da bilmektedirler. Bu, onlar açısından, politik bağımsızlıklarının dayanağı olan kendi ekonomik egemenliklerini güçlendirecek elverişli dış koşullar sağlamaktadır. Onlar, askersel harcamalarda dünya çapındaki genel bir kesintinin genç devletlere yeni ekonomik yardım olanakları açacağını da biliyorlar.

BM Güvenlik Konseyi daimi üyelerinin askersel bütçelerinin yüzde 10 indirilmesi ve bu paranın gelişmekte olan ülkelere yardımda kullanılması önerisi gibi Sovyet girişimleri, bu nedenle, böylesine coşkun bir biçimde alkışlanmıştır. Kolombo Bağlantısızlar Tepe Toplantısı, Helsinki Sonuç Belgesi'ni bu nedenle, olumlu karşılamış ve yumuşamanın öteki kıtalara da genişletilmesini istemiştir. SBKP 24. Kongresi'nde kabul edilen ve 25. Kongre'de de geliştirilen Barış Programı ve Brejnev yoldaşın, nükleer silâh yapımının aynı anda durdurulması ve barışçı amaçlarla yapılan nükleer denemelere ara verilmesi ile ilgili önerisi, gelişmekte olan ülkelerde bu nedenle, böylesine hararetle bir karşılık görmüştür.

Gelişmekte olan ülkeler halkları, son 30 yıldaki kendi parlak başarıları ile bu dönemde dünya savaşının olmaması arasında yatan sıkı ilişkisinin çok iyi farkındadırlar. Onlar, yumuşamayı tersinmez, gerçekten evrensel, global bir süreç haline getirmeyi destekliyorlar. Sömürgeci dönemde kurulmuş «eski ekonomik düzen»e son verme savaşı, onlar tarafından, yumuşama süreçlerinin daha bir güçlendirilmesi olarak görülüyor; çünkü bu kokuşmuş ilişkiler ayakta kaldıkça, gelişmekte olan ve gelişmiş kapitalist ülkeler arasında daima artan bir gerginlik ve böylelikle, sürekli bir cepheleşme ve çatışma tehlikesi varolacaktır.

Özetlersek, ulusal kurtuluş hareketi, şimdi, öteki cephelerde olduğu kadar ekonomi cephesinde de emperyalizmle çatışan, geniş ve güçlü bir birleşik devletler cephesi durumunu almıştır. Asya, Afrika ve Latin Amerika halklarının ve devletlerinin dünya politikasının giderek daha bağımsız bir etkeni durumuna gelmesi, ulusal kurtuluş savaşımının en önemli sonuçlarından biri olmuştur. Lenin'in öngördüğü gibi, bir zamanlar tarihin nesnelere olan milyonlarca insan şimdi dünya tarihinin etkin yapıcıları durumuna gelmişlerdir.

Toplumun devrimci dönüşümü için verilen savaşım sırasında ekonomi ve politikanın diyalektiği

Uluslararası Bilimsel Konferans

17 ve 18 Ocak 1978 tarihlerinde Prag'da, «Toplumun Devrimci Dönüşümü İçin Verilen Savaşım Sırasında Ekonomi ve Politikanın Diyalektiği» konulu uluslararası bir bilimsel konferans yapıldı. «Barış ve Sosyalizm Sorunları» tarafından örgütlenen bu konferansa, 45 ülkeden komünist ve işçi partilerinin seçkin üyeleri ve Marksist düşünürler katıldılar. Arjantin, Avusturya, Belçika, Bolivya, Brezilya, Bulgaristan, Kanada, Şili, Kolombiya, Küba, Çekoslovakya, Danimarka, Dominik Cumhuriyeti, El Salvador, Federal Almanya Cumhuriyeti, Finlandiya, Demokratik Almanya Cumhuriyeti, İngiltere, Yunanistan, Honduras, Macaristan, Hindistan, Endonezya, İran, Irak, İsrail, İtalya, Japonya, Lübnan, Lüksemburg, Meksika, Moğolistan, Norveç, Panama, Peru, Filipinler, Polonya, Romanya, Güney Afrika, İspanya, Sudan, Uruguay, ABD, SSCB ve Venezüella'dan temsilciler konferansa katıldılar.

Bu sayıda, Konferans'ta yapılan konuşmaları yayımlamaya başlıyoruz. (1)

SORUNUN KİMİ ÖNEMLİ YÖNLERİ

Derginin Baş Editörü *Konstantin Zarodov*, yaptığı açış konuşmasında, çalışmalarımıza başlarken, seçtiğimiz konuyu, yani demokratik dönüşümler savaşımında, işçi sınıfının yönettiği emekçi halkın iktidarını kurmak ve devrimin utkusunu pekiştirmek savaşımında ekonomi ve politikanın diyalektiği konusunu tartışırken sıfırdan başlamak durumunda olmadığımızın elbette farkındayız, dedi. Üzerine dayanacağımız güvenilir bir temele sahibiz.

Ekonomi ve politikanın karşılıklı diyalektik bağlılığının derin çözümlemesi, Marks'ın sosyal gelişim yasaları öğretisinden ve Lenin'in sosyalist devrim teorisinden hareket eder. İzin verirseniz, bu çözümleme temelinde

(1) Yazarlarca kısaltılmıştır. – Ed.

çıkarılmış olan kimi önemli sonuçları anımsatayım. Politika, ekonominin yoğunlaşmış bir ifadesidir. ⁽²⁾ Bunun anlamı, Marksist-Leninistlerin, politikayı daima, belli bir toplumun ekonomik çıkarlarına ve ekonomik ilişkilerine dayanan birşey olarak gördükleridir. Aynı zamanda, ekonomik alana dayanan proletaryanın sınıf savaşımı da, Lenin'e göre, «ancak politika alanını kucakladığı . . . (ve) politikadaki en anlamlı şeyi – devlet iktidarının örgütlenmesini – kapsamına aldığı zaman, reel, tutarlı ve gelişmiş» ⁽³⁾ bir duruma gelir. Ekonomik bakımdan olgunlaşmadıkça, toplumun hiçbir devrimci dönüşümüne olanak yoktur. Ama kapitalizmden sosyalizme geçiş, yalnızca ekonomide yeralan ve politik iktidar sistemini doğrudan ya da derhal etkilemeyen değişikliklere dayanılarak gerçekleştirilemez, oysa, diyor Lenin, eski hükümet, «eğer alaşağı edilmezse, bir bunalım döneminde bile asla kendiliğinden ,düşmez'». ⁽⁴⁾

Bu sorunun teorik işlenmesinden ayrı olarak, Paris Komünü'nden bu yana devrimcilerin kazandığı deneyime, 20. yüzyılın başlıca olayı olan Ekim Sosyalist Devrimi'nin ve öteki utkan sosyalist devrimlerin deneyimine de dayanabiliriz. Emekçi halk iktidarının kurulmasına yol hazırlayan sınıf savaşımalarının deneyimine, kazanılmamış olsa bile, komünistlerin çok değerli kimi dersler çıkarmış oldukları devrimci savaşımaların deneyimine dayanıyoruz.

Söylemek gereksizdir ki, komünistler, teorik fikirleri ve sonuçları, tüm sorunlar için ayrıntılı çözümler sağlayan taşlaşmış formüller olarak görmezler. Geçmiş devrimci kuşakların deneyimi de, öğretici olmakla birlikte, hazır reçeteler sağlamaz, çünkü yaşam yerinde saymamaktadır. Yaşam, ekonomik ve politik etkenlerin devrimci süreç içindeki etkileşimine yeni etmenler sokup duruyor. Her ülkedeki özgül-ekonomik, politik, tarihsel-koşullar da, komünistleri, genel teorik sonuçları uygular, işler ve geliştirirken yaratıcı bir yaklaşım yapmaya ve parti strateji ve taktiklerini bağımsız bir şekilde hazırlamaya yöneltmektedir.

Hepimiz, karşımızda duran sorunun, teorik ve pratik bakımdan en çetin sorunlardan biri olduğunun bütünüyle farkındayız. Bunun nedeni, devrimci savaşımın çeşitli aşamalarında, ekonomik dönüşüm sorunlarının ve politik üstyapı sorunlarının nesnel etkenlere göre, değişken bir biçimde karşımıza çıkmasıdır. Elbette, yaşamın nesnel gereksinimlerini gözönüne almak gerekir, ama, özellikle, ideolojik karşıtlarımız, ya kapitalizmi otomatik bir şekilde sosyalizme dönüştürecek bir ekonomik gelişme olanağını ileri sürerek, ya da, toplumun ekonomik temeli dönüşüme uğratılmaksızın, kendiliğinden toplumun özünü değiştirebilecek soyut bir demokrasiyi göklere çıkararak, sözkonusu sorunlar arasındaki diyalektik ilişkide bir gedik

⁽²⁾ V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 42, s. 216, 278, c. 45, s. 123.

⁽³⁾ Agy., c. 23, s. 239.

⁽⁴⁾ Agy., c. 26, s. 219.

açmaya çabaladıkları zamanlarda, böylesi bir tehlike ortaya çıkar. Ekonomi ile politika arasında bir gedik açılması tehlikesi, özgül sorunlarla uğraşırken, komünistlerin günlük faaliyetlerinde de ortaya çıkabilir.

Bütün bunlar, başından sonuna dek duyarlı bir sorun olan, ekonomi ile politika arasındaki karşılıklı ilişkileri devrimciler açısından her zaman yeni ve canlı bir sorun durumuna getirmektedir.

Bu yüzden, bugün, herşeyden önce, bu etkileşim çerçevesi içinde yeni sorunlar doğuran ya da geleneksel sorunlara yeni bir bakış açısıyla bakılmasını sağlayan kimi etkenlere ve sosyal fenomenlere dikkat çekmenin önemli olduğuna inanıyoruz.

Yetmiş'lerde kapitalizm, sermayenin yoğunlaşması ve merkezleşmesi yoluyla olağanüstü derecede yüksek bir «üretim ekonomik sosyalleşmesi» düzeyindedir. Devlet, ekonomiye geniş ölçüde müdahale etmektedir. Toplumun ekonomik ve politik sisteminin bütünü kendi çıkarlarına bağlayan bir tekelci-sermaye elitinin egemenliğidir. Aynı zamanda, burjuvazinin kurduğu ekonomik ve politik mekanizmaları da, derin bir bunalım yerinden koparmaktadır. Sonuç olarak, bu toplum, egemen sınıf da içinde olmak üzere tüm sosyal güçlerin, varolan durumun üstesinden gelmek gereğini duydukları bir toplumdur.

Günümüzde, bu bunalımdan kurtulma sorunu, kapitalist dünyanın sosyal yaşamındaki esas sorundur. Burada, sınıfsal konumlar arasındaki başlıca ayırım çizgisi de açıkça belirginleşmiştir, çünkü bir yanda, kapitalizmi «iyileştirmek» ve onu kurtarmak önlemleri, öte yanda ise, kapitalizmin yerini sosyalizmin almasının yolunu açacak programlar ileri sürülmektedir. Sonuç olarak, bu yalnızca, sözkonusu bunalımın üstesinden gelme yolları konusundaki bir tartışma olmayıp, aynı zamanda da, toplumun üzerinde kurulmuş olduğu temeller ve toplumun gelişim perspektifleri konusundaki bir tartışmadır.

Kapitalist ülkeler komünist ve işçi partileri, bunun açıkça farkındadırlar ve kendi önerilerinde, bunalımdan demokratik çıkış yolunu dile getirmektedirler. Onlar, kapitalist ekonominin hastalıklarının yalnızca ekonomik önlemlerle giderilemeyeceğini vurgulamışlardır. Bunun için, uzun erimli sosyal dönüşümlere ve emekçi halkın ulusal politik sorunlardaki konumunun ve etkisinin belirgin bir şekilde güçlendirilmesine gerek vardır.

Gerçekten, kitlelerin bu sürece en etkin ve en geniş biçimde katılması sözkonusu olmaksızın, ekonominin demokratikleştirilmesi ve emekçi halkın, ulusun çoğunluğunun yararına uygun olarak yeniden-kurulması düşünülemez. Bu, zorunlu bir şekilde, hem tekellerin sultasını ortadan kaldırma savaşımı aşamasında, hem de bunu izleyen sosyalist dönüşümler sırasında, politik demokrasinin tutarlı bir biçimde uygulanmasını gerektirir.

Bu sorunun özü, sosyalizm ile demokrasinin ayrılmaz olduğu yolundaki iyi bilinen Marksist-Leninist tezde açık bir şekilde dile getirilmiştir.

Ancak sorunun bir başka yanı da vardır. Ekonomide esaslı demokratik dönüşümler yolu boyunca atılan her adım, kaçınılmaz olarak, sınıfsal çıkarların şiddetli çatışmasıyla, proletarya ve bağlaşıkları ile tekelci burjuvazi arasındaki bir çatışmayla sonuçlanır ve bu, nesnel bakımdan, politikada şiddete dayanan savaşım biçimleri ortaya çıkarabilir.

Bu, bu konferansa katılanların belirgin bir şekilde ele alacakları bir dizi sorun çıkarıyor. Anti-tekelleşme aşamada ve sosyalist dönüşümler aşamasında bu biçimlerin ilişkisi ve politik demokrasinin değişen sınıfsal içeriği sorunu vardır. Toplumun devrimci yoldan yeniden-kurulması savaşımında Sol'un, demokratik güçlerin bağlaşması ve Komünist Partisi'nin rolü sorunu vardır. Toplumun sosyal-ekonomik temelinde devrimci dönüşümler yapabilecek politik iktidarın niteliği sorunu vardır. Devrimci güçlerin varolan devlete, onun kurumlarına ve statüsüne karşı tutumu sorunu vardır.

Şimdi, devrimci savaşımın şimdiki koşullarında ekonomi ve politikanın diyalektik etkileşiminden kaynaklandığına inandığımız hayli ilginç bir başka grup sorunlara geçelim.

Sermayenin kendisinin yeni gelişim düzeyi, herşeyden önce de onun ekonomik sosyalleşmesinin yüksek derecesi, nesnel olarak, üretim araçlarını ulusallaştırmak gereğini doğurur. Bu zorunluluğun kabulü de, kapitalizmin özel mülkiyet çıkarlarının ve ilişkilerinin güya kendiliğinden yollacağı farklı bir sisteme evrim yolundan dönüşümü olanağını öngören reformist anlayışlarla karşılaşmaktadır.

Bununla birlikte, ulusallaştırmanın kendi başına kapitalist toplumun niteliğini değiştirmediğini açıkça gösteren birçok kapitalist ülke deneyimi vardır. Bu durumda, ulusallaştırmanın emekçi halkın çıkarlarına hizmet etmeye başlayacağı ve sosyal sistemin kendisinin özünde bir değişmeye yol açacağı sosyal, ekonomik ve politik koşulların kombinezonu nasıl olmalıdır? Her komünist partisinin devrimci gelişimin her aşamasında daha yeni, somut, tarihsel biçimler altında karşılaşmak durumunda olduğu bir sorundur bu.

Aslında, aynı sorun, bir ölçüde farklı bir alanda da konulabilirdi. Eğer işçi sınıfı ve öteki emekçi halk toplumun politik yönetimi savaşımında büyük başarılar kazanırlarsa, bunları, ekonomide giderek daha da güçlenen temellere oturtmaksızın, bunların konumunu koruyabilecekler midir?

Ulusallaştırma savaşımında, devrimci güçler, somut durumun özgül özelliklerince belirlenen son derece somut sorunlarla uğraşmak durumunda dırlar. Ama bu bağlam içinde en genel teorik sorunlar da çıkar. Sözgelimi, – özellikle, sınırlar, koşullar, vb. konusundaki ayrıntılarla ilgili – bir

ulusallaştırma programını gerçekleştirmek, devrimci güçlerin ülkenin politik yönetimini ele almış olmasına ne ölçüde bağlıdır? Ya da, ulusallaştırmanın çapı, hızı ve biçimleri ne ölçüde ekonomik olarak belirlenir ve bunlar, üretimin sosyalleştirilmesinin gelişim düzeyine ne ölçüde bağlıdır ve politik koşullarca ne ölçüde derin bir şekilde etkilenebilirler? Örneğin, eğer bu güçler sanayicilerin ve bankacıların şiddetli bir direnciyle ve baltalama faaliyetiyle karşılaşılırsa, bu, onların, eski ulusallaştırma planlarını yeniden gözden geçirmelerini sağlamayacak mıdır?

Günümüzde ekonomi ve politikanın etkileşiminin özgüllüklerini ele alırken, şunları da dikkate almak gerekir. Günümüzde, yalnızca sermayenin değil, aynı zamanda emeğin de, işgücünün de, çalışan insanın üretimdeki ve toplumdaki statüsünün de yeni nitelikler kazanmış olduğu tartışma götürmez. Gelişmiş kapitalist ülkelerde emekçi halk, şiddetli bir sömürünün konusu olmakla birlikte, yine de çok şey kazanmıştır: Sendikal faaliyetin artan rolü ve ölçüsü, belirli sosyal-ekonomik kazanımlar, büyük ölçüde kısıtlı olsa bile üretimin yönetimine katılma ve kimi ülkelerde de, ulusal sosyal-ekonomik yaşamının bütününe etkileme. Bu koşullarda, işçi sınıfının sermayeye karşı, sosyalizm için savaşımında ekonomik ve politik ereklere nelerdir?

Politik erek açıktır: Demokratik harekette seçkin bir konum kazanmak ve sonunda da, devlet iktidarı araçlarını ele geçirmek. Ama ekonomik erek nedir? Bu, işsizliğin, yaşam pahalılığının, yoksulluğun ve amansız çalışma koşullarının ortadan kaldırılmasına gelip dayanmakta mıdır? Bu görevler kesinlikle çok önemlidir, ama şimdi başlıca konu ve bu sorunların çözümlenmesinde anahtar olarak ön plana gelen şey, işçinin, çalışan insanın, ekonominin efendisi olarak, ne yapılması gerektiğine karar vermekte tam yetki ve sorumluluğa sahip olması değil midir?

Devrimci değişimin sarsıntıları içinde olan bir toplumda, emekçi halkın, kendi dirimsel ekonomik çıkarlarının karşılanmasını beklemeye hakkı vardır. Ama, birçok kardeş partinin belirtmiş olduğu gibi, bu çıkarların salt tüketimcilik ışığı altında görülmemesi de olağanüstü bir önem taşır. Bu, politik bakımdan etkinleşmiş emekçi halkın, sınıf savaşımı sırasında, yeni iktidarın ve sonra da ekonomik mekanizmanın güçlendirilmesine ve yeni ekonominin kurulmasına nasıl katılması gerektiği sorununun daha derin bir çözümlemesini yapmak gereğini ortaya koymuyor mu?

Kapitalist ülkelerdeki kardeş partilerin politik stratejisi, işçi sınıfının tekellerin sultasına karşı ortak savaşımında ve sosyalizme doğru ilerlemede öteki emekçi halk müfrezeleriyle, küçük-burjuvaziyle ya da nüfus orta kesimleri denilen katmanlarla bağlaşıklığının güçlendirilmesine büyük önem vermektedir. Elbette, böylesi bir bağlaşıklığın sağlamlığı, temel olarak, bunu oluşturanların ekonomik çıkarlarının uyumuna bağlıdır. Eğer

genel demokratik savaşım aşamasında, sözgelimi tekellerin baskısıyla böyle bir çıkar birliği sağlanırsa, sosyalist dönüşümlere doğru ilerlemek, kaçınılmaz bir şekilde, bu çıkar birliğini yeni koşullarda ve yeni bir temel üzerinde koruyabilecek bir ekonomik mekanizmanın kurulmasını gerektirecektir. Deneyim göstermektedir ki, devrimin yazgısı büyük ölçüde bu karmaşık sorunun çözümüne bağlıdır.

Her bir ülkenin ulusal çerçevesi içinde devrimci süreçlere uluslararası etkenlerin yaptığı etkinin artmasıyla, daha başka bir grup sorunun da doğduğuna inanıyoruz. İki dünya sistemi arasındaki yarışma evresinde ve ayrıca, üretici güçlerin hızla uluslararasılaşması, ekonomik bütünleşme ve ulus-ötesi (transnational) tekellerin alabildiğine büyümesi evresinde yaşıyoruz. Bu koşullarda, komünist partiler, her ülkenin şimdiki uluslararası ekonomik ve politik bağlantılar ve ilişkiler sistemine girme derecesini gözönünde tutarak kendi uluslararası stratejilerini formüle etmenin zorunlu olduğu inancındadırlar. Deneyim, toplumun ekonomisinde ve sosyal yapısında gerçekten köklü dönüşümlere sıra geldiği zaman, bu bağlantıların şiddetinin, en keskin şekilde kendisini hissettirdiğini göstermektedir. Sol'un, ilerici güçlerin iktidara gelmesinin hissedilebilir bir olanak durumuna geldiği savaşım aşamasında bile, ulus-ötesi tekeller, kendi yatırımlarını durdurmak, vb. tehditle bu olanağı boğmaya çabalıyorlar.

Bu nedenle, konferansımızın, kimi uluslararası etkenlerin komünistlerin fikrine göre nasıl etkisizleştirilebileceği konusunda kardeş partilerin görüşlerini ortaya koyacağını ve, yumuşama ve onunla atbaşı giden, farklı sosyal sistemlere sahip devletler arasındaki ekonomik işbirliğinin gelişimi ile, kapitalist ülkelerdeki ve ayrıca uluslararası arenadaki politik savaşım arasındaki karşılıklı etkiyi ortaya sereceğini umuyoruz.

Farklı koşullarda çalışmak durumunda olan komünist ve işçi partileri temsilcileri konferansımıza katılmaktadır. Her parti, sosyal gelişim aşamalarının özgül özellikleriyle ve ulusal durumla belirlenen sorunlarla uğraşmıştır ve hâlâ da uğraşmak zorundadır. Elbette bu, burada yapılacak konuşmalara yansıyacaktır. Aynı zamanda, tüm yer ve zaman koşullarının özgüllükleri içinde onların yollarını açan ve şu ya da bu ülkedeki devrimci pratikte somut bir şekilde dile gelen genel kuralları açıklığa kavuşturmaya ettiğimiz dikkat arttıkça, bu görüş değiştokuşunun teorik-bilimsel öneminin de büyüyeceği inancındayım.

Ancak, en genel savların ve yorumların ötesine geçilirse, tartışma açısından ortaya çıkan sorunları açıklığa kavuşturabileceğimize ve teorik anlayışımızı zenginleştirebileceğimize inanıyorum. Herhalde, Marks'ın şu sözlerini anımsayacaksınız: «İktidara gelmezden önce, halk, yalnızca ilkel konusundaki değil, ayrıntılar konusundaki görüşlerinizi de bilmelidir.» Ayrıca, bu konferansın hem ilkeleri hem de ayrıntıları ele alacağı, kardeş

partilerin teorik kazanımlarını ve, hem utkan devrimlerin deneyiminin, hem de, burjuva toplumu karşısında komünistlerin seçeneğini gösteren yapıcı programların somut içeriğini yansıtacağı umudumu dile getirmeme izin verin.

ANTI-TEKEL BİR DEMOKRASIYE DOĞRU

Karl Liebknecht Parti Okulu (FAC) başkanı Otto Marks, konuşmasında; Partimiz, faaliyetlerinde ekonomi ve politika arasındaki diyalektik ilişkiyi daima gözönüne almıştır, dedi. Bu, yeni program belgeminde de yansımaktadır. 1976 Mart'ında Bonn'da yapılan Parti Kongresi'nin aldığı kararlara uygun olarak, AKP Yönetim Kurulu, önümüzdeki Ekim'deki kongrede kabul edilecek olan Program taslağı için komünistlerin ve ülkedeki ilgili demokratik güçlerin katılacağı bir tartışma açmıştır.

Parti, son birkaç yıl içinde ülkede yeralan ekonomik ve politik değişiklikleri sağa doğru kayma yönünde tehlikeli bir eğilim olarak görmekte, ama bu eğilime karşı çıkan demokratik güçlerin oluştuğunu da belirtmektedir. Bu durumun ışığı altında Parti şu sonucu çıkarmıştır: Şimdiki aşamada savaşımızın amacı, «demokratik ve sosyal ilerleme doğrultusunda bir kayma» sağlamak olmalıdır. Ülkenin ilerici güçlerini, tekelci sermayenin faaliyet alanlarını daraltacak demokratik ve sosyal kazanımların savunulmasında toparlamaya çalışıyoruz. Bu savaşında demokratların, sosyalizme yol açabilecek anti-tekel bir demokrasiye götürecekt derin sosyal dönüşümler için gereken gücü gösterebileceklerine inanıyoruz.

Anti-tekel demokrasiiden, işçi sınıfının ve öteki demokratik güçlerin, kendi ortak çıkarlarını temsil edecek bir koalisyon hükümeti kuracak ölçüde politik ağırlığa ve parlamenter etkiye sahip olacakları bir temel dönüşümler dönemini anlıyoruz. Partimizin program taslağı, anti-tekel ve demokratik güçlerin bağlaşıklığına dayanan, tarihsel deneyimi akılda tutan ve halkın demokratik bir şekilde yasalaştırdığı bir organ olarak iş gören böylesi bir hükümetin orduyu, polisi, mahkemeleri ve yönetim aygıtını yeni-nazilerin ve militarist güçlerin etkisinden kurtaracağını ve devlet organlarının, halka ve anayasal hükümete zarar verecek şekilde kötüye kullanılmasına bir son vereceğini vurgulamaktadır.

Aynı zamanda, böylesi bir koalisyon hükümeti, işçi sınıfının ve öteki demokratik güçlerin parlamento-dışı faaliyetine de dayanacaktır. Demokratik güçlerin üstün gelmesini ve karşı-devrim yolunun tıkanmasını sağlamak düşünülmektedir. Bu, işçi sınıfının, sendikaların ve öteki tekel-dışı kesimlerin üretimin ve yatırımların denetlenmesine katılımını genişletebilecektir. Pratikte böylesi bir katılma ve kesin bir şekilde pazara ege-men olan uzmanlaşmış işletmelerin demokratik denetim altındaki devlet

mülkü haline getirilmesi, tekellerin ekonomik gücünü daraltmaya ve çöktürmeye, böylelikle de, ekonominin emekçi halkın yararına demokratik bir şekilde planlanması yolunu açmaya yardım edebilecektir. Ayrıca bu, şimdi tekellere bağımlı olan ve bizzat varlıkları tehlikede bulunan zanaatkarlar ve iş adamları için yeni perspektifler de açacaktır.

Anti-tekel demokrasinin yalıtılmış bir aşama olmadığına inanıyoruz. Anti-tekel ve sosyalist aşamalar, kapitalizmden sosyalizme devrimci geçiş sürecindeki, bu çitilmiş süreçteki aşamalarıdır. Bizim somut sosyalizm anlayışımız, onun şu genel özellikleri taşıdığı fikriyle belirlenmektedir: İşçi sınıfının ve bağlaşıklarının politik iktidarı, temel üretim araçlarının sosyalleştirilmesi, üretici güçleri artırma ve bunların insanlık yararına rasyonel bir şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla, bütün toplum ölçüsünde yönetim ve planlama.

Ülkemizde sosyalizm, bu genel kurallara dayanarak, üretici güçlerin gelişim düzeyine, değişik tarihsel koşullara ve demokratik geleneklere uygun ulusal özelliklere sahip olacaktır. Özellikle, çağdaş deneyim, ülkemizde ortaya çıkmış olan birleşik sendikaların, tarihsel olarak, emekçi insanın sosyal yaşamın her alanındaki isteğini doğrudan etkileyecek sosyal dönüşümleri gerçekleştirmede en önemli rollerden birini oynayacağını göstermektedir. Biz, seçilmiş halk organlarının, aynı zamanda, büyük sermayenin etkisinden arınmış en yüksek devlet organları olmasını, böylece de, her düzeydeki parlamenter kuruluşların halk egemenliğinin gerçek bir simgesi durumuna gelmesini istiyoruz.

MÜLKİYET VE İKTİDAR ÜZERİNE

Şili Komünist Partisi MK üyesi, Allende hükümetinin Ekonomi Bakanı Cademartori, Ulusal Birlik'in Temel Programı, ekonomide emperyalist ve yerli tekellerin egemenliğine ve tarımda toprak sahiplerinin sultasına son vermek görevine öncelik tanıyordu, dedi. (5) Anti-emperyalist ve anti-oligarşik görevlerimizi yerine getirmeyi başardık. Ama bu kazanımları pekiştirmek ve savunmak için gereken herşeyi yapamadık.

Ulusal Birlik'in başlıca hatalarından biri, Temel Program'ı uygulamadaki ikilikti. Anti-emperyalist ve sosyalist amaçların sıkı sıkıya sarmaşması ve devrim aşamalarının açık-seçik sınırlandırılmaması nedeniyle, baştan beri «solcu»ların etkisinde olan belirli kesimler devrimci sürece sosyalist bir nitelik verdi.

Gerçi, Program «sosyalizmi kurmaya yönelik»ten söz ediyordu, ama

(5) BSS'de 1977 ve 1978'de yayımlanan «Şili Dersleri» konusundaki yazılar dizisinde söylenenler gözönüne alınarak, bu konuşma kısaltılmıştır.

bunun hemen başlayacağını söylemiyordu. Program'ın aynı paragrafı, bunun önkoşulunun «... ulusal ve yabancı tekeli sermayenin iktidarı»nın ortadan kaldırılması olması gerektiğini belirtiyordu. Başka bir deyişle, bir görevin bittiği yerde bir başkasının başladığı açıktı.

Öte yandan, Program, sanayide, hizmetlerde ve tarımda kapitalist özel mülkiyet kesimini korumak gereğine de işaret ediyordu. Ayrıca, özel sermayeyle kamu sermayesini birleştiren karma bir mülkiyet kesiminin kurulması da sağlanıyordu. Bir seçim kampanyası belgesinde, «Halk Birliği Hükümeti», deniliyordu, «mülk sahiplerinin büyük çoğunluğu için, dar kapitalist iktidar çevresiyle bağlı olmayıp, çeşitli biçimlerde bundan acı çeken imalatçılar ve ticaret adamları ... için bir güvence olarak hizmet edecektir.»

Bununla ilgili olarak, kendilerine sağlanmış olan ekonomik yararları karşın orta tabakaların Halk Birliği hükümetini desteklemediği ve bu yüzden de, onların tutumunun ekonomik etkenlerle değil, onların sosyal bilincinin burjuva ideolojisinin etkisi altında gelişmiş olduğu ve kendi öz gücüne güvenen işçi sınıfının baskısından başka hiçbir şeyin onları devrim yoluna sokamayacağı gerçeğiyle belirlendiği söylenmektedir.

Halk hükümeti bu tabakaların maddesel istemlerini karşılamak için çok şey yapmakla birlikte, onlar, bu yararları, devrimci sürecin çelişkili niteliğinden ötürü geçici olarak görüyorlardı. Halk Birliği içinde büyüyen stratejik farklılıkların, artan dağınıklığın ve enflasyonun ve başlayan anarşinin etkisiyle genlikleri ve bağımsızlıkları tehlikeye girdiğinden, orta tabakalar giderek daha kitlesel ölçülerde işçi sınıfından ayrıldılar. Bu, sosyal sınıfların ekonomik çıkarlarının onların politik tutumunu belirlemeye devam ettiğini doğruladı.

Sosyalizmin, üretim araçlarının kollektif mülkiyeti olduğu yolundaki doğru tezin tek yanlı vurgulanması sonucu, sosyalizmin kaleleri ya da en azından dayanakları durumuna getirmek için yalnızca işletmeleri mülksüzleştirmek ya da zoralmına gitmek zorunda olduğumuz görüşü ileri sürüldü. Ancak, mülkiyetin niteliğini değiştirmek, işletmeleri yeniden-kurmak, bunların çalışmasını yeniden-örgütlemek, işçilerin rolünü artırmak, uzmanlar, teknik personel ve işçiler arasında hakça ilişkiler kurmak ve yeni, bilinçli bir emek disiplini getirmek için belirli bir dönemin geçmesi gerekir. Ayrıca, bütün kamu kesimine zorunlu planlamayı getirmek, özel kesimle yeni ilişkiler kurmak ve yönetilmek yerine yönetmeyi öğrenmek de zaman alacaktır. Dahası, stratejik ereklerle uyumlu tutulması gereken nesnel piyasa yasalarına göre piyasada çalışmak sanatını da öğrenmek zorunluydu.

Kamu sektörünün kurulması, geçici bile olsa, ülkeyi tekeli sultanı devrimci işçilerin aşırı sömürülmesinden kurtardı, sanayi üretimini eşit görülmek

bir düzeye çıkarmaya yardım etti, ilk dönemde enflasyonu dizginledi ve işsizliği azalttı. Tarımdaki kooperatif sistemi geçerliliğini kanıtladı; ileri bu üretim yönetimi biçim olarak kök salmaya başladı.

Bununla birlikte, büyük tekellerden kimilerinin dışarda bırakılması ve bu kesimin (kamu kesiminin) henüz bilimsel yönetim yöntemleri ortaya koymamış olması ve ticari işleri yürütmeye yeterli deneyimin olmaması yüzünden, kamu kesimi egemen duruma geçemedi. Ayrıca, burjuvazi de, işletme yönetimini çökertmek için elinden geleni yaptı.

Halk Birliği hükümetinin deneyimi, nesnel ekonomik yasalara uymak gereğini ortaya çıkardı. Değer yasası ve kapitalist piyasa yasalarının, devrimci sürecin ta başından beri kullanılması gerekir. Ekonomik hesaplamada yetkinlik, üretimi artırmak, üretkenliği yükseltmek ve maliyetleri azaltmak çabası, zorunlu planlama ve bütünsel ekonomik yönetim, biz komünistlerin halka öğretmemize karşın tüm halk partilerinin bütünüyle anlamadığı sorunlardı. Bu görevler, gerçekte, işçi sınıfının toplumdaki yönetici rolünü yadsımaya iten belgilerle («Üretimi artırmak, büyük kapitalistlerin görevidir» gibi) karşılaştı.

Halk Birliği, uzun zamandır işçi sınıfının kimi kesimlerinde egemen olan eski ekonomizm eğilimini de pahalıya ödedi. Gerçek olanaklara bakmadan, birçok işletme ücretleri artırdılar. Kalifiye ve kalifiye olmayan çalışma arasındaki ayrımları ve teknik aydınların rolünü ve katkısını küçümsemek ve eşitlikçilik de sözkonusuydu.

Bu hatalar işçi sınıfı arasından değil, küçük-burjuvaziyle bağlı olan etmenler arasından kaynaklanıyordu. Görüldüğü gibi, hemen sosyalist devrime geçmeyi isteyenler, ulusallaştırılmış işletmelerde aşırı bir ücret artışı da istiyorlardı.

Herhangi bir sosyal devrimde başarı, bizim görüşümüze göre dört ana etkene, yani: Kazanılan iktidar konumlarını sağlam bir şekilde koruma yeteneğine; hükümetin ileri sürdüğü her amacın elde edilmesine kitlelerin yaygın bir şekilde katılmasına; bağlaşıklıklarına saygıya ve yükümlülüklerin yerine getirilmesini engellememeye dayanan bir bağlaşımlar politikasına; Marksizm-Leninizm'in ortaya çıkardığı devrim biliminin nesnel yasalarına titizlikle bağlı kalmaya bağlıdır.

SOSYAL DURUMU KAVRAMANIN ANAHTARI

İKP Ekonomik Politika Araştırma Merkezi yönetim kurulu üyesi Gianni Simula, İtalya'daki bunalım, kapitalist ülkelerdeki genel bunalımın bir bölümüdür, dedi. Bununla birlikte İtalya, kapitalist sistemin çelişkilerinin özellikle keskinleştiği bir ülkedir. Birinci olarak, ortadan kalkmak bir

yana, son zamanlarda kimi bakımlardan daha da büyük dengesizliklere yol açmış bulunan tarihsel bir uçurum kendisini hissettiriyor. İkinci olarak da, güçlü olan İtalyan işçi sınıfı, yükü emekçi halka yüklemek gibi geleneksel bir bunalım çözme biçimini engellemiştir. Durumun ağırlığı ve çelişkili niteliği buradan ileri geliyor.

Bir yandan, belki de başka hiçbir kapitalist ülkede olmadığı kadar büyük ölçüde, kazanılmış konumları ve 70'lerde, hatta petrol fiyatının artışı izleyen dönemde bile kazanılmış satın alma gücünü elde tutan bir işçi sınıfı vardır. Öte yandan, sürekli bir ekonomik büyüme sağlayamayaacağı, en azından, işçi sınıfının kazanımlarını ve toplum dengesinin bizzat kendisini koruyamayacağı kanıtlanmış olan bir sistemin karşısındayız. Son aylarda tehlikeli boyutlar almış olan terörizm dalgası, en uyarıcı işaretlerdir.

Şimdi gelişimlerin doğru olarak anlaşılması için ekonominin anahtar olduğunu kabul edersek, belli bir düzeyin ötesine geçemeyen ekonominin ortadan kaldıramadığı bir çelişkiyle karşılaşırız; sonuçta, dış piyasayla ilişkiler alanındaki denge daha da kötüleşiyor ve kısa süren bir genliği dengeyi yeniden sağlayan bir istikrar dönemi izlediği halde, bu genel olarak iç ilişkileri vahimleştiriyor. Ekonomik ve sosyal çöküntüyü bertaraf etmek için, bu giderek artan sallantılı in-çık'lara bir son vermek gerekir.

İtalyan bunalımının yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda da politik, moral ve sosyal bir bunalım olduğunu bir kez daha vurguluyoruz. Halkın devlete ve devlet kuruluşlarına güveninin kalmadığını gösteren pek çok belirti vardır. Çeşitli sosyal tabakalar arasındaki ideolojik ve moral çöküntü giderek derinleşiyor ve emekçi halkın kimi grupları arasında dar korporativizm daha sert biçimler alıyor.

İtalyan burjuvazisinin 30 yıllık yönetiminin iflâs ettiğine tanık olduğumuzu ve, egemen sınıfın kendi yükümlülüklerini yerine getiremeyeceğinin ortaya çıktığı, oysa işçi sınıfı hareketinin bütün tarihindeki en yüksek aşamaya ulaştığı, Berlinguer yoldaşın deyimiyle, «ulusal politik önderliğin en üst tabakalarında iktidar olmakla da koşutlanan kesin bir dönemin eşliğinde» olduğu ciddi bir değişiklik döneminden geçtiğimizi söyleyebiliriz.

İtalya'da günümüzdeki durumun can alıcı bir yanı budur. Bu, toplumdaki değişikliklerin niteliğine nasıl bağlanacaktır? Bunalım keskinleşip, daha da dramatik bir durum aldıkça, onun üstesinden gelmek için gereken çaba da daha güçleşiyor ve karmaşıklaşıyor. Ekonomik ve sosyal durumun ortaya çıkardığı kötülükler ciddileştikçe, bunlara karşı alınması gereken önlemler de daha sertleşiyor.

Reel değişiklikler yapmak ve toplumu köklü bir şekilde dönüştürmek için, herşeyden önce, ülkenin demokratik güçlerinin birlik temelinde büyük çaplı eylemlere geçmesini gerekli görüyoruz. Ve bunalıma son verecek yolu hazırlamak açısından, sosyalist etmenler ve sosyalist kavramın

değerlerini getirmek bizce çok önemlidir. Hem toplumun gelişiminin politik önderliği alanında, hem de, kaynakların kullanımını ve ulaşılabacak ereklere programlayarak, ekonomide, özellikle de onun yönetilmesinde bu değer ve etmenlerin saptanması gerekir.

Çalışmalarımızı yürütürken, emekçi halkın ve tüm öteki yurttaşların büyük kesimleri arasında Partimizin artan gücüne ve etkisine güveniyoruz. Çeşitli sosyal kuruluşlar içinde ve bir bütün olarak toplumda çalışırken, ülkenin bütününe harekete geçiren sorunları ya da emekçi halkın reel gereksinimlerini asla gözden kaçırmaksızın, ideolojik ve teorik geleneğimizi yükseklerde tutuyoruz. Adalet, dayanışma ve özgürlük ilkeleri üzerinde bir sosyal yenilenme süreci açmak için sorumlu ve tutarlı bir politikayı kararlı bir şekilde izliyoruz.

Bu politikayı gerçekleştirmek için, ciddi olarak çabalara gerek duyduğumuz ve birçok özveri gerektiren bir yoldan geçmemiz gerektiği ve, sağlam ekonomi ilkelerine dayanan ve herşeyden önce, tüketim ile üretim birikimi arasında dengenin yeniden kurulması, tüketici bir yaklaşımın ve israfçılığın dayattığı değerlerden farklı değerlere göre tüketimde titiz bir seçme yapılması ve yatırımların, gelişme amacıyla titizlikle programlanması anlamına gelen bir strateji izlememiz gerektiği inancındayız.

İşçi sınıfı kendi yolgösterici işlevini ancak, tam olarak yerine getirirse bu değişiklik sürecinin başarıya ulaşabileceği ortadadır.

Sosyalizme geçmenin yolunu açacak bir ekonomik ve sosyal ilerleme politikasının başarısı açısından, yumuşamayı daha da geliştirmenin zorunlu bir koşul olduğuna inanıyoruz.

PROGRAM TALEPLERİNİN BİRLİĞİ VE BUNLARIN ÖLÇÜTLERİ

İngiltere Komünist Partisi (İKP) Yürütme Komitesi Uluslararası İşler Dairesi yönetim kurulu üyesi Bert Ramelson, gördüğüm kadarıyla, buradaki tartışmalarımızın amacı ve anlamı, özel olarak bu dönüşüm sürecinde, ekonomi ile politika arasındaki diyalektik ilişkilerde günümüzde neyin yeni olduğunu ve bunların kendilerini nasıl ortaya koyduklarını incelemektir, dedi.

1. Kimi konuşmacılar kapitalizmin şimdiki bunalımına, 1930'lardan bu yana kapitalizmin genel bunalımının bu en derin ve en keskin evresine değinmişlerdir.

Bu bunalımın *ekonomik yanı*; istikrarlı bir uluslararası paranın çökmesinde, sürekli enflasyonda, ticari devre boyunca yükselen süregelen işsizlikte, ticari devrenin yükselişi sırasındaki durgunlukta ve en iyi durumda bile çok yavaş bir büyüme temposunda ve, sermayenin bütünleşme süre-

cinin büyük bir belirtisi olarak uluslarüstü ya da çokuluslu firmaların ortaya çıkmasında ifadesini bulmaktadır.

Bu bunalımın sosyal yanı; görelî tam istihdamın sağlanması qmacının – istenen bir amaç olarak bile – bir yana atılmasında ve, genlikli devlet amacının evrensel bir hak olan ve gereksinime dayanmayan sosyal hizmetlerle uyumlandırılmasından doğan değerlerin ortaya çıkmasında ifadesini bulmaktadır.

Politik bakımdan ise, bu bunalım, başarılı sınıf savaşımının sonucunda ortaya çıkan ve egemen sınıfın, sistemin istikrarına güvendiği ölçüde hoş gördüğü demokratik nitelikli kuruluşların birçoğuna güvensizlik göstermesine yol açmıştır. Bunalımdan ileri gelen görelî istikrarsızlığın ortaya çıkmasıyla birlikte, bunu izleyen güvensizlik, otoriter eğilimlerin gelişiminde ve kimi kuruluşların rolünü ve etkinliğini çökertme, örneğin, sendikaların bağımsızlığını ve özellikle onların serbestçe toplu sözleşme yapma hakkını çökertme girişiminde kuşkusuz önemli bir etkidir.

2. Derin politik sonuçlar taşıyan ikinci en önemli ekonomik özellik, devlet-tekell kapitalizminin niteliğindeki niteliksel değişiktir. Hem büyük bir işveren olarak, hem de ekonomiyi düzenleme bakımından – hükümetin politik görünümü ne olursa olsun – devletin müdahalesinin çapı ve niteliği, toplumu dönüştürme savaşımının verildiği bütün politik çerçeveyi, bu arada ideoloji alanını da derin bir şekilde etkileyecek boyut ve büyüklüktedir.

3. Sömürgecilik pratik bakımdan ortadan kaldırılmıştır. Ticaret koşulları, ticari dengeler ve metropol işçi sınıfına ödünler verme yeteneğinin azalması ve böylelikle de onların artan umutlarını karşılama yeteneği üzerindeki etkisi ile birlikte, yeni-sömürgecilğe karşı etkin bir savaşım sözkonusudur.

Kapitalist ekonominin ekonomik hastalıklarından çoğunun sosyalist dünyadaki görelî yokluğu da, belirli ekonomik istemlerin politik sahnedeki uygunluğunu ya da etkinliğini değerlendirmede büyük önem taşır.

Buradan, stratejimiz açısından ne gibi sonuçlar çıkarabiliriz?

Yapmamız gereken ilk şey, herhangi bir yanılığ yaratmak değildir. Kapitalist bir toplum çerçevesinde iş bulma güvenliğine ya da işçi sınıfının artan özlemlerini karşılamaya olanak bulunmadığını açıkça söylemeliyiz.

Bunu söylerken, karşı kutbun – yani, devrim gününe dek yapılacak hiçbir şey olamayacağı görüşünün – tepesine inmemiz de gerekir. Alışık programımızın uygun olup olmadığı ve amacımıza ulaşır ulaşamayacağı, bunun belirli sayıda ölçütleri yerine getirmesine bağlıdır. Bu ölçütler nelerdir? Bu program, emekçi halk kitlesinin anlayacağı bir program olmalıdır. Ayrıca, yalnızca yarın değil, bugün de onlara yararlı görünen

bir program olmalıdır. Bu, reformist bir programın «daha iyi» ya da «sol» bir versiyonu olmamalıdır. Uygulanması egemen sınıfın çıkarlarına dokunan bir program olmalıdır. Bunu uygulamanın tek yolu, halkı seferber etmektir. Bu meydan okuyuş sırasında, işçilerin politik bilinç ve anlayışı öylesine yükseltilmelidir ki, onlar, ikinci adımı atmaya hazır olsunlar. *İngilizlerin Sosyalizm Yolu*'nda öngörülen geçiş programının ilk aşaması gerçekte budur.

Bu yüzden, stratejimizin ilk basamağı, ekonominin genişletilmesidir. *Ekonomiyi genişletmeye geçmenin yalnızca tek yolu vardır ve bu da, üretimi artırmayı teşvikle gerçekleşir. Artan üretim için bir pazar sağlamanın biricik yolu, İngiltere'nin denetimi çerçevesinde olan talebi – yurtiçi talebi – artırmaktır. Bu, ücretlerdeki ve kamu harcamalarındaki kesintilere son vermek demektir.*

Büyük çaplı süregen işsizliğin, yalnızca, üretkenlik oranlarındaki ve kapasite kullanımındaki büyümeye göre talepteki yetersiz büyümeden değil, aynı zamanda da yapısal etkenlerden ileri geldiği artık iyice anlaşılmıştır. Emek-yoğun sanayilerin yerini sermaye-yoğun sanayilerin alması, yalnızca, iş zamanındaki azaltmayla, yani, çalışma haftasındaki ve çalışma yılındaki azaltmayla tam istihdama ulaşılacağı anlamına gelir.

Stratejimizde, İngiltere'yi yabancı kısıtlamalardan, uluslararası kapitalist ekonomiden kurtaracak bir dizi önlem öneriyoruz. Yatırımların planlı bir şekilde ve büyük ölçüde genişletilmesi sermaye ihracının denetlenmesini ve kimi sanayilerin ve önemli çokuluslu firmaların kamu mülkiyetine alınmasını gerektirecektir. İngiltere koşullarında, uluslararası firmaları, büyük bankaları ve mali kuruluşları katarak kamu kesimini genişletmek sizin, yatırımları sağlamanın ve hükümetin ekonomik politikasını uygulamanın yolu yoktur. Böylesi firmalar, hükümetin denetimi dışındadırlar ve geçmişte, hükümetin ekonomik stratejilerini boşa çıkarmışlardır.

Bunun ardından, sanayi demokrasisini genişletmek için bir dizi öneri gelmektedir. Serbestçe toplu sözleşme yapma hakkı, bu bakımdan çok önemlidir.

Bizim amaçlık stratejik programımız bir paket olarak görülmelidir ve bunun tüm potansiyelleri gerçekleştirilecekse, bir paket olarak bunun uğrunda savaşılmalıdır. Bu, dinamik bir stratejidir. Dinamik bir strateji sözleriyle neyi kastediyorum? Geçiş aşamasının uzun erimli stratejisi hareketli, sürekli gelişen, giderek kitlelerin daha fazla desteğini alan dinamik bir geçiş programıdır. Bugün, başlangıçta sınırlı olan birşey için savaşıyoruz, ama bu, bir sonraki stratejik nokta, vb. için savaş vermek gereğini kabul etmeye de yol açmaktadır.

Yanılgıları bir yana bırakalım. Sosyalizmden hayli eksik olmakla birlikte, geliştirdiğimiz strateji büyük iş çevrelerinden ve devlet aygıtındaki

kodamanlardan azami direnç görecektir. Ama kitlesel hareketin seferber edilmesiyle bu direnişin üstesinden gelinebilir; bu seferberliğin sonucunda sözkonusu politikayı uygulayacak ve emekçi halkın desteğini alacak bir hükümet doğacaktır.

ANA VE TEMEL YÖNLERİ BAKIMINDAN OKTOBR'UN YİNELENMESİ

Bulgaristan Bilimler Akademisi Uluslararası İlişkiler ve Sosyalist Bütünleşme Enstitüsü Müdür Vekili, Ekonomi Doktoru; Petko Petkov; 9 Eylül 1944 ulusal ayaklanmasının etkisi, ülkemizde sosyalist devrimi harekete geçirmiştir, dedi. Bulgaristan Komünist Partisi MK Birinci Sekreteri Todor Jivkov'un belirttiği gibi, «Sovyet Ordusu'nun belirleyici yardımıyla gerçekleştirilen 9 Eylül devrimi daha başından beri, sosyalist bir devrimdi, başlıca ve temel yönleri bakımından Büyük Oktobr'un bir yinelenmesiydi.» Proletarya diktatörlüğü kuruldu. İktidar, emekçi köylülerle bağlanmış olan işçi sınıfının eline geçti. Bulgaristan İşçi Partisi (Komünistler), Vatan Cephesi'nin desteğine dayanarak ülkeyi yönettiler. İlk yıllarda, Parti'nin hükümet içindeki temsilcileri azınlıkta kalıyordu.

BİP (K), dünyanın ilk sosyalist devletinin, Sovyetler Birliği'nin kazandığı zengin deneyimden yararlanarak, devletin temel ekonomik politikalarını hazırlamaya özel bir önem verdi. Ancak ekonomide işçi sınıfı hegemonyası kurulursa, ancak temel üretim araçları sosyalist devlet mülkiyetine sokulursa, demokratik halk iktidarının sağlanabileceğini belirtiyordu.

Özel teşebbüse karşı alınan tavır örneği, ekonomi ile politika arasındaki etkileşimdeki olağan özelliklerin bizim koşullarımızda özgül bir biçimde nasıl ifadesini bulduklarını ve Parti'nin faaliyetlerinde bunların nasıl gözönüne alındıklarını göstermektedir.

Halk hükümeti, üretimin düzenlenmesinde, ekonomik yaşamın belirli hazır biçimlerini devraldı. Birkaç istisnaıyla bunlardan, nitelikleri değiştirilerek de olsa, yararlandı. Bunlar, utkan işçi sınıfının, kitlelerin yararına uygun bir şekilde üretimi ve işletmelerin öteki faaliyetlerini düzenleme aracı durumuna geldi.

Bu ilk yıllarda burjuvazinin tutumunda, görünüşte çelişkili iki eğilim gözlenebiliyordu. Burjuvazi, halk iktidarına karşı çılgınca bir savaşım veriyordu. Muhalefet partilerini, komploları, baltalama eylemlerini ve silâhli çatışma çıkarma çabalarını finanse ediyordu. Aynı zamanda da, büyük bir esneklik gösteriyor ve halk iktidarının sunduğu koşullarda çalışmayı kabul ediyordu, çünkü politik iktidarın gücünün iyice farkındaydı. BİP (K), ereklerine ulaşmak için, burjuvazinin tutumunun bu özelliğinden yararlandı. Örneğin, Bulgaristan Genel Sanayi Birliği (kapitalist sanayicilerin

örgütü) Yönetim Kurulu'nda Vatan Cephesi'nin üyelerinin de bulunduğu anımsatılabilir. (6)

Parti, Lenin'in, geçiş dönemi sırasında devlet kapitalizmiyle ilgili teorisini pratikte uyguladı ve özel işletmelerin faaliyetlerini emekçi halk kitlelerinin çıkarlarına bağımlı kılan bir politika izledi. Bu işletmeler, devlet planlama alanına sokuldu. Komünistler, işçi denetimine, işletmelerin faaliyetinin her alanını – hammadde elde edilmesi ve işlenmesi, üretim teknolojisi, fiyat sabitleştirme ve mamul malların dağıtımı – gözetiminde tutan sendika komitelerinin işlevine büyük bir ilgi gösteriyorlardı. Bu, yarışma, rasyonalleştirme hareketi, vb. gibi özel teşebbüse özgü olmayan faaliyetlerle bağlantılıydı. İşçi sınıfı üretimi artırma, emek üretkenliğini yükseltme ve ekonomiyi canlandırma hamlesine girişti.

Devrimin etkisinden sonra, grevler üzerindeki eski yasaklamalar kaldırıldı. Ama Parti işçilere greve gitmemelerini önerdi. Çatışmalar başka araçlarla çözümleniyordu ve ancak politik amaçlar için gerektiği zaman greve gidiliyordu.

Parti'nin «yurtseverler» – sanayiciler ve tüccarlar – konusundaki belgisi de rol oynadı. Bu belge, burjuvazinin çeşitli gruplarına, onların benimstedikleri konuma ve onların ülke yasalarına karşı tutumuna bağlı olarak, farklı yaklaşımlar yapılmasını gerektiriyordu.

BİP (K) ve Vatan Cephesi'nin yürüttüğü muazzam ölçüde politik çalışma ve aynı zamanda da muhalefetin kendi eylemleri, muhalefetin yalıtılmasına yol açtı. Bu, 23 Aralık 1947'de gerçekleştirilen, özel sanayi ve madencilik işletmelerinin başarılı bir şekilde ulusallaştırılmasının ana önkoşullarından biriydi. Bu arada, Lenin'in belirttiği gibi (7), sanayiinin pratikte sosyalist sosyalleştirilmesi için zorunlu temel de atılmış bulunuyordu.

Yeni devlet, tarımda esnek bir politika yürüterek, yavaş yavaş, toprağın ulusallaştırılmasına başvurmaksızın, bu alanda da özel kapitalist kesimi ortadan kaldırdı. Partimizin, Vatan Cephesi'nin ve bugün de BKP ile birlikte çalışan Bulgar Halk Çiftçi Birliği'nin çabası ve girişkenliği sayesinde, Bulgaristan kır sosyalist bir temel üzerinde yeniden şekillendirildi.

ULUSALLAŞTIRMA VE İKTİDAR: İKİ BAKIŞ AÇISI

İran Halk Partisi MK Yürütme Bürosu üyesi, Ekonomi Doktoru Hamid Safari; İran, devrimci ve reformist ideolojilerin arasında şiddeti giderek

(6) 1945 Ağustos'unda Yönetim Kurulu, 4'ü BİP (K) üyesi olan 11 kişiden oluşuyordu.

(7) V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 36, s. 171.

artan bir çatışmaya sahne oluyor, dedi. Ve bu çatışma, ekonomi ile politika arasındaki ilişki sorununda kesinlikle çok açıktır.

1976'dan bu yana yapısal bir bunalımın belirtileri ülke ekonomisinde ortaya çıkmıştır. Emekçi halkın, aydınların ve öteki yurtsever güçlerin demokratik haklar, özgürlükler ve ilerleme için kendilerine özgü biçimlerde verdikleri yoğun savaşımlar da sosyal-ekonomik durumu keskinleştirmiştir. Bu durumun kökleri, İran'ın ulaştığı şimdiki, görece olgun kapitalizm aşamasında, devlet iktidarı biçiminin – mutlak monarşi – üretim ilişkilerinin niteliği ve ayrıca üretici güçlerin düzeyi ile çelişmesinde yatmaktadır. Bu yüzden, iktidar biçiminde bir değişiklik yapılması istemi bütünüyle mantıksaldır.

Bu ortaya koyuşta, birleşik bir eğilim olmayan, ancak ortaya çıktığı her yerde olumsuz bir rol oynayan reformizmin hortlayışı vardır. Emekçi halk arasında reformist ideolojiyi yaymaya çabalayan küçük-burjuva tabakaların ve burjuva aydınların temsilcileri eski hükümet yöntemlerinin yerine sistemin özgürce işlemesine daha fazla yardımcı olacak yenilerini getirmeye çalışıyorlar; ama onlar, bunun sosyal-ekonomik temeline dokunmadan bu işi yapmak istemektedirler. Birçok sosyal ilerleme savaşçısının yeni yaşama giden gerçekçi yolların henüz farkında olmaması olgusunu sömüren bu gruplar, sınıfsal çatışmalar ve şiddet gerektirmeyen, yani, bu yapının temelden yenilenmesini sözkonusu etmeyen kolay bir yol önermektedirler. (8)

Onların ideolojisinin temel özelliği, kudurgan bir anti-komünizmdir. Komünist ideolojinin «İran'ın ulusal özgüllüklerinin doğal bir bölümü olmadığını» iddia ederek, Marksizm-Leninizm'in «çağdışı» olduğunu ilân ediyor ve onun sosyal ilerlemeyle ilgisi bulunmadığını ileri sürüyorlar.

Burjuva ve reformist ideologlar, ekonomide devlet kesiminin son derece güçlü konumuna ve önerilen belirli ulusallaştırma önlemlerine değinerek, İran'da varolan sosyal sistemin, sınıfsal çelişkilerin bulunmadığı «yeni bir toplum» olduğunu ilân etmektedirler. Bundan kalkarak, sınıf savaşımının gereksiz olduğunu söylüyorlar.

Bu görüşlerin bilimsel yavanlığı ve gerici hayalciliği ortadadır. Reformist kavramların temel yöntembilimsel hatası, onların, ekonomik fenomenlere biçimsel legalist yaklaşımlarında yatmaktadır. Toplumun niteliğinin kısmi ulusallaştırmayla değiştiği savı doğru değildir, çünkü kendi başına ulusallaştırma sosyal sistemi değiştiremez. Engels, kendi zamanında,

(8) Bu kavram, örneğin, F. Gaem-Magami'nin «Marksistler», Haschemi Goutschani'nin «Sosyalizmin Tarihi-Marks'ın Yaşamı ve Çalışmaları», Amir Taheri'nin «Başka Bir Yol Ararken» başlıklı kitaplarında ve İran Bilim-adamları Komitesi'nin «Yeni Toplumun Temelleri» konulu Raporu'nda, vb. yansımaktadır.

bu soruna kaba yaklaşımı şiddetle eleştirmişti. «Son zamanlarda», diye yazıyordu, «Bismarck'ın sanayi kuruluşlarının devlet mülkiyetine geçmesinden yana oluşundan bu yana, zaman zaman, dalkavukçuluk halinde yozlaşan, yani fazla gürültü etmeden, her devlet mülkiyetinin, hatta Bismarck'çı türden bile olsa, sosyalistçe olduğunu ilân eden yapmacık bir tarz sosyalizm doğmuştur. Tütün sanayiinin devletçe ele alınması sosyalistçe olursa, bu durumda, elbette, Napolyon ve Metternich de sosyalizmin kurucuları arasında sayılmalıdır . . .»⁽⁹⁾

Daha sonraları Lenin'in vurguladığı gibi, ulusallaştırma, devleti denetleyenlere hizmet eder.⁽¹⁰⁾ Bizim komşularımızda devlet kesiminin yerel ve uluslararası sanayi firmalarıyla birleşmesi, İran ekonomisinin bağımlı bir devlet-tekel kapitalizmi haline dönüşmesi için temel yaratmaktadır. Bu yüzden de, politik alanda emekçi halkı iktidara getirecek temel değişiklikler olmadan ulusallaştırma belgisi, emekçileri bu ana erek için verilecek savaşımdan yalnızca uzaklaştırmaktadır.

Yanlış anlaşılmaktan kaçınmak için, Partimizin reformlar için savaşıma karşı olmadığını belirtelim. Gerekli değişikliklerin niteliğini değerlendirmizde, yukarıda anılan kavramlarla aynı fikirde değiliz.

Reformistler, «sosyal-ekonomik ilişkilerin şiddeti hoş göremeyeceği»ni ileri sürüyorlar. Onlar, proletarya devrimine ve proletaryanın üretim araçlarının sosyal mülkiyetini yaratmadaki, kapitalistlerin iktidarını alacağı etmedeki, emekçi halk iktidarını kurmadaki ve gerekirse, sömürücü sınıfın direncini ezmedeki tarihsel görevine şiddet yaftasını yapıyorlar. Bununla ilgili olarak ne söylenebilir?

Tarih, esas olarak farklı türden sosyal devrimlere tanık olmuştur. Bunların herbirisi, sınıf savaşımının doruğu idi. Dahası, bir kural olarak güç kullanmakta duraksamayan eski sınıfların direncini ezmeden, herhangi bir başarı sözkonusu değildi. Tarihte, kendi mülkiyetini ve iktidarını gönüllü olarak teslim eden bir sömürücü sınıf örneği olmadığı ve bu tür birşeyi varsaymak için hiçbir teorik temel de bulunmadığı için, şu ya da bu biçimde güç kullanmaksızın toplumun köklü bir şekilde yeniden-örgütlenmesi fikri ya bir yanılgı, ya da bir aldatmaca olarak ortaya çıkar. Ama proletarya, ancak direnen sömürücülere karşı, ancak kendi yaratıcı öz görevini – gerçekten yeni bir toplumun, sosyalizmin kurulmasını – gerçekleştirmek uğruna zora başvurur.

(9) F. Engels, Anti-Düring, Moskova, YDYE (FLPH), 1959, s. 383.

(10) Bkz. V. İ. Lenin, Tüm yapıtlar, c. 11, s. 287.

Komünistler ve zamanımızın global sorunları

Vadim Zagladin

Profesör

Ivan Frolov

SSCB Bilimler Akademisi aday üyesi

«Global sorunlar» deyimini kullanılmaya başlanalı çok olmadı. Bu deyim, başlangıçta biraz sanzasyonel bir anlamda, burjuva yazınında geçiyordu. Burjuva yazarları global sorunların ortaya çıkışını, hiç olmazsa tarihsel bakımdan beklenilmedikmiş gibi gösteriyor ve tüm insanlığın geleceği için kötü sonuçlar verebileceğini ileri sürüyorlardı.

Buna karşılık, komünistlerin, global denen sorunlarla ilgili görüşü, topluma diyalektik ve materyalist açıdan bakma ve bunlarla doğa arasındaki ilişkileri görme temeline dayanıyordu. Burjuva görüşüyle komünistlerin görüşü arasındaki çatışma politik ve pratik bakımdan önem kazanmakta, derin bir çözümleme gerektirmektedir.

Global, yani insanlığın tümünü ilgilendiren sorunlar denilince, her şeyden önce termo-nükleer bir dünya savaşının önlenmesi ve barışçı uluslararası ilişkiler koşullarının yaratılması; yeryüzünde sosyal adaletsizliğin en iğrenç biçimi olan açlığın ve sefaletin ortadan kaldırılması; doğal kaynakların rasyonel bir biçimde kullanılması; aktif bir nüfus plânlaması politikasının ve çevrenin korunması stratejinin uygulanması; bilimsel araştırmalarda ve bilimsel teknik devriminin kazanımlarının kullanılmasında uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi anlaşılmaktadır.

Bu sorunların şöyle bir sıralaması bile, büyük önemlerinin ve insanlığın gelişmesine, hattâ varolup olması perspektiflerine yapacakları etkinin anlaşılması için yeterlidir. Bilimsel inceleme ve tahminler termo-nükleer bir dünya savaşının neden olacağı global felâket gibi apaçık bir politik gerçeğin yanısıra, işletilebilen enerji ve ham madde kaynaklarının tükenmesinin, insanın ve tüm doğanın varlığı için zorunlu olan bazı çok önemli yeniden üretim süreçlerine zarar verecek global çevre kirlenmesinin de insan nesli için korkunç sonuçlar verebileceğini ortaya koymaktadır.

Başta yiyecek maddeleri olmak üzere, maddi üretimin artış temposu ile yeryüzündeki nüfus artışının temposu arasındaki farkın durmadan artmasının yaratacağı sonuçlar da daha az düşündürücü değildir.

Bu orada «uygarlık hastalıkları» denen ve bilimsel-teknik ilerleme başarılarından kontrolsüz ve insanlığın çıkarlarına aykırı biçimde yararlanıl-

masından (radyasyonlar, zehirli maddelerle çevre kirlenmesi, işçinin sağlığına zararlı teknoloji vb.) ileri gelen tehlikenin artışı da gözönünde bulundurulmalıdır.

Dünya komünist hareketi, global sorunları, materyalist dünya görüşü temelinde, tarihsel materyalizm görüşüyle ve diyalektik materyalizm metodolojisiyle her yönden ve derinlemesine çözümlemeyi başarmış, her birine doğanın, toplumun ve bunlar arasındaki ilişkilerin gelişmesi açısından gerçek yerini vermiştir. Böylelikle bazı burjuva bilginlerinin, bilimin, teknolojinin ve bunların uygulanmalarının insanlığı kaçınılmaz bir akbete sürükleyebileceğine ilişkin görüşleri çürütülmüştür. Bu görüşlere karşılık, insanlığın, toplumsal ilerleme süreci boyunca insanla doğa arasındaki ilişkilerde meydana gelecek çelişkileri aşabileceğine ilişkin bir gelişmenin gerçekçi perspektifleri gösterilmiştir.

Komünistlerin vardıkları bu iyimser sonuçlar zamanımızın global sorunlarının insanlığın gelişmesinin, bilimsel, teknik ve sosyal ilerlemenin mantıklı sonucu olduğuna ilişkin gerçekten bilimsel olan görüşe dayanmaktadır. İnsanlık tarihi tüm halinde gözönüne alınırsa, insanın her türlü eyleminin iki çeşit ilişkinin gelişmesine bağlı olduğunu gösterir. Bunlardan birincisi, insanın çevreyle («insan-doğa» sistemi) ilişkisidir. (1) İşte zamanımızın global sorunlarının kökünü bu sistemler arasındaki ilişkilerde araştırmak gerekmektedir.

İnsanın doğa ile ilişkileri çerçevesi içinde, bunların en önemlisi olan ve tüm insanlık tarihinin çıkış noktasını oluşturan maddi değerler üretimi doğmaktadır. Üretim güçleri, sosyal ve kültürel örgütlenme geliştikçe, insanlığın doğa üzerindeki etkisi, egemenliği güçlenmektedir. Fakat bizim için önemle belirtilmesi gereken başka bir taraf da şudur: İnsan doğayı etkisi altına aldıkça onunla birçok karmaşık çelişkilere düşmekte ve global sorunlar da eninde sonunda buradan kaynaklanmaktadır.

Bununla birlikte global sorunların ortaya çıkmasında toplumsal ilişkiler de büyük rol oynuyor. Üretim sürecinin doğal yönüyle (toplumla doğa arasında maddi ve enerji değiş-tokuşu) birlikte sosyal yönü de (üretim sürecinde insanlar arasında toplumsal ilişkiler, toplumsal ilişkilerin tümünün niteliğini belirleyen üretim araç ve gereçleri üzerindeki mülkiyet ilişkileri) vardır. Bu nedenle insanla doğa arasındaki ilişkilerin etkinleştirilmesi sadece üretimin maddi temelinin ve teknik ve ekonomik koşullarının gelişmesine değil, aynı zamanda, hem de geniş ölçüde, sosyal ilişkilerin niteliğine bağlıdır.

Birçok bunalımların çözümlenmesi şunu göstermiştir: Zamanımızda glo-

(1) Karl Marks «Kapital»in birinci cildindeki beşinci bölümde emeğin analizinde bu metodolojik ilkeden yararlanmıştır. (Bak: K. Marks, F. Engels, yapıtları, c. 23, s. 188–209.)

bal sorunların ağırlaşmasının sosyal nedeni üretim araç ve gereçleri üzerindeki özel mülkiyet ilişkileridir. Bu ilişkiler özellikle devlet tekelci kapitalizminde doruk noktasına varmıştır ve teoride olduğu gibi pratikte de kapitalizmin insana ve doğaya karşı tutumunu belirlemektedir.

Özel mülkiyete dayanan bir ekonominin ereği en yüksek kâr sağlamaktır. Bu etken, zamanımızda, burjuva uygarlığının gelişmesinde hiç de küçümsenmeyecek bir rol oynamış, insan faaliyetinin çeşitli alanlarında hızlı ilerlemeler sağlamıştır. Ama kâr tek hedef haline geldikten sonra, sosyal ilerleme için daha büyük önemi olan hedeflerden gerçekten insani emellerden, sağduyudan, her türlü mantıki faaliyetten tamamiyle uzaklaşmıştır. Bundan dolayı özel mülkiyet temelini dayanan toplum hızla gelişen bir bilim ve güçlü teknik araçlar yarattığı halde, bunları yönetemez hale gelmiştir. Bununla da kalmamış bunları kendisi için ve doğa için büyük bir tehlike haline getirmiştir.

Günümüzdeki global sorunlar, toplumsal ve ulusal çelişkileri, burjuva uygarlığına özgü kaçınılmaz iç çelişkileri daha da sertleştirmektedir. Ve bu sorunlar zaman zaman dramatik bir nitelik alıyorsa, bunlar kapitalizmde çelişkilerin artışının, patronların özel çıkarlarıyla emekçi yığınların çıkarları arasındaki çelişkilerin, burjuva ekonomi ve kültürünün gelişmesiyle, bunların gitgide artan olumsuz etkileri (2) arasındaki çelişkilerin ve en sonunda insanın gelişmesi gereksinimleriyle, burjuva toplumuna özgü olan ve insanlığın çıkarlarına son derece aykırı, yabancılaştırıcı etken ve amaçların gözönünde bulundurulması gereklidir. Bu çelişkilerden burjuva uygarlığında kaçınılmaz olan ve silâhlanma yarışının, askersel serüvenlerin, doğal kaynakların har vurup harman savrulmasının, çevre kirlenmesinin, gelişmiş kapitalist ülkelerde maddi üretimin artmasına karşılık az gelişmiş ülkelerde açlık ve sefaletin yoğunlaşmasının temelini oluşturan militarizm doğmaktadır. Bu ana çelişkilere kapitalist uygarlığın yazgısını belirlemede daha önemli bir rol oynamaya aday olan yenileri (birçok global tehlikeleri önlemeye elverişli politik, ekonomik, bilimsel, teknik ve manevi olanaklarla, kapitalizmin bunlardan gereğince faydalanma yeteneğinden yoksun olmasından ileri gelen çelişkiler gibi) eklenmektedir. Günümüzde gelişmiş kapitalist ülkelerde bazı global sorunları çözmek (örneğin çevrenin kirlenmesi) için önemli önlemler alınmaktadır. Ama bunların boyutları sözkonusu ülkelerin teknik ve ekonomik olanaklarına uymaktan uzaktır ve en önemlisi bunlar uzun süreli bir sosyal ve ekonomik gelişme programı temelinde yapılmamaktadır. Çünkü gelecekte yoksun bulunan kapitalizm, genellikle böyle bir programa sahip değildir ve olmayacaktır.

(2) Kapitalist kültürün bu gelişme özelliği şu cümlede saptanmıştır: «Kültür, kendiliğinden gelişirse, bilinçli olarak yönlendirilmezse . . . ardında çöl bırakır.» (K. Marks, F. Engels, Yapıtları, c. 32, s. 45.)

Burjuva toplumundaki yönetici çevrelerin global sorunlarla ilgili stratejiyi saptamalarında kapitalizmin temel yasaları belirleyici rol oynamaktadır. Burada da en başta sosyal ilerlemenin gereksinimleri, ya da insanlığı tehlikelerden kurtarma azmi değil, ön plânda yer alan tekelci burjuvazinin bencil çıkarları gelmektedir. Bu stratejinin ideolojik ve teorik temeli, doğa ve global sorunların özünü, bunların sosyal ve politik gerçeklerle ilgisi konusunda yalnız bir görüşe dayanmaktadır. Burjuva teorisyenleri çoğu kez global sorunları ulusun, sınıfların, hattâ toplumun üstünde görmektedirler. Onlara göre global sorunlar, tüm insanlığı ilgilendirdiği için, sınıflar ve politikalar arasındaki farklar tüm önemini kaybetmektedir. Bazı burjuva teorilerinde kapitalizmin gelişmesindeki şu veya bu çelişkiler global çelişkilerin nedeni sayılsa da, bu teoriler tüm insanlığa özgü sorunların sosyal ve ekonomik nedenlerini, özel mülkiyete dayanan ilişkilerin bu süreçte oynadığı olumsuz rolü görmemektedirler.

Bu görüşlerden, dünya kamuoyunu avutmak, onu burjuvazinin ideolojik ve politik gereksinimleri doğrultusunda şartlandırmak için yararlanılmaktadır. Yeryüzündeki tüm insanların birbirine bağlı olduğu, hepsini birden ve her birini ayrı ayrı tehdit eden bir tehlikenin bulunduğu, eylem birliği gerektiği maskesi altında, aslında sosyalizmle kapitalizmin bütünleşmesi gerektiği görüşü geliştirilmektedir. (3)

Bu görüşü savunanlar bilim, teknik, ekonomi ve üretim alanlarında görülen ve her iki sosyal sistemin yapısını eşit ölçüde değiştirebilecek olan eğilimler arasından olumsuz nitelik taşıyanlara karşı yürütülecek savaşımın gerektirdiğini ileri sürmektedirler.

Burjuva ideologlarının bu yorumlamasından çıkan ideolojik sonuçlara göre, bunların niyeti kapitalizmin dünya ölçüsündeki egemenliğini haklı gösterecek yeni bir kanıtlar sistemi oluşturmaktır. Bu yorumlamada kapitalist toplum sosyal gelişmenin zirvesi olarak gösterilmekte, kapitalizmin gelişme eğilimleri sosyal ilerlemenin evrensel nitelikleri sayılmaktadır.

Zamanımızın global sorunlarının çözümüyle ilgili olarak burjuva ve reformist görüş ve stratejilerin önemli bir kısmı Marksist araştırmacılar tarafından eleştirilmiştir. (4) Bundan ötürü biz burada globalizm anlayışının başlıca tiplerini kısaca belirlemek, bunların gelişmesindeki yön ve eğilimlere değinmekle yetineceğiz.

Global sorunların incelemesindeki özelliklerden biri, günümüzde son

(3) Bak: örneğin, A. Peccei, *The Chasm Ahead*. London, 1969; M. Goldman, *The Spoils of Progress: Environmental*, 1972; H. Rothman, *Murderous Providence: A Study of Pollution in Industrial Society*, London, 1972, J. Passmore, *Man's Responsibility for Nature. Ecological Problems and Western Traditions*. Surrey, 1974.

(4) Bak: N. Federenko, «Barış ve Sosyalizm Sorunları», s. 5, 1977.

derece dakik araştırma metotlarının ve matematik modellerin, hesap makinelere ve bol istatistik bilginin ön plânda yer almasıdır.

Bunları, bilimin ele aldığı sorunların nitelik bakımından yepyeni karakteri gerektirmektedir. Bugünkü düzeyde yepyeni, kesin olarak belirlenmiş metotlara başvurmak gerekmektedir ki, bu da toplumsal araştırmaların da, doğa bilimi araştırmaları halinde gelmesi eğilimini artırmaktadır. Ama burjuvazinin birçok teori ve modellerinde bu nesnel ilerleme eğilimi yozlaştırılmakta, felsefe, sosyoloji vb. gibi hümanist bilimlerin oynadığı rol küçümsenmektedir.

Bu metodoloji ve propaganda alanında da belirli bir anlama bürünmektedir. İleri sürülen tezlerin sözde bilimsel niteliği, kanıtların ve tanıtımların görünüşte kalan güçlülüğü (bugünkü burjuva toplumunun bilime güvensizliğini ortaya koymasına karşın) yığınların bilincini, öznel «insancıl» düşüncelere kıyasla daha fazla etkilemeyi, kapsadığı idelerin daha fazla yayılmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

Global modellerin kuruluşundaki gelişmelerin çeşitli amaçları gözden geçirilince, çeşitli «kuşakların» global modellerinin birbirinden farklı olduğu görülür. Bu da bir yandan insanlığın geleceğiyle ilgili şu veya bu ölçüdeki karamasarlıkla öte yandan da metodolojik temel ve ideolojik kökenlerinde çağdaş dünyanın sosyal ve politik gerçeklerini, bunların uluslararası ekonomik ve politik ilişkilerin gelişmesi perspektiflerini, kapitalist toplumdaki sınıfsal ilişkileri gözönünde bulundurmasından ileri gelmektedir.

Dünya ölçüsündeki gelişmelerle ilgili olarak ilk tahminlere J. Forrester'in modeli ve Roma Klübü'nün (5) ilk raporunu hazırlayan D. Meadows grubu yer vermiştir. Bunlar tehlikeli saydıkları bir durumdan kurtulmak için maddi üretim ve tüketim düzeylerine bir sınır çekilmesini ve bu sınırlamanın bütün dünya ölçüsünde saptanmış istatistiklere dayanmasını salık veriyorlardı. Dolayısıyla, aslında varolan eşitsizliği sürdürmeyi gözönünde bulunuyorlardı, çünkü gerek kapitalist toplum (bu toplumu oluşturan sınıflar), gerekse gelişmiş kapitalist ülkelerle gelişme halinde olanlar arasında sosyal ve kültürel gelişme düzeylerindeki farkların kaldırılması için herhangi bir önlem önermiyorlardı. Bu nedenle (ve aynı zamanda insanlığın geleceğiyle ilgili olarak karamsar bir tablo çizmeleri ve her türlü ilerleme olasılığını yadsımaları dolayısıyla) çok çeşitli ideolojik akımlar temsilcilerinin şiddetli eleştirileriyle karşı karşıya kaldılar. İkinci «kuşak» modellerinde (Roma klübü'nün), M. Mesarovic ve E. Pestel (6) tarafından hazırlanıp «*İnsanlık Dört Yol Ağzında*» adı verilen ikinci modelin-

(5) J. Forrester, *World Dynamics*. Cambridge (Mass.), 1971, D. Meadows and others. *The Limits to Growth*. New York/London, 1972.

(6) M. Mesarovic/E. Pestel, *Mankind at the Turning Point*. New York 1974.

de, aynı kuruluşun J. Tinbergen (7) tarafından hazırlanan ve «*Uluslararası Düzendeki Reform*» adını taşıyan üçüncü modelde, Y. Kaya (8) yönetiminde bir grup Japon bilgini tarafından kaleme alınan «*Global Kısıtlamalar ve Gelişmenin Yeni Kavramı*» adlı raporda, A. Herrera'nın (9) yönetiminde hazırlanan ve gelişme halindeki ülkelerde global sorunların Latin Amerika modeline göre çözülmesini öneren raporda, sosyal ilerlemenin nesnel hedef ve ölçülerinin pekiştirilmesinde ısrar eden E. Laslo modelinde (10), D. Gabor ile çalışma arkadaşlarının «*Savurganlık Çağının Ötesinde*» (11) başlıklı yapıtında vb.) sözkonusu eleştiriler bir dereceye kadar gözönünde bulundurulmuştur. Bunların her birinde özellikle insanlığın ilerleme olanakları daha az karamsar bir bakışla ele alınmakta ve ekonominin, bilim ve kültürel gelişme perspektifleri yadsınmamaktadır. Bunun yanısıra çağdaş dünyanın çeşitli kesimlerinde ekonomik, politik ve kültürel gelişmeler düzeyleri arasındaki fark gözönüne alınmakta ve bunların gelişmesinin perspektif ve görevlerinin tespitinde farklılık gözetilmektedir.

Fakat bu modellerde, dünyanın çeşitli yerlerinden, keyfi olarak seçilmiş olan bölgelerdeki sosyal ve ekonomik düzen farkları gözönünde bulundurulmamıştır. Bunun yanısıra nüfus kalabalığı ve çevre kirlenmesi, yiyecek, enerji, hammadde kıtlığı vb. gibi bunalımlar yeryüzündeki gelişmelerde meydana gelen bir tek bunalımın kolları olarak kabul edilmekte, olayların ekonomik, sosyal nedenleri, kökenleri bir yana bırakılmakta ve dolayısıyla bunların ortadan kaldırılması için gerekli sosyal ve politik olanaklar, alınması gerekli önlemler gösterilmektedir.

Dünyanın, adalet temeline göre sosyal değişimi, tüm insanlığın geleceği uğrunda savaşılan komünistler, global sorunlar gibi bu kadar güncel ve yaşamsal problemler karşısında kayıtsız kalamazlardı. Bunların önem ve anlamının gitgide daha iyi kavranılması, geniş emekçi yığınları arasında derin yankılar uyandırması, sözkonusu problemlerin bilimsel olarak ele alınmasını, uluslararası komünist hareketin teori ve pratiği açısından incelenmesini gerektirmiştir. Bu ilkelerden uygun olarak, dolayısıyla tüm insanların çıkarlarına, insanlığın ideallerine uygun olarak çözmek için yürütecekleri savaşımın strateji ve taktiğini saptamışlardır.

(7) Reshaping the International Order. Rotterdam, 1975.

(8) Y. Kaya, Y. Suzuki, Global Constraints and a New Vision for Development-1 «Technological Forecasting and Social Change», V. 6, 1974, pp. 277-297.

(9) «Latin American World Model», Buenos Aires, 1974.

(10) E. Laslo, A Strategy for the Future: The System Approach to World Order. New York, 1974; A. K. Bocast, A. J. Fedanzo, Jr. Goals for Global Society: Third Generation Project for the Club of Rome. «Technological», V. 7, 1975, pp. 327-330.

(11) D. Gabor, et al. Oltre letâ dello spreco. Milano, 1976.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi, zamânımızın global sorunlarına ya-
naşımında izlenecek ilkesel tutumu belirleyen önemli bir girişimde bulun-
muştur. SBKP'nin XXIV. ve XXV. Kongreleri iç ve dış politika ile ilgili bir-
çok görevleri, ideolojik, teorik ve pratik faaliyetinin doğrultularından biri
haline getirmiş, Sovyet komünistlerinin bu sorunlarla ilgili tutumlarını
belirlemiştir. Netekim SBKP MK Genel Sekreteri Leonid Brejnev'in
XXV. Kongredeki raporu ve Kongrece onaylanan «SSCB'nin 1976-1980
yıllarında halk ekonomisinin temel gelişme doğrultuları» adlı belge üze-
rinde durulan global çelişkilerin ortadan kaldırılmasını öngören bir prog-
ram oluşturmaktadır.

Silâhsızlanma, yumuşama, çevre kirlenmesi ve hammaddelerle ilgili so-
runlar diğer komünist ve işçi partilerinin kongrelerinde de ele alınmış,
Marksist araştırma ve etüd bürolarında teorik açıdan incelenmiş, teorik
ve ideolojik toplantılarda görüşülmüş, parti basınında tartışılmıştır.

Kardeş partilerin belgelerinde ve teorik araştırmalarında global sorun-
larla ilgili Marksist-Leninist görüşün temel ilkeleri (ki bu ilkeler komünist-
lerin bu sorunlar karşısındaki genel tutumunu belirlemektedir) olduğu ka-
dar, dünya devrim hareketinin çeşitli kollarının kendilerine özgü görevleri
de ortaya koymaktadır.

Bu sorunların uluslararası komünist ve işçi hareketinin görevleri ışığında
çözümlemesi sırasında ortaya çıkan önemli teorik problemlerin incelen-
mesi anti-emperyalist hareketin genişletilmesine elverişli yeni yeni ola-
naklar ortaya çıkarmakta, bu sorunlara duyulan teorik, pratik ve politik
ilginin dünya devrim sürecine yapacağı etkiyi önceden görebilme olanağı
vermektedir.

Burjuvazinin güncel global sorunları insanlığa, geniş emekçi yığınlarına
zarar verecek biçimde çözmeye kalkışması tepkisiz kalamazdı. Nitekim bu
tutum daha şimdiden barış, demokrasi ve sosyal ilerlemeden yana güç-
lerle, emperyalist ve gerici güçlerin uluslararası çaptaki savaşımını sert-
leştirmekte, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki sınıf savaşımına yeni bir hız
vermekte, tekelere karşı savaşa yeni yeni-sosyal güçlerin katılmasına yol
açmaktadır. Dünyanın politik yaşamında global sorunlara kendi bencil
çözüm yolunu dayatma stratejisini yürüten tekeli burjuvazi ile sorun-
ların demokratik bir temel üzerinde, tüm insanlığın çıkarlarına uygun ola-
rak çözümlenmesinden yana olan en çeşitli sosyal katmanların oluştur-
duğu büyük uluslararası ve ulusal hareketler arasındaki savaşım da yeni
bir çizgi ortaya çıkmaktadır. Komünistlerin günümüzde yeryüzündeki her
insanı ilgilendiren sorunlar etrafında demokratik hareketlerle yürüttükleri
diyalog, toplumdaki en geniş katmanların bu sorunların sosyal niteliğini
daha iyi anlamalarına yardımcı olurken, komünist ideallerin insançılığını
bu idelerin yığınlar arasındaki çekim gücünün artmasına katkıda buluna-
caktır.

Sırası gelmişken Marks ile Engels'in, daha sonra da Lenin'in proletaryanın çıkarlarının insanlığın çıkarlarıyla birliği sorununu birçok kez ele aldıklarını, işçi sınıfının ödevinin, yürüttüğü savaşla tüm insanlığı kurtarmak, «her insana, kişinin yeteneklerini özgürce geliştirme olanağına yol açacak, diğer insanlarla gerçekten insanca ilişkiler kuracak yaşam koşulları sağlanacak ...» (12) yaratıcılık perspektiflerini açmak olduğunu belirttiklerini anımsamalıyız.

Global sorunların çözümünün, hem komünistliğin, hem de gerçek hümanizmin gereği olan bu ödevinin yerine getirilmesinde önemli bir payı vardır.

Reel sosyalizmin olumlu örneklerinden, global sorunların çözümünde edindiği deneyimlerden faydalanmak komünistler için büyük bir avantajdır.

Diğer alanlarda olduğu gibi, sosyalizmin bu alanda da üstünlüğü, yalıtılmış bir üreticinin faaliyet hedefleriyle tüm toplumun faaliyet hedefleri arasındaki çelişkilerin ortadan kaldırılmasına olanak sağlayan toplumsal mülkiyeti, bütün üretim araç ve gereçlerinin tüm halkın mülkiyeti olmasını sağlamasından ve anarşik, kontrol dışı bir ekonomik, bilimsel ve teknik gelişme tehlikesini önlemeye elverişli plânlı ulusal ekonomi sistemini uygulamasından ileri gelmektedir. Bugün global sorunların tüm halinde, baştan başa çözümlenmesinin, toplum çapında ortak ve uyumlu faaliyetler gerektirdiğini, bunun ise ancak sosyalizm koşullarında mümkün olduğunu herkes bilmektedir.

Sosyalizmin diğer bir üstünlüğü de, yeni toplumun tespit ettiği hedeflerinden ileri gelmektedir. Bu toplum insana tarihin «asıl hedef» (K. Marks) gereğince özgürce ve uyumlu olarak gelişme olanaklarını sağlarken, insanlığın varlığını tehdit eden tehlikeli eğilimleri ortadan kaldırmayı başlıca görevleri arasında saymaktadır.

Sosyalizmin global sorunların tümünü çözmek için ne gibi olanaklara sahip olduğunu kısa bir yazıda belirtmek kolay değildir. Bu nedenle biz, tek örneklerle yetinerek, günümüzde gitgide daha derin sosyal yankılar uyandıran çevre kirlenmesi alanında Sovyetler Birliği'nde faaliyetle edinilen deneyimler üzerinde duracağız.

Çevre kirlenmesi sorununun çözülmesinde, bilimsel ve teknik devrimin kazanımlarıyla sosyalist ekonomi sisteminin üstünlüklerini kaynaştırmak zorunlu bir koşuldur. Nitekim hem sosyalist ideallere, hem de toplumsal üretim hedeflerine uygun bir maddi teknik temelin yaratılması ancak bu yolla sağlanabilmiştir. Bu alanda önümüzde duran büyük görevler SBKP XXV. Kongresinde kararlaştırılmıştır.

(12) K. Marks/F. Engels, Yapıtları, c. 2, s. 554.

Sovyetler Birliği'nde, çevrenin tüm halinde korunmasıyla ilgili özel yasalar hazırlanmıştır. Toprağın, suyun, ormanların, madenlerin işlenmesi konusundaki yasalarda da gerekli önlemler yer almış, SSCB'nin yeni Anayasasında bu alanda uygulanacak temel ilkeler saptanmıştır. Sovyetler Birliği'nde çevrenin korunması doğrudan doğruya veya dolaylı yatırımlarla sağlanmakta, bu arada devlet ayrıca ek ödenekler ayırmaktadır.

Sosyalist toplumda, manevi havanın iyileşmesine paralel olarak, doğaya karşı takınılan bencil, sorumsuz tutum yavaş yavaş ortadan kalkmaktadır. Doğanın ve yarattığı zenginliklerin gitgide daha büyük kısımlarının korunması, insanla doğa arasındaki ilişkilerin uyumlu hale gelmesi alanlarında önemli adımlar atılmaktadır. Sadece örnek olsun diye, bu işin günümüzde Volga, Urallar, Azak denizi, Karadeniz gibi oldukça geniş alanları kapsadığını belirtmeliyiz.

SSCB'nde tıbbın ve tekniğinin geliştirilmesi, tehlikeli hastalıklara karşı yeni savaşım metodlarının uygulanması, denizlerin zenginliklerinden faydalanılması, bilimsel-teknik devrimin en yeni ve en çok şey vadeden alanlarda araştırmalar yapılması gibi global sorunlar üzerinde de çözüm yolları aranmaktadır.

Birçok başarılar (örneğin açlık ve sefalet tamamıyla yok edilmiştir) elde edilmiş olsa da, sosyalist düzende bile global sorunlara tümüyle çözüm yolları bulmak mümkün olmamıştır. Besbelli ki aralarından bir kısmı ancak sosyalist ülkelerin ekonomik olanaklarının artması, bilimsel-teknik potansiyellerinin yükselmesi oranında çözüme kavuşacaktır. Diğer bazıları ise, bölgeler çapında değil, kıtalar, hattâ dünya ölçüsünde yavaşımalar gerektirmektedir.

Reel sosyalizmin deneyimlerinden anlaşıldığı gibi, doğa ile insan uygarlığı arasındaki çelişkilerin tamamıyla ve sürekli olarak ortadan kaldırılmasını, ancak sosyalist toplumsal ilişkilerin dünya çapında utkuya ulaşması sağlayabilir. Engels tarihin «insanlığı doğa ile ve kendi kendisiyle barıştırmaya»⁽¹³⁾ yönünde çabalar harcadığını söylemiştir. Bu «barıştırmaya»nın dönüşsüz olabilmesi için, insan varlığının komünist ilkeler temelinde yenilenmesi zorunludur.

Böyle olsa da global sorunlara kısmi bir çözüm yolu bulmak, tehlikeli bunalımları önlemek için, daha şimdiden evrensel çapta yapılabilecek bir hayli iş vardır.

Ama sorunların görülmemiş ölçüler alması ve çok karmaşık olması dolayısıyla böyle çözüm yolları bulmak bile son derece güçtür. Çünkü tarihte ilk defa olarak bu sorunlar bütün ülkeler, bütün bölge çapında yaygınlaşmıştır. Üstelik bu sorunlardan bir teki olsun diğerlerinden ayrı,

(13) K. Marks/F. Engels, Yapıtları, c. 1, s. 551.

bağımsız olarak çözülemez. Örneğin maddi üretimi ve yiyecek maddelerini artırmadan ve aynı zamanda aktif bir nüfus plânlaması uygulamadan açlığı ve sefaleti ortadan kaldırmak düşünülemez. Bu sorunların çözülmesi olanağı ise yumuşama politikasının ve büyük kaynakların tüketilmesine son verecek olan silâhsızlanma davasının başarısına, dünya ekonomisindeki ilişkilerin değiştirilmesine, insanın faaliyet olanaklarını durmadan genişletmek için okyanusların ve uzayın zenginliklerinin değerlendirilmesine bağlıdır.

Nitelik bakımından yeni olan sorunların tarih boyunca ortaya çıkan «geleneksel» metod ve araçlarla çözülmesinin imkânsızlığı, bunların özelliklerine daha uygun, nitelik bakımından yeni bir yaklaşım arama görevini bütün önemiyle ortaya koymaktadır. Bilim alanında bu global yaklaşımın metodolojik temelini diyalektik materyalizm, politikada, politik hayatta devletler ve halklar arasında gitgide daha geniş ve etkin bir işbirliği oluşturmalıdır. Aynı ayrı ülkelerin (hatta ülkeler grubunun) birbirinden ayrı, uyumsuz çabalarının global çelişkileri yokedemeyeceği, bütün insanlık için geçerli bir strateji uygulanması gerektiği bugün herkesçe kabul edilmektedir. Fakat bu stratejinin hazırlanması insanlığın sosyal ve sınıfsal açılarından bölük pörçük olduğu, bunların arasında ekonomik, politik ve kültürel bakımdan büyük ayrılıklar bulunduğu, çeşitli sınıf ve toplumsal güçlerin çıkar ve tutumlarına uygun ideolojik ve tinsel farkların sürüp gittiği bir zamanda yapılmaktadır.

Sosyalist toplulukla dünya kapitalist sistemi arasında; tüm anti-emperyalist, ilerici güçlerle omuz omuza savaşım veren işçi sınıfıyla tekelci kapitalizm arasında; gelişmekte olan ülkelerle yeni sömürgeci bir yayılma politikası yürüten emperyalizm arasındaki çelişkiler zamanımızın global sorunları konusunda ortak bir görüşe varılması ve ortak bir eylem platformu bulunması sözkonusu olunca, çetin ideolojik ve teorik tartışmalara yol açmaktadır.

Doğrudan doğruya politik sorunlarla ilgili olduğu zamanlar bu tartışmalar son derece zorunlu ve önemlidir, çünkü global sorunları devletler arasındaki, çeşitli ekonomik ve sosyal düzenler arasındaki ilişkiler açısından, bunların gelişmesi kapitalist ülkelerdeki, sınıf savaşımı üzerindeki ve dünya çapında ideolojik savaşım üzerindeki etkisi açısından ortaya koymaktadır. Komünistler tüm insanlığın çıkarlarıyla ilgili olan bu sorunlar üzerindeki tutumlarını belirlemekle devrimci, dünya çapındaki kurtarıcı misyonlarını yerine getirme yönünde bir adım daha atmaktadırlar. Ve vardıkları ilk sonuç bugün barış içinde yanyana yaşama ve yumuşama ilkelerinin geliştirilmesi, barışçı işbirliğinin sosyalist ve kapitalist ülkelere tam bir eşitlik içinde karşılıklı avantajlar sağlayacak biçimde geliştirilmesi için ağır basan bir kanıt olarak belirmektedir.

Leonid Brejnev'in belirttiği gibi «bilimsel-teknik devrim tüm insanlığa

eşi görülmemiş refah olanağı sağlamaktadır. Bunun yanısıra birçok ülkeler gitgide çetinleşen enerji yokluğu, yiyecek yokluğu sorunlarına çareler aramak zorundadırlar . . . Bu sorunların her biri büyük bir dikkat ve büyük sayıda devletlerin ortak çabalarını gerektirmektedir. Ortada yadsınmayacak bir şey varsa o da bütün bu sorunların iyi bir çözüme kavuşabilmesi için sürekli bir barışın, yumuşama sürecindeki gelişmelerin zorunlu hale geldiğidir». (14)

Global sorunlara mantiki yaklaşım için, bugünkü dünyanın politik duruma ve tarihsel perspektiflerin gereksinimlerine uygun çabaları kapsayacak bir görüş ve program saptanabilmesi için yumuşama en zorunlu dış politika koşuludur.

Komünistler global sorunların uluslararası ilişkilerdeki olumlu eğilimlerin gelişmesindeki rolüne gereken değeri biçerek, dünya ölçüsündeki faaliyetlere en aktif biçimde katılmaya hazır olduklarını belirlemektedirler. Leonid Brejnev bunu XXV. Kongrede şöyle açıklamıştır:

«Hammadde, enerji, en tehlikeli ve en yaygın hastalıkların yokedilmesi, çevrenin korunması, uzayın fethi ve okyanuslardaki kaynaklardan faydalanılması gibi global sorunlar son derece güncel bir önem taşımaktadır. Gelecekte bunlar her halkın yaşamına ve tüm uluslararası ilişkilere önemli etki yapacaktır. Ülkemiz diğer sosyalist ülkeler gibi, tüm insanlığın çıkarlarıyla ilgili olan bu sorunların çözümüne gözlemci kalamaz.» (15)

Yumuşamanın derinleşmesine, silâhsızlanmanın gelişmesine dayalı uluslararası ilişkiler sisteminin yaratılması, devletler arasında karşılıklı avantajlar sağlayan barışçı işbirliğinin sağlanması gelecekte insanlığın karşısına çıkacak sorunlara çözüm bulmanın yollarını açacak, günümüzün en başta gelen ödevlerinin başarıyla yerine getirilmesine olanak sağlayacaktır.

Leonid Brejnev SBKP Merkez Komitesi'nin, SSCB Yüksek Sovyeti'nin ve RSFSC Yüksek Sovyeti'nin Ekim Devrimi'nin 60. yıldönümü dolayısıyla düzenledikleri ortak törende yaptığı konuşmada:

«Aslında bizim barış içinde yanyana yaşama dediğimiz dış politikanın içeriği budur» demiştir. (16)

Sovyetler Birliği'nin ve diğer sosyalist ülkelerin bazı önemli girişimlerinin bir kısmı şimdiden pratik sonuçlar vermiştir. Uzaya nükleer silâhlar gönderilmesini, bunların denizlerin dibinde stok edilmesini yasaklayan uluslararası anlaşmalar imzalanması, askersel amaçlarla doğaya ve iklime zarar verecek her türlü denemelerin, yeni tipten silâhlar yapımının

(14) L. İ. Brejnev, Lenin'in yolundan, c. 5 Moskova, Politizdat, 1976, s. 218.

(15) L. İ. Brejnev, Lenin'in yolundan, c. 5, s. 512.

(16) L. İ. Brejnev, «Büyük Ekim ve insanlığın ilerlemesi», Moskova, Politizdat, 1977, s. 30-31.

yasaklanması bunlardandır. Bunlar, global sorunlar ortaya çıkar çıkmaz yapıcı bir yaklaşım sağlamaya elverişli ilk adımlardır. Aralarından çoğunun çözümüyle ilgili ilkeler, Helsinki Konferansının Sonuç Belgesi'nde ve sosyalist ülkelerin gelişmiş kapitalist ülkelerle imzaladıkları ikili veya çok yanlı anlaşmalarda yer almıştır. Bu da kuşkusuz anlaşmaları imzalayan devletler arasında ekonomik, bilimsel, teknik ve kültürel ilişkilerin gelişmesine önemli katkılarda bulunacaktır.

Bununla beraber bu önlemlerin global sorunların kökten ve tamamıyla çözümünü sağlamaktan uzak olduğunu bir kez daha belirtmeliyiz. Bunlar olsa olsa ortaya çıkan sorunların keskinliğini azaltmaya, etkisini sınırlamaya, feci ve kontrol dışı «patlamalar»la sonuçlanabilecek bazı global süreçlerde kritik aşamanın atlatılmasına yararlı olabilir.

Aşırı solcuların teorilerinde sosyalist devletlerin, insanlık için yaşamsal önem taşıyan konularda bile kapitalist devletlerle işbirliği yapmaları devrimci mevzileri terketme, sınıf savaşına ihanette bulunma diye nitelenmektedir. Bu dogmatik görüş, anti-humanist olması dolayısıyla sadece moral bakımından değil, politik açıdanda yalıntır, çünkü komünist hareketi global sorunların çözülmesi zorluğunu belirten kamuoyunun ilgisi sonucu ortaya çıkan yığinsal ulusal ve uluslararası demokratik hareketlerden yalıtlamaya yöneliktir.

Bilindiği gibi dünya komünist hareketi global sorunların çözülmesi için uluslararası işbirliğinin gelişmesi uğrunda büyük çabalar harcamaktadır. Komünistler yumuşamanın güçlenmesi, silâhlanma yarışının durdurulması ve böylelikle serbest kalan kaynakların barışçı amaçlarla kullanılması ve özellikle global sorunların çözülmesinde kullanılması için savaşların başında yer almaktadır. Halkların ulusal kurtuluş savaşlarının başarıyla sonuçlanması, kurtuluşlarından sonra sömürgeciliğin ağır mirasının giderilmesi, uluslararası ekonomik ve politik ilişkilerde yeni, demokratik ilkelerin yer alması için mücadele edenlerin öncüsü de komünistlerdir. Gelişmiş kapitalist ülkelerde komünistler çevrenin korunması yönünde etkili önlemler alınması için çaba harcamaktadırlar.

Komünistlerin bu tutumlarının sadece komünist hareketin saygınlığını artırmakla kalmadığını, yığınların tüm insanlığın geleceği için yaşamsal bir önem taşıyan sorunların çözümüne katkılarını etkilediğini belirtmeye lüzum olmasa gerek. Komünistlerin global sorunların çözümüne katkılarının gerek sosyalist, gerekse kapitalist dünyada durmadan artacağı kuşkusuzdur.

Rakamlar ve Olgular

● İnsanlık son yüz yıl içinde enerji kaynaklarını bin kat artırmış, böylelikle de doğa üzerinde gitgide daha derin ve daha uzun süreli etkide

bulunma olanağını elde etmiştir. Bilimsel-teknik devrimden beri bu olanak artış halindedir. Gelişmiş ülkelerde malların ve hizmetlerin boyutu on beş yıllık süreler içinde bir kat artmakta ve bu süre giderek kısalmaktadır. Buna paralel olarak ekonomik faaliyetin sonucunda kalıntılar da bir kat artmakta ve havayı, suyu ve toprağı kirletmektedir. Üretimin doğadan aldığı yüz ünite tutarındaki maddenin ancak üç veya dördünden faydalandığı, geri kalanıyla çevreyi kalıntılar ve zararlı maddelerle kirlettiği hesaplanmıştır. Endüstrileşmiş ülkelerde doğadan her yıl insan başına 30 ton olmak üzere çeşitli maddeler alınmakta, çoğu kez bunun sadece yüzde 1 veya 1,5'i yararlı madde halini alırken, geri kalan kısmı çoğunlukla zararlı madde olarak doğaya geri verilmektedir.

● Bilim adamlarının açıklamalarına göre, doğal radyasyonların sadece 10 rad oranında artması, her yeni kuşakta 6 milyon sakat çocuğun doğmasına neden olabilir, Amerika Birleşik Devletleri Kanser Ulusal Enstitüsünce yayınlanan istatistiklerde çeşitli kanser hastalıklarından ölenlerin yüzde 60'ından fazlası (yılda 500 bin) çevre kirliliğinin neden olduğu kanser hastalıklarıdır.

● Gelişmiş kapitalist ülkelerle gelişmekte olan memleketlerdeki yaşam koşulları farkları çok artmıştır. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım (FAO) Örgütü basın bürosunca yayınlanan resmi istatistiklere göre, sadece Batı Avrupa'da her yıl, hayvanların beslenmesinde 1,5 milyon ton süt tozu kullanılırken, az gelişmiş ülkelerde çocuklar besinsizlikten kıvrınmaktadır. UNESCO örgütünün hesaplarına göre 1973 yılında açlık çeken çocukların sayısı 400-500 milyon arasındaydı (70 yıllarının ilk yarısında yarım milyon dolayında insanın açlıktan öldüğü saptanmıştır).

Dünya kapitalist ekonomisini ve yiyecek ve hammadde satan ülkeleri sarsan bunalımdan fazlasıyla etkilenen gelişme yolundaki 45 ülkede 1972-1974 döneminde insan başına düşen günlük besinin kalorisi 2 bin dolayındaydı. Oysa gelişmiş kapitalist ülkelerde bu oran ortalama 3.400 kaloriyi bulmaktadır.

● Bugün yeryüzünde 4 milyarı aşkın insan yaşamaktadır. Şimdiki artış temposu (yılda % 2) devam ederse, Birleşmiş Milletler uzmanlarına göre, 2.000 yılında dünyanın nüfusu 6-6,4 milyara ulaşacaktır. Bu kadar insanı beslemek için ise, tahıl ürünlerini hiç olmazsa yüzde yüz oranında artırmak gerekecektir. Oysa yapılan hesaplara göre 1980 yılında dünyanın protein açığı 20 milyon ton, 2.000 yılında ise 40 milyon ton olacaktır.

Birleşmiş Milletler Örgütündeki nüfus uzmanlarının en iyimser hesaplarına göre, nüfus artışında çok hafif bir değişiklik beklenmektedir. Az gelişmiş ülkelerde şimdiki durumda % 2,4 olan oranın % 2'ye, gelişmiş ülke-

lerdeki oranın ise $\frac{0}{100}$ 0,7'ye indirilebileceği sanılmaktadır. Bu hesaba göre, dünya ortalamasının $\frac{0}{100}$ 2'den, $\frac{0}{100}$ 1,7 düşmesi beklenmektedir. Nüfus artışında düşüşün ancak 2.075 yılında başlayacağı ve insanların sayısında istikrarın 2.100 yılında sağlanacağı sanılmaktadır.

● Emperyalizmin alevlendirdiği silâhlanma yarışı insanlığın muazzam emekler ve kaynaklar harcamasına neden olacaktır. Bu alanda yılda 350 milyar dolar harcanmakta, 50 milyondan fazla insan enerji ve zekâlarını savaş metod ve araçlarını etkinleştirme işine vermektedirler. İşte bu global sorunların çözümünde en büyük engeli oluşturmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde çevre kirlenmesi sorunlarıyla uğraşan konseyin hesaplarına göre, bu ülkede kirlenmenin engellenmesi için önümüzdeki on yılda 271 milyar dolar harcanması gerekmektedir. Oysa silâhlanma yarışı her yıl federal bütçenin büyük bir kısmını yutmaktadır (1979 yılında bu alana 128,4 milyar dolar ayrılmıştır, 1978'de ayrılan para 116,7 milyar dolardır). Bu muazzam kaynaklar serbest kaldığı taktirde bir yandan ülkede çevre kirlenmesi giderilebilir, öte yandan da konut koşulları iyileştirilebilir.

● Sovyetler Birliği'nde doğanın korunması sadece 1973–1976 döneminde yüzde 54 oranında artırılarak 6 milyar rubleyi aşmıştır (1976'daki yatırımlar 1,8 milyar rubledir). Şimdiki beş yıllık dönemde doğanın korunmasına doğrudan doğruya yapılacak yatırımların tutarı 11 milyar rubleyi bulacaktır.

1974–1975 bunalımından sonra kapitalizm

Max Schmidt

Uluslararası Politik ve Ekonomi
Enstitüsü Müdürü (DAC)

İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana geçen süre içinde, kapitalizmin tutarsız gelişmesi ve bunalımı hiçbir zaman 70 yıllarında olduğu kadar belirli bir hal almamıştır. Kapitalizmin genel bunalımının çetinleşmesi, bu sistemin varlığını sürdürme olanaklarının önüne geçilmez ölçüde yıpranmasına neden olmaktadır. Uluslararası konjunktür sadece kapitalizmdeki elverişsiz kesin değişikliklere tanık olmakla kalmamıştır. Aynı zamanda bu sistemin içinde sınıf çelişkilerinin keskinleştiği, derin ekonomik, sosyal ve politik kaynaşmaların geliştiği de görülmektedir.

L. İ. Brejnev yoldaşın aşağıdaki sözleri kapitalist ülkelerde bugünkü durumu olduğu gibi ortaya koymaktadır:

«... kapitalizm, gitgide daha açık bir biçimde geleceği olmayan bir toplum olarak ortaya çıkıyor. Ekonomisi müzmin bir hastalığın pençelerindedir. Teknik ilerleme tüm sosyal-politik sistemi altüst olma tehlikesiyle karşı karşıya bırakan yığınsal işsizliğe yol açmaktadır» (!).

Oysa kapitalizmin propagandacıları 70 yıllarında tutarlı bir refah sağlanacağını söylüyor, yapılacak geniş sosyal reformlarla kapitalist Batının ve Batı yaşam tarzının «dönüşsüz olarak» üstünlüğünün ortaya konacağını iddia ediyorlardı.

Son dünya bunalımının ve etkilerinin çözümlenmesinin önemi, sadece bu bunalımın temelinde yer alan, kapitalizme özgü çelişkilerin henüz ortadan kaldırılmamış olmasından, ya da etkilerinin yok edilmesi sorununun güncelliğini korumasından ileri gelmiyor. 1974–1975 bunalımı, birçok bakımlardan alışılmamış, benzeri görülmemiş bir olaydı. Bu sorunun çözümlenmesi gerek dönemsel bunalımların, gerekse ekonomik devrelerin bütünü hakkında bilgilerimizi zenginleştirmeye yönelik olmalıdır. Esasen bu bunalımı çözümlenmeden kapitalizmin ekonomik ve politik gelişmesinin yakın ve uzak perspektifleri hakkında sonuca varmak olanaksızdır.

Alman Sosyalist Birlik Partisi'nin IX. Kongresinde belirtildiği gibi:

«Genel bunalım kapitalizme, bu yüksek aşamasında yol arkadaşlığı

(!) L. İ. Brejnev, «Büyük Oktobr ve insanlığın ilerlemesi», Moskova, Politizdat, 1977, s. 23.

ediyor ve sonuna kadar edecektir. Kapitalizmin, ayrıca, Marks'ın ortaya koyduğu ve tarihin kanıtladığı dönemsel bunalımları vardır. Böyle olsa da 70 yıllarının başından beri dönemsel bunalımla genel bunalımın kaynaştığını ortaya koyan özel bir olgu karşındayız.» (2)

Bu da, 1974–1975 bunalımının niçin son kırk yılın tüm bunalımları arasında en derin, en geniş, en sürekli olduğunu, hepsinden fazla yıkıcı sonuçlara yol açtığını açıklamaktadır. Bu bunalımın dünya kapitalizminin gelişmesinde kritik bir dönemeç yaratmasının, kapitalist çelişkileri ve anlaşmazlıkları bir kördüğüm haline getirmesinin nedeni de budur. Bu çelişkiler kapitalizmin gelişmesine uzun süreli etkide bulunacaktır.

Kapitalist çelişkilerin bu yeni boyutları sınıf savaşının önüne yeni yeni teorik ve pratik sorunlar koymaktadır. Bu da kapitalist ülkelerde sosyalizme geçiş için nesnel ekonomik ve sosyal-politik koşulların yüksek bir olgunluk derecesine varmasından, yığınların köklü değişimler istemelerinin artmasından ileri gelmektedir.

Genel ve dönemsel bunalımların kaynaşmalarının özel niteliği, her şeyden önce *emperyalizmin varolma koşullarında 70 yıllarında meydana gelen değişikliklerle açıklanabilir.*

Bunların başında güçler dengesinin uluslararası çapta değişmesi yer almaktadır. Bu değişiklik sosyalist topluluğun ekonomik, politik, askersel güçlerinin artması dolayısıyla sosyalizmden yana gelişmesinin (1 numaralı çizelgeye bkz.), üretim alanı dahil, sosyalizmin üstünlüğünün gitgide daha açık ortaya çıkmasıyla çekicilik gücünün yükselmesinin sonucudur.

Çizelge – 1

Endüstri üretiminin
artış temposu (1970 = 100)

	1974	1975	1976	1977'nin ilk 3 ayı
Ekonomik Yardımlaşma Konseyi üyesi ülkeler	140	152	163	172
Gelişmiş kapitalist ülkeler	119	112	122	126
Gelişme halindeki ülkeler	135	136	147	146

Kaynak: «Monthly Bulletin of Statistics», November 1977, pp. XVI–XVIII.

(2) Alman Sosyalist Birlik Partisi'nin IX. Kongresi, Moskova, Politizdat, 1977, s. 21.

Güçler dengesindeki değişiklikler uluslararası ilişkilerde, ayrı ayrı sosyal sistemlere bağlı devletlerin barış içinde yaşayabilecekleri ilkesinin güç kazanmasına yardımcı bulunmaktadır. Ve bu durum emperyalizmin, iç çelişkilerini ve bunalımlarını askersel maceralara, ekonomik yayılmalara, sosyalist ülkelere saldırılara, gelişme halindeki ülkelerde yağmalara girişmek gibi defalarca denenmiş metotlara başvurarak çözmeye kalkışmasını engellemektedir.

Emperyalizmin varolma olanaklarını değiştiren diğer bir önemli faktör de, sömürgecilik sisteminin ortadan kaldırılması, gelişme halindeki birçok ülkelerin kapitalist yolu reddederek sosyalizme yönelmesidir. Bu da emperyalizmin bir çok önemli enerji kaynakları üzerindeki kontrolünü yavaş yavaş elden kaçırmaya, kapitalist dünya pazarlarında birçok maddelerin fiyatlarını dikte etme olanağını yitirmesine yol açmaktadır. Günümüzde emperyalist devletlerle gelişme halindeki ülkeler arasında devlet tekeli niteliğini taşıyan ekonomik ilişkilerin tüm mekanizması gündemde yer almıştır. Bu faktörler temel ekonomik ilişkileri ve tüm kapitalist ülkelerdeki rejim çelişkilerini derinden etkilemiştir.

Diğer bir özellik de, kapitalist ekonominin bazı yeni olgularının bunalımı ve sonuçlarını elle tutulur derecede etkilemiş olmasıdır.

Bunların arasında, ilkönce enerji ve hammaddeler, altyapı kuruluşları, metalürji, gemi inşaatı, kuruculuk başta olmak üzere, ulusal endüstrinin tümünde ve aynı zamanda öğretim, çevrenin korunması, halk sağlığı ve sosyal sigorta gibi üretim dışı alanlarda başgösteren yapısal bunalımları belirtelim. Bu arada gerek emperyalist merkezler, gerekse çeşitli ülkeler arasında gitgide artan teknolojik eşitleşme ve rekabet savaşı eğilimi sonucunda meydana gelen uzun süreli ekonomik adaptasyon sürecine de değinelim.

Öte yandan enflasyon, barış koşullarında görülmemiş ölçüler almıştır. *Bu olgu kapitalizmin daimi yol arkadaşı haline gelmekte, dönemsel bunalımların her aşamasında görülmektedir.* Tüm kapitalist ülkeleri etkileyen ve enflasyonla birlikte meydana gelen fazla üretim bunalımı, dönemsel bunalımlar tarihinde yeni bir olgudur ve dünya kapitalist ekonomisinde anarşiyi ve tutarsızlığı önemli ölçüde artırmıştır. Fiyatların hızla artması, değerler arasındaki oranların ayarını bozmuş, sermayenin yenilmesindeki dürtücü etkeni zayıflatmış, tüm krediler sistemini sarsmıştır. Enflasyon temposunun artışı hayat pahalılığının hızla yükselmesine (2 numaralı çizelgede bkz.) neden olmuştur.

Dönemsel nitelik taşımayan unsurların dönemsel nitelikteki unsurlar üzerindeki etkisinin sonucu ne olmuştur? Her şeyden önce şunu belirtmeliyiz ki, endüstri üretiminde düşüş geniş ölçüler almıştır. Bunalımdan önceki en yüksek düzeye oranla, ABD'nde üretim %13, Japonya'da

$\%$ 19,9, FAC'nde $\%$ 10,7 vb. oranında azalmıştır. Bu rakamlar son 20–30 yıl içinde üretim güçlerine zarar veren en ağır darbeyi belirlemektedir. Üretim kapasitelerinin donup kalması, birçok işletmelerin tamamıyla veya kısmen kapatılması, üretimin azaltılması, bazı malların imha edilmesi, iflâsların ve işsizliğin artması görülmemiş düzeye ulaşmıştır.

Çizelge – 2

Başlıca kapitalist ülkelerde hayat pahalılığının artışı (bir yıl öncesine kıyasla $\%$ olarak)

	1973	1974	1975	1976	1977'in ilk altı ayı
A. B. D.	6,2	11,0	9,1	5,8	6,3
Japonya	11,7	22,7	11,7	9,4	9,2
FAC	7,0	7,0	6,0	4,5	3,9
Fransa	7,4	13,7	11,7	9,6	9,4
Büyük Britanya	9,2	16,0	23,1	15,8	16,7
İtalya	10,8	19,1	17,1	16,5	21,1

Kaynak: «Main Economic Indicators OECD», Paris, 1973–1977.

Bunalım başlıca emperyalist ülkeleri aynı zamanda sarstığı için kapitalist ülkelerin dünya ticaretindeki payı 1945'ten beri ilk defa olarak düşüş göstermiştir. Bunalımın en çetin döneme girdiği 1975 yılında bu düşüş $\%$ 6'yı bulmuştur ki, bu rakam ulusal üretimdeki $\%$ 3 azalmadan daha büyük önem taşımaktadır. Şunu da belirtmek gerekir ki, dünya ticaretindeki bunalımın daha yıkıcı olmasını ancak sosyalist ülkelerle ticari ilişkilerin genişletilmesi önleyebilmiştir. Bunalım ve tekeller arasındaki rekabet savaşının artması kapitalist ülkelerin ticaret politikasında yeni koruma önlemleri alınmasına yol açmıştır. Bu da uluslararası emek bölümü mekanizmasının ayarının bir hayli bozulmasına neden olmuştur.

Dönemsel bunalımlar daima işsizliğin artmasını etkilemektedir. 1974–1975 bunalımı da bu olgunun dışında kalmamıştır. En başta gelen kapitalist ülkelerde işsizlik oranında büyük artışlar başgösterdi. FAC ile Japonya'da 20–30 yıldan beri ilk defa olarak uzun süreli yığınsal işsizlik görüldü. İşsizliğin azalması şöyle dursun, toparlanma aşamalarında bile yeni yeni işçi kategorilerini kapsadı. İş pazarında meydana gelen durumun özelliklerinden biri budur (3 numaralı çizelgeye bkz.).

Çizelge – 3

Başlıca kapitalist ülkelerde işsizlerin sayısı (bin hesabıyla)

	1974	1975	1976	1977 ilk altı ayı
A.B.D.	5.076	7.830	7.288	7.281
Japonya	740	1.000	1.080	1.149
FAC	582	1.074	1.060	1.077
Fransa	498	840	993	1.015
Büyük Britanya	631	1.014	1.359	1.407
İtalya	997	1.107	1.183	1.446

Kaynak: «Monthly Bulletin of Statistics», November 1977, pp. 17–20; «Allgemeine Statistik»; Monats bulletin, Luxemburg-Brüssel, 1974–1977.

1974–1975 ekonomik bunalımının diğer bir özel niteliği de yeniden üretim sürecinin, petrol, hammadde ve yiyecek maddeleri fiyatlarının hızla artması sonucunda, geçirdiği sarsıntılardır (4 numaralı çizelgeye bkz.).

Enerji, hammadde ve yiyecek maddelerindeki bunalımın politik ve ekonomik nedenleri eski emperyalist metropollerle gelişme halindeki ülkeler arasındaki ilişkilerde başgösteren derin değişikliklerde araştırılmalıdır.

Çizelge – 4

Dünya ihracatında fiyat artışları (1970 = 100)

	1972	1973	1974	1975	1976	1977'in ikinci üç aylığı
Tüm hammaddeler bu arada	125	180	308	302	311	347
Yiyecek maddeleri	122	175	232	219	215	250
Maden kaynakları	131	173	473	494	510	552
Petrol	143	196	641	651	681	743

Kaynak: «Monthly Bulletin of Statistics», November 1977, pp. 160, 162.

Bunalım tekeli devleti ekonomiye ayarlama araçlarının etkisizliğini ortaya koymuş oldu. Gerek uzun, orta ve kısa süreli konjonktür tahminleri, gerek programlaştırmalar, gerekse «birlikte girilen eylemler» fayda vermedi. Kapitalist ekonominin kendiliğinden oluşan güçleri bunların tümünü geri püskürttü.

Ekonomik alanları ekileyen bunalımlar politik alana daha dolaysız ve hızlı bir biçimde yayılmıştır. 1974–1975 bunalımının niteliklerinden biri de budur. Ekonomik ve sosyal istikrarsızlığın artması, sınıf savaşının güçlenmesi ve sınıflar arasındaki kutuplaşmanın hızlanması dolayısıyla burjuva toplumu daha derin bir politik istikrarsızlık içine girmiştir. Günümüzde bu toplumda iç politik durum sallantılar geçirmekte, burjuva parlamentarizmi eskisi gibi işleyememektedir.

Bütün bu olgular 1974–1975 dünya ekonomik bunalımının sıradan, «normal» bir dönemsel bunalım olmadığına işaret eder. Bunalımların ekonominin çeşitli kollarında birikmiş dengesizliği bir süre için ve kısmen «emmek» üretim ve tüketim dengesini sağlamak gibi klasik görevleri bu kez daha önceki bunalımlara kıyasla kısmen ve çok daha yetersiz ölçüde gerçekleştirmiştir.

1976 yılında birçok kapitalist ülkelerde bir toparlanma görülmüş, başlıca kapitalist memleketlerde endüstri üretimi ve dünya ticareti, bunalımdan önceki düzeye ulaşmış, hattâ bunu aşmış olsa da, bunalımın etkileri hâlâ ortadadır.

Bu kez bunalım, evvelce olduğu gibi, üretimin genişletilmesine özgü yatırımların artmasını sağlamamış; yapısal bunalım, yiyecek maddeleri bunalımı ve uluslararası kapitalist emek bölümü bunalımı hâlâ aşılamamıştır. Yapılan çözümlerinin sonuçlarına bakılırsa çelişki ve anlaşmazlıkların çitişmesi kapitalizmin ekonomik, sosyal ve politik gelişmesini oldukça uzun bir süre içinde etkileyecektir. İşte şimdi kapitalizm bu yeni koşullara uyma çabaları harcamaktadır.

1974–1975 bunalımı sırasında ve daha sonraki dönemde burjuvazinin taktiğinde bir sıra yenilikler görülmeye başlandı. Bu yenilikler tekeli burjuvazinin egemenliğini, konumlarını korumak ve güçlendirmek, kârlarını artırmak için hazırladığı stratejik plânlarında görülmektedir. İşçi sınıfı ve onun politik örgütleri bu planları gözden kaçırmıyorlar.

Sözkonusu yenilikler her şeyden önce tekelleşme sürecinin ve aşırı kâr sağlamanın yeni uluslararası ölçülere varmasına bağlıdır. Endüstrileşmiş ülkelerdeki tekeller, kâr hadlerinin hızla artmasından bunalım döneminde ve hemen ertesinde faiz hadlerinin rekor düzeye ulaşmasından görülmüş avantajlar elde ettiler. Burada her şeyden önce otomobil, kimya ve elektronik endüstrilerini elinde tutan tekellerle şu veya bu biçimde askersel endüstriyel komplekslere katılan tekeli gruplar sözkonusudur. Resmî

verilere göre bile ABD'deki endüstri şirketlerinin kârları 1976 yılında ortalama olarak yüzde 29 oranında artmıştır. FAC'nde anonim şirketlerin dayattığı kazanç oranında 3 milyar marklık bir artış kaydedilmiştir. Bu ülkedeki en büyük yüz endüstri firmasının 1975'te 44,7 milyar mark olan kârları 1976'da 54,3 milyar yükselmiştir.

Bu kârlar milyarları bulan devlet ödeneklerinin, tekellerin üretim ve yönetim alanının rasyonelleştirilmesi uğrunda önlemlerin fiyatlar alanında tekellerin keyfi hareketlerinin meyvasıdır. Bu kâr yarışında, tekellerin elindeki başlıca bankaların ekonomik yaşam üzerindeki kontrollerinin oynadığı rol son derece büyüktür. Üretimin ve sermayenin yoğunlaşması süreci, 1974–1975 döneminde, sermayenin merkezleştirilmesi ve daha zayıf rakiplerin yutulması dolayısıyla ani bir yükseliş göstermiştir. Daha önce-leri küçük ve orta işletmelerin nispeten önemli bir paya sahip oldukları ekonomik alanlarda da tekelleşme hızlanmıştır. FAC'nde 1974–1975 döneminde yıllık birleşmelerin sayısı ortalama 406'yı bularak, 1970–1973 dönemindeki oranı (259) bir buçuk kat aşmıştır. Aynı dönem içinde iflâsların sayısı (yılıda ortalama 8.760), 1970–1973 dönemine kıyasla (4.682) hemen hemen iki kat artmıştır.

Artış halindeki bu tekelleşme, devlet-tekelci ayarlama mekanizmasını, ulusal ve uluslararası çapta olmak üzere, yeni koşullara kendini uydurma eğilimini doğurmuştur. Altyapıyı güçlendirmek ve yapıcı bir politika izlemek amacıyla orta süreli önlemler alınmıştır. Devlet, tekellerle birlikte çağdaş teknolojinin ve ihracata yönelik üretimin gerçekleşmesini teşvik için önlemler kapsayan programlar hazırlamış, tekellerin özel veya kamunun malı olan bazı işletmeleri karma ve devlet tekeli niteliği taşıyan anonim şirketler haline getirmiştir. Bunun yanısıra enerji ve hammadde, iş yeri sağlanması, enflasyonun önlenmesi, parasal alanlarda ayarlanmaya gidilmesi vb. gibi somut sorunları çözmeye yönelik önlem ve kuruluşların önemi artırılmıştır.

Kapitalist ülkeler arasındaki sıkı ekonomik bağımlılık çerçevesinde, uluslararası emperyalizmin «yaşamsal çıkarları» burjuvaziye, bunalım sürecinin kendiliğinden gelişmesine ve bunun neden olduğu sosyal çatışmalara karşı ortak direnişe zorlamaktadır. Böylelikle Lenin'in belirttiği, tüm ülkelerdeki emperyalistlerin genel bağlaşıklığı eğiliminin ortaya çıkması, vatanı olmayan sermayenin korunması doğal, kaçınılmaz olmaktadır, çünkü bu «daima kapitalist düzenin temel ekonomik eğilimi olarak kalmaktadır». (3)

Üretimin ve sermayenin uluslararası çapta yoğunlaşması eşi görülmemiş ölçüler almıştır. 650 dolayında büyük kapitalist endüstri işletmesi (aktifleri bir milyar doları aşındır) günümüzde dünya ticaretinin beşte üçünü kon-

(3) V. İ. Lenin, Tüm yapıtları, c. 36, s. 329.

trol etmektedir (bu oranın hiç olmazla üçte birini firmaların iç alım-satımı oluşturmaktadır). Bütün bu tekellerin üretimlerinin onda birinin sürümü ise, uluslararası dört dev tekel tarafından yapılmaktadır. Batı Avrupa'da yoğunlaşma süreci özellikle demir-çelik, petrol endüstrisi, havacılık, yarı iletkenler üretimi gibi alanlarda hızla gelişmiştir. Bilimsel-teknik devrimin en son başarılarının, bu arada mikro-elektronikğin tekellerce kullanılması da üretimin ve sermayenin yoğunlaşmasına katkıda bulunmaktadır. Dönemsel bunalımlarla kapitalizmin genel bunalımının daha belirli biçimde kaynaşması son zamanlarda tekellerin eşit olmayan koşullarda gelişmelerine «hiyararşi» bakımından sık sık yer değiştirmelerine, başlıca çok uluslu şirketleri bir biriyle karşı karşıya getiren yeni çelişkilerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. «Riziko fiyatları»nın bilimsel ve teknik devrimle yan yana gelmesi, tekelleri anlaşmalara, uzlaşmalara zorlamaktadır. Burjuvazi, sınıfsal ilişkileri ya FAC, Büyük Britanya, İsveç, Avusturya, Danimarka'da olduğu gibi «ortak eylemler» veya «toplumsal sözleşmeler» ya da Fransa, İtalya, Hollanda'da görüldüğü üzere ekonomik planlamalarla «ayarlama» eğilimindedir.

Devlet tekellerinin ayarlama eğilimlerinin ulusal ya da uluslararası çapta genişletilmesi birbiriyle çok daha büyük ölçüde çelişen önlemler alınmasına yol açacaktır. Bundan dolayı ayarlama ile serbest bırakma gibi tekelci devlet kapitalizmine özgü çelişkili durum yeni yeni girişim ve hareket biçimlerine bürünmektedir. Başlıca emperyalist devletlerin uluslararası çapta ayarlamalara girişme çabaları uluslararası tekellerin yayılmasına dayanan, ekonomik yaşamın tekelci enternasyonalizasyonunun yeni, daha yüksek bir aşamasına ulaşma denemeleridir. Böyle olsa da bu ayarlama uluslararası tekellerin iki tabiatlılığını ve bunun yaratacağı çelişkileri açacak durumda değildir.

Her ne kadar günümüzde kapitalist ülkeler bunalım aşamasından çıkmak üzere olsalar da, bu, kapitalizmin keskinleşmiş olan genel bunalımıyla, yıpranmış kapitalist ekonominin dönemsel gelişmelerinin kaynaşmaları sürecinin sona erdiği anlamına gelmez. Bu sorun genel bunalımla son dönemsel bunalımın geçici ve nispeten kısa süreli yanyana gelişmeleriyle, ya da birbirini etkilemeleriyle açıklanamaz. Açık ki, ortada boyutları tamamıyla yeni ve etkisi henüz başlayan yeni dönemsel bunalıma ulaşmakla kalmayıp, kapitalizmin ekonomik gelişmesinin tümüne uzanan bir olgu karşındayız. Kanımıza göre, *bugünkü durumun kritik niteliğinden*, ekonomik gelişmenin nitelik bakımından yeni olan çizgilerinden, dolayısıyla çağdaş kapitalizmin politika ve ideolojisinden söz edebiliriz.

Bu çok taraflı yorumlamalar dolayısıyla yeni ekonomik dönemin biçimlenmesi güçlükle ve ağır tempolarla gerçekleşmektedir. Bunalımdan çıkma sürecinde hareketsizlik, istikrarsızlık görülmekte, duraklamalar ve önemli gerilemeler göze çarpmaktadır. Bugünkü durumun niteliğini kesin istik-

rarsızlık olarak niteliyebiliriz. Böyle olsa da gerçekleri küçümseyemeyiz. Tam tersine, şunu belirtmeliyiz ki, 1977 yılının ilk altı ayında gelişmiş kapitalist ülkelerde ulusal gelirden ortalama artış % 5'i, endüstri üretiminde % 6'yı, dış ticarete % 8'i bulmuştur. Kapitalizm hâlâ önemli bir ekonomik potansiyele sahiptir. Ama üretimin en önemli kollarındaki (çelik ve tekstil, gemi inşaatı ve kuruculuk) bunalımlar, rekora ulaşan işsizlik, bütçelerdeki eşit görülmemiş açıklar, durmak bilmeyen enflasyon, kapitalist dünyanın parasal sistemindeki kaos vb. bunalıma çözüm yolu bulunmasını apaçık engellemektedir.

Elbette ki kapitalist düzende büyüme eğilimiyle bunalım sürecinin yanına gelmesine ilk kez tanık olmuyoruz. Fakat bugünkü dönemsel bunalımda genel ve uzun süreli bunalım unsurları olağanüstü uzun bir zamandır ortada durmakta ve kısmen çetinleşerek dönemsel bunalımın mekanizmasını tedirgin etmektedir. İşte başlıca kapitalist ülkelerin «bunalıma çözüm yolu» bulmak için çok çeşitli ve birbiriyle çelişen önlemler almaları bundan ileri gelmektedir. Batıda bazı politikacılar ve burjuva ekonomistleri kapitalist dünyadaki ekonomik konjonktürün hiç bir zaman 50 veya 60 yıllarında görülmemiş olan duruma, ekonomik gelişmenin belirli bir ölçüde toplumsal dengeyi sağladığı zamana benzemeyeceği görüşünü ileri sürüyorlar ki, bunu paylaşmak gerekiyor.

Bizim hesaplarımıza göre adı geçen ülkelerde ekonominin, özellikle endüstri üretiminin büyüme temposu 50 ve 60 yıllarının düzeyine erişemeyecektir. Kısmen de olsa «klasik» görevlerini yerine getirmiş olan 1974–1975 bunalımı yeni bir atılıma neden olmamıştır. Kaldı ki daha önce büyüme temposunu teşvik eden faktörlerin birçoğu ortadan kalkmış bulunmaktadır.

Son zamanlarda üretim araçları gereksiniminin (en fazla ABD'nde ve FAC'nde) hafifçe artmasına karşın, daha önceki dönemsel bunalımlara kıyasla, özellikle sabit fonların genişletilmesine yönelik özel yatırımların *daha ağır yürüyeceği* kanısındayız. Üretim kapasitelerinden faydalanma nispeten düşük düzeyde kaldığı için, kapasiteleri artırmaya yönelik yatırımların üretimin yetkinleştirilmesi, ya da «rasyonalizasyon»un sağlanması uğruna yapılacak yatırımların gerisinde kalacaktır.

1974–1975 bunalımı sırasında ve özellikle bunalımdan sonra endüstrileşmiş kapitalist ülkeler bilimsel ve teknik devrimi zorlamak ve başarılarını üretimde en yüksek derecede uygulamak için büyük çabalar harcamışlardır. Bu da üretimin yapısında elle tutulur değişiklikler yapılmasını gerektirmiştir. Birçok endüstri sektörlerinin yeni teknikle donatılması ve her şeyden önce elektronik teknolojinin ve hesap makinelerinin benimsenmesi sayesinde üretim kapasiteleri önemli ölçüde artmıştır. Örneğin FAC'nde 1976 yılında işgücü % 2,5 oranında azalırken üretimde % 7,2 artış sağlanmıştır. 1976 yılında yapım endüstrisinde insan-saat verimi ABD'nde

% 5, Japonya'da % 13, FAC'nde % 7, Fransa'da % 12, İtalya'da % 7 oranında artmıştır. Federal Almanya Cumhuriyeti'nde işçi başına düşen verim artışı kimya endüstrisinde % 17,3'ü, hesap makineleri üretimi endüstrisinde % 17,7'yi, elektronik endüstrisinde % 12,8'i bulmuştur.

Durum böyle olunca, tekelci kapitalizmin, endüstri üretiminde büyüme tempolarının yavaşlaması sonucunda kaybettiği kârı üretimin etkinliğini artırmak, üretim sürecini yoğunlaştırmak ve özellikle işçileri sömürmeyi artırmakla kapatmaya çalışacağı apaçıktır. Bu arada kapitalist düzende, bilimsel ve teknik devrimin etkisi sonucunda sermayenin yeniden üretilmesinde meydana gelen değişiklikler de sözkonusudur. Başta ekonomik büyüme bakımından en büyük önem taşıyan alanlar olmak üzere, üretimde emek verimliliğinin yükselmesine sömürünün artması, sosyal ve politik bunalımın derinleşmesi eşlik etmektedir. Burjuvazi bunalımın ve rasyonalizasyon önlemlerinin yol açtığı masrafları «kendi ülkesinin» emekçilerinin sırtına yükletmekten gelecekte de vazgeçmeyecektir.

Kapitalistlerin «rasyonalizasyon anlayışı», aralıksız olarak emek gücünü azaltmak demektir. Kapitalizm için tamamiyle yeni olan şey şudur: Resmî istatistikler bile işsizliğin, toparlanma hatta atılım aşamalarında dahi bunalım zamanıdaki en düşük düzeyin üstünde olduğunu gizleyemiyorlar. Fazla sermaye birikiminin, üretimin azalmasının, «rasyonalizasyonun», ekonomideki, gitgide artan tekelleşme sürecindeki yapısal değişikliklerin meyvası olan kronik işsizlik kapitalist gelişmenin diğer bir yol arkadaşıdır. Elbetteki böyle bir durum işçi sınıfının, tüm emekçilerin haklarına karşı saldırıyı, reel ücretlerin azaltılmasını ve çalışma gerginliğinin artırılmasını beraberinde getirecektir.

Dönemsel bunalımlarda olduğu gibi kronik çatışmalarda da burjuvazinin reçeteleri değişmez. Bunlar: Rasyonalizasyona dayanarak sömürüyü artırmak, ücretleri azaltmak, işçi ve memurları yığınsal olarak işten çıkarmak, sosyal kazanımlara saldırmak, işçi sınıfını kurulu düzene «kesin olarak» entegre etmek için ideolojik ve politik girişimlerde bulunmaktır. Bunun yanı sıra tekelci çevreler ekonomik yayılma ve daha yüksek bir ekonomik etkinlik sağlamak gerekçesiyle burjuva devletinden, tekellerin, kapitalist yeniden üretime daha aktif ve etkili olarak katılmasına olanak vermesini, toplumsal amaçlarla harcanan paralarda kısıntı yapılmasını, vergileri artırmasını istemektedir. Devletin uyguladığı politika tekelci kapitalizmin ulusal gelirden birikim-üretim ilişkilerini değiştirmek, ulusal gelirin yığınların zararına kullanılmasını sağlamak için yapısal değişikliklere başvurmak niyetiyle paralel yürütülmektedir.

Enflasyon ve döviz sistemindeki bunalım kapitalizmin ciddi sorunları olarak kalacaktır. Gelecekte bazı değişmeler olabilir, hatta enflasyon tempoları geçici olarak düşebilir. Fakat fiyat artışları kapitalist toplumun sosyal ve politik havasını belirleyen sürekli etken olarak kalacaktır.

Kamu borçlanmaları sorunu enflasyon sorununa sıkı sıkıya bağlıdır. Emperyalist devletlerin en «sağlam» bütçelerinin gelirler bölümünü özel sermaye için «elverişsiz» sayılan alanlarda faaliyet yürüten şirketlere verilen ödenekler, tekellere sağlanan vergi indirimleri, askersel harcamalar gibi geleneksel harcamalar yüzünden giderler öteden beri ve önemli ölçüde aşmaktadır. Bu nedenle iktidardaki hükümetlerin ve muhalefette bulunan partilerin bu masrafları azaltma vaatlerine karşın, bunun tam tersi, yani burjuva devletlerinin borçlarının artması beklenebilir. Emperyalist devletler halkın üzerindeki vergi yükünü artırmaya, emekçilerin elde ettikleri özgürlükleri, sosyal-politik hakları kısıtlamaya çalışmaktadırlar. Kamuoyuna ait paralar gitgide daha geniş ölçüde toplumsal ve politik çatışmalara neden olmaktadır.

Uluslararası çapta kapitalist emek bölümünün, daha uzun bir süre kapitalizmin gelişmesinde çözümleyici bir unsur olacağı kuşkusuzdur. Bunun nedeni de, üçüncü dünyada konumlarını yitirmeye ve gelişme halindeki birçok ülkelerin ekonomik ve politik bağımsızlığa kavuşma idaresine razı olamayan başlıca emperyalist devletlerce temsil edilen dünya emperyalizminin çelişkileri içinde olmasıdır.

Emperyalistler arası rekabetin artması ve rekabet savaşının keskinleşmesi tekelci devlet himayeciliği gibi günümüze ters düşen bir eğilimin yeniden doğuşuna yol açmaktadır. Kapitalist ülkeler arasında ticari ve parasal alanlardaki anlaşmazlıklar keskinliğini korumaktadır. Ortaya çıkan yeni çelişkiler çokuluslu şirketlerle burjuva devletleri arasında gitgide daha çetin anlaşmazlıklar çıkması, dev tekeller arasındaki rekabetin artması ve tekellerin çıkarlarının uluslararası kapitalist ekonomi sisteminin çıkarlarıyla çatışmasından ileri gelmektedir.

Bir yandan politik egemenlik sistemine darbeler vuran, kapitalist toplumun sosyal politikasıyla ekonomik politikası arasındaki çelişkileri keskinleştiren süregelen bunalımla, öte yandan emekçi yığınlarının çıkarları, toplumsal ilerleme istemleri kapitalizmin sallantılı durumunun en belirli unsurlarıdır. Sosyal-demokrat ve sosyal-liberal hükümetlerce daha dün kadar propagandası yapılan «kapitalizmde reform» adlı büyük programlar iflâs etmiştir. Bu masraflı programlardan tekellerin, bunalımı bahane ederek hükümetler üzerinde yaptıkları ağır baskılardan sonra vazgeçilmiştir. Sosyal-demokrat hükümetlerin aldıkları halka karşı önlemler, temellerinin sarsılmasına neden olmuştur. Emekçiler dahil, halkın bazı katmanlarının sağa kaymalarına elverişli bir ortam yaratılmıştır.

Tekellerin emekçi yığınlarının sosyal ve demokratik haklarına, sendikalara karşı saldırıya geçmesi sonucunda işçi sınıfı savaşına hız vermiştir. 1971–1975 döneminde Batı Avrupa’da ortalama 11milyon 800 bin kişi grev yaptığı halde, bu rakam 1976’da 15 milyon 800 bine yükselmiştir. Görüldüğü gibi, tekelci kapitalizmin ayarlayıcı tutumunu yansıtan burjuva dev-

letin ekonomik ve sosyal politikası daimi olarak sınıf savaşlarına yol açmaktadır. Emekçilerin politik eylem bilânçosunu önemle belirtmek gereklidir: Yürüttükler savaşlar sonucunda tekellerin ücretleri bir hayli azaltma ve sosyal kazanımları kırpma girişimlerini engelleyebilmişlerdir.

Elbette ki burjuvazi proletaryanın, bütün emekçilerin gücü ve deneyimli bir düşmanı olarak kalmakta, bunalımı politik ve ekonomik önlemlerle «gemlemek» için manevralar yapmakta, taktiğini durmadan değiştirmektedir. Bütün bunlar doğal olarak mevzilerini güçlendirmek, yığınları sosyalizmden uzaklaştırmak için yapılmaktadır.

Kapitalizmin gitgide ağırlaşan genel bunalımı ile onun daimi faktör haline gelen dönemsel gelişmesi arasındaki kaynaşma işçi sınıfının, onun öncüsünün ve bağlaşıklarının savaşı için yeni yeni elverişli koşulların ortaya çıktığını göstermektedir. Son zamanlardaki sınıf savaşlarının içeriği ve bilânçosu işçi sınıfının bu yeni koşulları gitgide daha iyi kavradığını kanıtlamaktadır.

Tekelci kapitalizmin halk düşmanı politikası nedeniyle ağırlaşan bunalım sürecinin gelişmesi yığınların kazanımları, hak ve özgürlükler için bir tehlike oluşturmaktadır. Bu nedenle yığınların işçi sınıfı, onun öncüsü tarafından yönetilen ve toplumsal ilişkileri kökten değiştirme hedefini güden savaşları çok büyük bir önem kazanmıştır.

Reel sosyalizm bu savaşta bundan böyle de en güçlü bağlaşıklık olarak kalacaktır ve politik, ekonomik ve sosyal bakımdan muazzam ölçüde etkili olmaktadır. Uluslararası çaptaki güçler dengesi barışa, demokrasiye, toplumsal ilerlemeye ve sosyalizme elverişlidir ve kapitalist ülkelerde sınıf savaşını aktif olarak etkilemektedir. Birçok ülkelerde bunalımdan çıkışa demokratik bir çözüm bulunması için emekçilerin ekonomide ve politika da tekelci sermayeye karşı savaş olanakları genişlemektedir.

Federal Almanya Cumhuriyeti'nde ilân edilmiş haklar ve gerçek haklar

1969 yılının Haziran ayında, Komünist ve İşçi Partilerinin Uluslararası Konferansını hazırlayan Komisyonun isteği üzerine «Emperyalizme Karşı İthamname» başlıklı bir belge hazırlanmıştır. Bu belge «Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisinin Temmuz 1969'da çıkan 7. sayısında yayımlandı. 1974 Mayısında ise, dergide çalışan komünist ve işçi partileri temsilcilerinin derledikleri belgelerle, emperyalizmin 1969 ile 1974 yılları arasındaki dönemde işlediği suçları dile getiren yazı, rakam ve kanıtlar ortaya kondu. Bu sayımızda «İthamname»ye eklenebilecek belge ve istatistikleri yayınlamaya devam ediyoruz. Bunlar Federal Almanya Cumhuriyeti (FAC) ile ilgilidir. Bu ülkede insan hakları için savaşılan geniş bir hareket başgöstermiştir ve amacı kamuoyunun dikkatini bu hakların çiğnenmesi olaylarına çekmek ve haksızlıklara karşı başlayan hareketin gelişmesine katkıda bulunmaktır. Hareketin başında yer alanlar çalışma hakkının, kadınlara eşitlik sağlanmasının, gençlerin öğretim görmesinin, «meslek yaşağının» kaldırılmasının vb. gerçekleşmesi uğrunda savaş yürütmekte, bunu yaparken de somut olay ve belgelere dayanmaktadırlar. Hareketin yöneticileri birçok olayların kamuoyuna duyurulmasını sağlayan önemli bir basın konferansı düzenlemişler ve «FAC'nde İnsan Haklarının Uygulanmasıyla İlgili Deklarasyon» başlığı altında bir belge yayımlamışlardır. Bu belge daha şimdiden binlerce kişi tarafından imzalanmıştır.

Biz bu sayımızda, bir kısmı kamuoyuna adı geçen örgüt tarafından açıklanan, bir kısmı da muhabirlerimizce derlenen belgelere yer vereceğiz. Bu belgeler FAC'nde insan haklarına nasıl «saygı» gösterildiğini ortaya koymaktadır.

Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasasının 1. bölümünün, 3. maddesininin 1. ve 3. paragraflarında şunlar belirtilmiştir:

«Bütün vatandaşlar yasalar önünde eşittir ... Cinsiyeti, sosyal kökeni, ideolojik, dinsel ve siyasal inançları ne olursa olsun aşağılanamaz, üstünlükten faydalanamaz.

Aynı Anayasanın 1. bölümünün, 12. maddesinin 1. paragrafında şöyle denilmektedir: Ülkenin tüm vatandaşları meslek, görev ve öğretim yeri seçmek özgürlüğüne sahiptirler.

1. Meslek seçme özgürlüğü ... Agness Christ-Fiala öğretmen olmayı için başaramadığını anlatıyor.

1975'te, uzmanlaştığım alanda (Rus dili ve sosyal bilimler öğretmeniği) ilk devlet sınavını «çok iyi» dereceyle verdim. Bundan sonra iki yıllık öğretmenlik stajına başladım. 1976 yılının yaz aylarında ikinci sınavı «iyi» dereceyle bitirdim. Öğretmenlik stajı döneminde, 1975 yılının sonlarında, Öğretim Dairesinden bir mektup aldım. Benimle görüşmek istediklerini bildiren mektup şöyleydi:

*Cumhurbaşkanlığı Düsseldorf
Öğretim Dairesi*

Düsseldorf 4
7 Kasım 1975
Bastionstrasse 39

Bn. Agness Christ-Fiala
53 Bonn, Bonner Talweg 139

Sayın bayan Christ-Fiala,

Bir deneme dönemi için işe başlamanız perspektifini gözönünde bulundurarak, Sizinle dairemizde peşinen görüşmek istiyoruz. 14. 12. 1975 günü, saat 10.30'da, 300 numaralı büroda bayan Sirot'a başvurmanız gereklidir.

Bu görüşme daha sonraki formalitelerin başlangıcını oluşturmaktadır ve başlıca şu konuları kapsayacaktır:

1. 17. 10. 1970 günü Münih'te, çoğu Alman Komünist Partisi üyesi olan bir grup tarafından bırakılan bir evi işgal etmeniz dolayısıyla polisce tutuklanmışsınız.

2. Münih Üniversitesindeki 18. dönem (30. 11. – 4. 12. 1970) seçimlerinde, «Spartakus» örgütüne bağlı Marksist çalışma grubu adına adaylığınızı koymuşsunuz.

3. 3. 6. 1971'de Münih'teki Filistin Sorunları Komitesince, «1971 yılı Filistin haftası» çerçevesi içinde örgütlenen yürüyüşe katılmışsınız.

4. «Spartakus» örgütüne bağlı Marksist Öğrenciler Birliği'nin 22. 6. 1971'de Münih Üniversitesinde düzenlediği toplantıda «Münih askersel-endüstriyel merkezdir» başlıklı bir konferans vermişsiniz.

5. Münih Üniversitesindeki Marksist öğrencilerin «Spartakus» örgütü üyesi olarak 3–5 Aralık 1971'de Tutzingen'deki Evangelik Akademisinin politik klübü tarafından düzenlenen «Ayaklanmanın sonu mu, yoksa demokrasinin gelişmesi mi?» konulu toplantıya katılmışsınız.

6. 1970 ve 1971 yıllarında Demokratik Almanya Cumhuriyeti'ne yapılan çeşitli gezilere katılmışsınız.

7. 25–28 Haziran 1973'te Bochum Üniversitesindeki 7. dönem öğrenci

seçimlerinde Marksist Öğrenciler Birliği «Spartakus» adına adaylığını koymuşsunuz.

Sayın bayan saygılarımızın kabulünü rica ederiz,

Scholz

Beş yıllık üniversite öğrenimi sırasında attığım her adımın nasıl dikkatle izlendiğini öğrenince şaşım kaldım. Besbelli ki, biri, bir öğrenci veya bir başkası, hangi politik toplantılara katıldığımı not etmiş ve Anayasayı Koruma Dairesine ulaştırmış. O zamana kadar solcu öğrencilerin gözetim altında bulundurulduğunu ve haklarında dosya tutulduğunu aklımdan bile geçirmemişim.

Görüşme sırasında bana karşı ileri sürülecek suçlamalara sadece «evet» ya da «hayır» ile karşılık verebileceğim bildirildi. Dayatılan bu koşulu kabul etmedim, çünkü öğretmenlikle ilgili olmayan böyle politik görüşmelerde ayrıntılara girme hakkına sahip olduğum kanısındaydım. Bunun üzerine, Anayasa sözkonusu edildiği için temel yasa hakkındaki tutumumu gerekli ayrıntılarıyla yazdım. Çünkü maddeler halinde bildirilenlerin tümü beni Federal Almanya Anayasasına saygısı olmayan biri duruma düşürmekteydi. Bunun yanısıra görevlerimi ve mesleğimi nasıl anladığımı da açıkladım. Eninde sonunda, Öğretim Dairesini meslek açısından sadece bunlar ilgilendirebilirdi.

*Cumhurbaşkanlığı Düsseldorf
Öğretim Dairesine*

19. 12. 1975

Bn. Agness Christ-Fiala

53 Bonn, Bonner Talweg 139

*İşe başlamadan önce
4. 12. 1975 günü yapılan
peşin görüşme hakkında*

... Peşin görüşme sırasında bazı politik sorunlardaki tutumum beğenilmedi. Federal Almanya Cumhuriyeti'ndeki demokrasi, benim gözümde taşlaşmış bir formül değildir, tam tersine politik yaşama aktif olarak katılmayı zorunlu kılmaktadır. Bu açıdan politik demokrasiyi demokratik hakların savunulmasında ve yayılmasında zorunlu bir koşul saymaktayım.

Kendi politik durumunu da bu demokrasi anlayışına uygun olarak belirlemekteyim. Politik görüşlerimi demokrasinin benimsediği araçlardan faydalanarak uygulamaya çalışmaktayım. Geçmişte daima böyle hareket ettim ve gelecekte de aynı yolda yürüyeceğim.

Görüşmemiz sırasında hoşlanmadığınızı açıkladığınız politik tutumumu niçin Anayasaya saygıda kusur saydığınızı anlayamadım. Politik faaliyet, bildiğime göre, şimdilik, herhangi bir FAC vatandaşına karşı olumsuz bir tutum takınmayı gerektirmiyor, çünkü bu faaliyeti Anayasa istemektedir. Politik faaliyetimdeki dayanak noktalarını daima Anayasanın başlıca hükümleri oluşturmuştur.

... Sosyoloji dersinde Anayasayı, öğrencilere, demokrasiden yana olan her vatandaş tarafından savunulması gereken çok önemli bir belge olarak tanıtıyorum. Öte yandan Anayasayı alâde bir belge olarak değil, demokrasiyi gerçekleştirmek için bir temel sayıyorum ve bunun da ancak demokratik görüşlü vatandaşların eylemleriyle gerçekleştirilebileceğine inanıyorum.

... Rus dili derslerinde ise, öğrencilerime yabancı bir dil öğrenmenin halklar arasında karşılıklı anlaşma sağlanmasına, savaşların önlenmesine katkıda bulunabileceğini aşılama çalışıyorum. Rus dilinin öğrenilmesi FAC'nde, Sovyetler Birliği'nden gelen ve bu ülkeden söz eden bilgilerin yayılmasına olanak sağlayabilir ... Böylelikle de peşin yargılar ortadan kaldırılarak iki halk arasında barış içinde yan yana yaşama fikri güçlendirilebilir.

... Konuşanların tümünden Anayasa karşısındaki tutumum hakkında ortaya atılan suçlamaların temelsizliği anlaşılabilir. O kadar temelsiz ki maddeler haline getirilen ve beni suçlayan olaylar komisyona Anayasayı Savunma Bölge Müdürlüğüne bildirilmiştir. Federal Anayasa Mahkemesinin 22 Mayıs 1975 günü kararında şunlar belirtilmektedir:

«... Eldeki bilgiler ve komisyonun bunlara dayanarak vardığı sonuçlar adalet ilkeleriyle zor bağdaşabilir. Bunlar politik havayı bozmakta, demokrasiyi inancı sarsmakta, özgür devletin itibarını düşürmekte ve beraberinde bir suistimal tehlikesini getirmektedir.»

... Bundan dolayı, Kültür Bakanlığının, Federal Anayasa Mahkemesinin kararına aykırı olması bakımından, soruşturmayı durdurmasını rica ediyorum.

Bu olup bitenlerden sonra, birkaç ay süreyle kimse tarafından aranıp sorulmadım. Ne var ki, ikinci sınavdan sonra (1976 yazında) yeni bir görüşmeye çağırıldım. Söylediklerine göre Düsseldorf Öğretim Dairesine, «Bn. Christ-Fiala'ya, kendisine karşı yöneltilen suçlamalara somut cevaplar vermesi ve 19.12.1975 günü yazılı ifadesinden sonra Anayasaya saygıyla ilgili olarak giderilemeyen şüphelerin ortadan kalkmasının sağlanmasına olanak verilmesi» emri verilmişti.

Bunun üzerine tüm maddeleri kapsayan şu açıklamalarda bulundum:

1. Madde. Soz konusu edilen konutlar, uzun yıllardan beri boş olduğu halde, ev sıkıntısı çekenlere verilemiyordu, çünkü bu konutlardan faydalanma hakkı, bunlara yıllardır ihtiyacı kalmayan Amerikan ordu birliklerine verilmişti. Bununla ilgili eyleme katılmakla, kamuoyuna, şehrimizde birçok konutların boş olmasına karşın binlerce insanın evsiz barksız kalmasının ne kadar utanç verici bir şey olduğunu göstermek istedim. Öğrenci olduğumdan konut sorununun tüm güçlüklerini bildiğim için bu konuda kayıtsız dâvranamazdım.

2. ve 7. maddeler. Parlamento seçimlerine katılmamın bir suçlama vesilesi olmasına ve «Anayasaya saygım» bakımından bir şüphe uyandırmasına şaşıttığımı söyledim. Parlamento seçimlerine aktif olarak katılmayı ve adaylığımı koymayı bir hak saymaktayım.

Bana sadece *parlamento* seçimlerine katılmanın değil, Marksist Öğrenciler Birliği «Spartakus» adına adaylığımı koymanın söz konusu olduğu anlatılmak istendi. Buna verdiğim karşılıkta, legal bir örgüt adına adaylığını koymuş olanlara karşı yıllar sonu böyle sorular sorulmasını parlamenter sisteme yöneltilmiş bir tehdit saydığımı söyledim.

3. madde. Benim sorunuma Filistin Sorunları Komitesi'nin yayınladığı program-bildirinin karıştırılmasına şaşıttığımı anlattım. Bunun, angaje olduğum doğrultuyla ilişkisini ve kimin tarafından örgütlediklerine bakılmaksızın şu veya bu politik kampanyaya katılmamın Anayasaya saygı ile ne ilgisi olduğunu anlayamadığımı bildirdim.

4. madde. Anayasayı Koruma Dairesinin elde ettiği bilgilerden ne biçimde faydalandığı konusunda söylediklerimi bir kere daha tekrara lüzum görmüyorum. Bununla ilgili olarak, bu gibi suçlamaların Anayasa ile garanti edilen hak ve özgürlüklerin çiğnenmesi anlamına geldiği için duyduğum endişeyi ortaya koydum. Özellikle toplanma ve söz özgürlüklerinin soruşturma konusu haline getirildiklerini belirttim. Benim savunumda Anayasa ile gerçek olgular arasında bir çelişki görüyor ve bu çelişkinin ortadan kaldırılmasının bir devlet memurunun görevi olduğu kanısını besliyorum.

Bununla ilgili olarak avukatım, parlamenter sisteme bağlı FAC'nde herkese tanınmış devlet hakları ilkeleri gereğince kurulu örgütlerde eylem yürüttüğü için herhangi bir vatandaşın devletten baskı görmemesi ve bunun çalışacağı kurula tartışma konusu yapılmaması gerektiğini söyledi.

5. madde. Görüşmede hazır bulunanlara Evangelik Akademisinin benimle ilgili olarak gönderdiği mektubu bir kez daha gözden geçirmelerini salık verdim.

*Bavyera Evangelik
Lüteryen Kilisesi
Yerel Konseyi.
Dini İşler Müdürlüğü*

*Bn. Agness Christ-Fiala
Bonner Talweg 139
5300 Bonn*

Sayın bayan Christ-Fiala,

Tutzing Evangelik Akademisi Müdürlüğünün (Akademi müdürü Johannes Wibig) Akademi toplantılarında Cumhurbaşkanlığı Düsseldorf Öğretim Dairesinin mektubundaki 5. maddede işaret edilen tarzda yürütüp yürütmediğinizi araştırdığını bildiririz. Sonuç olarak böyle bir şey geçmediği saptanmıştır. Sizin bu toplantılara herkesten farksız bir biçimde katıldığınız, Marksist Öğrenciler Birliği «Spartakus» için propaganda yapmadığınız anlaşılmıştır. Akademi Müdürlüğü, Düsseldorf Öğretim Dairesi gibi bir kurula, Evangelik Akademisinin, çeşitli eğilimler temsilcilerinin ve birbirinden farklı grupların katıldığı bir forum olduğunu bildirmek niyetindedir. Herhangi bir toplantıya (güncel politik sorunları ele alan bir toplantıya) katılan bir tek kişinin, orada hazır bulunacaklar için zararlı olabileceği sonucuna varmak son derece tehlikeli bir şeydir. Bu mektubun bir kopyasını ilgili öğretim kuruluna göndermemize karşı olmayacağınızı umud ederiz. En iyi dileklerimi ve candan selâmlarımı kabul etmenizi rica ederim.

Dini İşler Baş Danışmanı

Greifenstein

6. madde. Federal Almanya Cumhuriyeti'nin her vatandaşı gibi, Demokratik Almanya Cumhuriyeti dahil, diğer ülkeleri ziyaret hakkını ben de kullandım. DAC ile ilişkiler kurmanın önemli ve arzu edilir bir şey olduğunu FAC hükümeti sık sık tekrarlamıyor mu? Suçlamada herşeyden önce bu ziyaretlerin karakteri, amaçları ve örgütleyenlerin kişiliklerinin sözkonusu olduğu ileri sürüldü.

Görüşme konusu olan sorunların tümü aşağı yukarı beş yıl öncesiyile ilgiliydi. Fakat her biri ince elenip sık dokunmuştu. Yerel hükümetlerin direktifleri gereğince bu kadar eski olayların işe alınmada gözönünde bulundurulmaması gereklidir.

Şunu da belirtmek istiyorum ki, bu savaşta yalnız değilim. Bilindiği gibi meslek yasağına karşı girilen savaş yığınsal bir niteliğe bürünmüştür.

Öğrencilerim ve meslek arkadaşlarım, bana okulun kapılarını kapayan öğretim dairesine protesto mektupları gönderdiler. Bu kuruma, başıma gelenleri şu veya bu yolla öğrenmiş olan kişi ve örgütlerden yüzlerce mektup gönderilmiştir.

Öğretmenlik stajım sona erince bana hiçbir teklifte bulunulmadı. Ağustos ayında, üçüncü bir görüşmeye çağırıldım. Bu kez daha önceki görüşmelerde herhangi bir rol oynamadığı anlaşılan bir soru ile karşılaştım. Alman Komünist Partisi'nin ve «Spartakus» Öğrenciler Birliğinin üyesi olup olmadığım ve bunlara karşı tutumum soruluyordu. Öğretim Dairesinin bir öğretmen adayının politik görüşleriyle ilgilenmesine hakkı yoktur. Anayasamıza göre, bir memuriyete alınmada adayın ideolojisi ve politik görüşleri hiçbir rol oynamamalıdır. Bu nedenle bu soruya cevap vermeyi genellikle reddettim.

Aradan aylar geçti ve nihayet 1976 Kasımında aşağıda yer verilen yazılı red cevabını aldım.

*Cumhurbaşkanlığı Düsseldorf
Öğretim Dairesi
Sayın avukat Michael Ratz ve
Alfred Bongar
Bottmühle sok. 11
5000 Köln*

Düsseldorf 18 Kasım 1976

*Agness Christ-Fiala'nın devlet memuriyetine
atanması hakkında*

Müvekkilinizin 29. 3. 1976 günkü sorularına cevaptır.

Sayın avukatlar,

Müvekkiliniz, ikinci devlet sınavını verdikten sonra, deneme süresi için lise öğretmeni olarak devlet hizmetine adaylığını koydu. Bu konuda Kuzey Rhenanis-Westphalia Eyaleti Kültür Bakanlığına danıştıktan sonra, maalesef bn. Christ-Fiala'yı deneme süresi için lise öğretmeni olarak devlet hizmetine alamayacağımızı bildirmek zorundayız. Ne yazık ki, kendisinin, devlet memurlarıyla ilgili yasa gereğince, demokratik rejimimizi Anayasa ruhunda savunacağı garanti, edilemez ... Müvekkilinizin Anayasaya saygısı konusundaki şüphelerimiz, ancak Marksist Öğrenciler Birliği «Spartakus» ile Alman Komünist Partisinin Anayasaya aykırı eylemlerini desteklememesi halinde ortadan kalkabilir. Müvekkilinizin deney süresindeki tutumu kusursuz olmuştur. Bunu, bn. Christ-Fiala'nın isteği üzerine 15. 12. 1975 günkü seminerin müdürleriyle (dosyanın 70. sayfası) hazırlık okulu müdürünün 5. 2. 1976 günkü mektupları (dosyanın 83. sayfası) doğrulamaktadır.

Hukukî uyarı:

Müvekkiliniz bu yazıyı aldıktan sonra, bir aylık bir süre içinde bir mektupla temyiz isteğinde bulunabilir ve bu mektubu bir memura onaylatarak Cumhurbaşkanlığı Düsseldorf Öğretim Dairesi, Bastionstrasse 39 adresine gönderebilir.

Dr. Haverkamp

Temyiz isteğinde bulunduk ve red cevabı aldık.

*Cumhurbaşkanlığı Düsseldorf
Öğretim Dairesi
Avukat Michael Katz ile
Alfred Bogard
Böttmühle sok. 11
5000 Köln 1*

Düsseldorf, 13. 12. 1976

*Memur adayı Agness Christ-Fiala'nın öğretmen
olarak devlet hizmetine alınıp alınmaması hakkında*

7. 12. 1976 günlü temyiz isteğine cevap

Baylar,

18. 11. 1976 günkü olumsuz kararımızı öngörülen süre içinde müvekkiliniz adına temyiz ettiniz. İsteğiniz reddedilmiştir.

Nedenleri:

Temyiz isteğiniz yerindedir, fakat temelden yoksundur. Müvekkilinizin öğretmen olarak devlet hizmetine girme isteği yasalar gereğince reddedilmiştir.

... Tekrar etmemek için kararın belirli bölümlerini aktaracağız. Her ne kadar kararın 2. ve 7. maddeleri müvekkilinizin Anayasaya aykırı faaliyetlerini belirlemese de, Alman Komünist Partisi'nin ve «Spartakus» örgütünün Anayasaya aykırı hedeflere yönelik olmaları dolayısıyla müvekkilinizin bu örgütleri desteklemekten kesinlikle vazgeçmesi zorunludur. Fakat bunu yapmadığı için şüphelerimiz ortadan kalkmamıştır.

Bu nedenle ne yazık ki size daha elverişli bir cevap verecek durumda değiliz.

Hukuki uyarı:

Müvekkiliniz bu cevabı aldıktan sonra, bir aylık bir süre içinde Blüenthalstrasse 33 numarada bulunan Köln şehri mahkemesine başvurabilir.

Dr. Haverkamp

Adı geçen mahkemeye 1976 yılının Aralık ayında başvurdum. Bugüne kadar, davaya ne zaman bakılacağını öğrenemedim. Meslek yasağı ile ilgili davalarda, deneylerden anlaşıldığına göre, iki yıl beklemek gerekmektedir. Acaba mahkeme ne karar verir? Belki de aşağıdaki belgede görülenin benzeri bir karar:

*Halk adına karar veren Hamburg kenti
Dürüstler Konseyi*

11 Ekim 1976'da kaleme alındı

2000 Hamburg 70 Probsteierstrasse 14 numarada oturan ve sosyal hizmetler alanında çalışan Rosita Lüth ile ilgili. Dava ile görevlendirilen 2000 Hamburg 11, Kleine Reichenstrasse'de oturan Curt Westig, serbest ticaret kenti Hamburg'u temsil eden 2000 Hamburg 11, Steckeohörn 2 numaradaki İdari Hizmetler Kurumu Kadro Şubesine karşı dava açmıştır. Davalı tarafından Kleine Reichenstrasse 11 numarada oturan Peter Schuktz'u görevlendirmiştir.

Hamburg kenti Dürüstler Konseyi mahkemesinin 12. Dairesi başkanı yargıç Nordman ile yargıç yardımcıları Hanke ve Tetzl şu karara varmışlardır:

1. Davalı, davacıyla, sosyal hizmetler emekçisi olarak işe girmesi konusunda bir iş sözleşmesi imzalamak zorundadır.
2. Davalı dava masraflarını yükümlenmelidir.
3. Dava masraflarının tutarı 6.000 Mark olacaktır.

Agness Christ-Fiala son olarak şunları belirtiyor: Bu zorunlu işsizlik yıllarında tarifsiz maddi ve manevi zararlar gören bir kimseye kim ve nasıl tazminat verecektir?

Batı Almanya'da «meslek yasağı» resmen 1972 yılında uygulanmaya başlandı. O zamandan bu yana, ilerici görüşleri nedeniyle 4 bin kişi ya işten çıkarıldı, ya da işe alınmadı. Bu arada 1 milyon 300 bin kişinin «politik dürüstlüğü'nün yoklanması» uygulanmaya kondu. Bunların arasında Alman Komünist Partisi üyeleri, sosyal-demokratlar, Nazizmin Kurbanları Birliği'nin militanları, diğer birçok demokratik örgüte üye olan ilericiler yer almaktadır. «Meslek yasağı» memleketi barış ve yumuşama hareketini baltalamak için uygulanmaktadır. Sosyalist ülkeleri ziyaret etmenin, Helsinki Konferansı Sonuç Belgesinin uygulanması için harekete geçmenin «dürüst davranmama delili» sayılmasına gitgide daha sık rastlanmaktadır.

Profesörlerle öğretmenler gibi, sosyal hizmetlerde çalışanlar, doktorlar

ve hemşireler, ulaştırma ve haberleşme işçileri, teknisyen ve mühendisler de «yasağın» kurbanı olmaktadır. «Meslek yasağı» darbesini yiyenler yarına güvenlerini kaybetmiş durumda yaşamakta, işsiz dolaşmakta, ya da öğrenimleriyle hiçbir ilişkisi olmayan işlerde çalışmaktadırlar.

Bochum'daki Ruhr Üniversitesi rektörü Prof. Meyer-Dohm'un belirttiği gibi, Kuzey Rhenanis-Westphalia eyaleti Bilimler Üniversitesi araştırmacıları (ve öğrencileri) arasında, sözümona radikal görüşlerle ilgili yasa gereğince kontrol altına alınmalarından bir yıl sonra «Anayasa'ca garanti edilmiş» temel haklara karşı güven durmaksızın zayıflama halindedir. Sınavlarda başarı elde eden adaylar, bazı politik sonuçlar çıkarılır endişesiyle, en basit sorunları tartışmaktan kaçınmakta ve sosyal sorunları kapsayan bazı konuların değiştirilmesi için gitgide daha fazla girişimde bulunmaktadırlar.

Adı geçen üniversite rektörünün demeci Münih'teki Gençlik Sorunlarını İnceleme Enstitüsü tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarını tamamlamaktadır. Kendilerine başvuru alan gençlerden % 38'i Federal Almanya'da politik görüşlerini açıklamaktan çekindiklerini söylemişlerdir. Üniversite öğrencileri arasında bu kanıyı paylaşanların oranı % 70, orta öğrenim gençleri arasında ise % 59 dolayındadır.

II. Serbestçe çalışma yeri seçme hakkı

Werner Gross, yaş 23 (Essen): «Mesleği olmayanlara hiçbir iş yok».

11 çocuğu olan bir işçi ailesinin oğluyum. Çok erken yaşta ekmeğimi kazanmak, aileme yardımda bulunmak zorunda kaldığımdan, herhangi bir mesleki hazırlık yapmadan basit işçi olarak fabrikaya girdim. Görevim boya karıştırmaktı. Bu işe 1969'da başladım. 1970 yılı sonlarında sağlık durumum dolayısıyla işimi değiştirerek bir mağazada satıcılık yapmaya başladım. 1974 yılında askere alındım. Daha sonra Essen'de şoför olarak çalıştım. Fakat kısa zamanda hasta düştüğüm için işten çıkarıldım. 1976 Nisanından Kasım ayına kadar işsiz kaldım. Kasımda yine satıcılığa başladım. 1977 Şubatında tekrar işsiz kaldım. Başvurduğum bütün iş borsalarında hep aynı yanıtla karşılaştım:

«Serbest işyeri yok, mesleği olmayanlara verilecek iş yok.»

İşsizlik tazminatı ödenmesi için başvuruda buldumda da şimdiye kadar bir sonuç alamadım. Dolayısıyla ana ve babamın «koltuğu altında» yaşamak zorundayım. Erkek ve kız kardeşlerimden beşi hâlâ okula devam ettikleri için parasal durumumuz hiç de parlak değil.

Uwe Reepen, yaş 20 (Krefeld):

«Yüksek ihtisas sahibi bir uzman olsam da . . .»

Mesleğim (yüksek gerilimli akım teknisyeniyim) özel ihtisasa dayanan meslekler arasında yer aldığı halde 1 Mayıs 1976'dan beri işsizim. Bir yıl kadar bir süre içinde 20'den fazla firmaya başvurarak iş istedim. Her yerde aynı yanıtı aldım: „Sayın bay Reeper, genişiniz, geleceğiniz için tedirgin olmayın. Fakat size ihtiyacımız yok. Hayatta mutlu olmanızı dileriz.“

Haftada 191 Mark 20 fenik gelirim var ve ısıtılmayan bir odaya her ay 270 mark ödemek zorundayım. İşsizlik tazminatım kesilir de, işsizlik yardımı (bunun tazminattan daha düşük olduğu malum) verilmeye başlarsa iki ucunu nasıl biraraya getireceğimi bilemiyorum.»

Ernst Raschdorf, yaş 55 (Gelsenkirchen)

«Benim yaşımda iş bulmak olasılığı yok.»

Mesleğim duvarcılıktır. 1975 yılından beri işsizim. Bu yaşta artık kadetim belli. En zorunlu masraflardan sonra, işsizlik yardımından elimde tek fenik kalmıyor. Televizyon ve radyo vergilerimi Sosyal Sigorta ödemektedir.

Uschi Karmann, yaş 23 (Mainz)

«Kadınlar arasında işsizler fazla.»

Mesleğim satıcılıktır. İhtisasımı yükseltmek amacıyla 1972 yılı Temmuzunda bir sosyal sigorta bürosunda çalışmaya başladım. İhtisasımı arttırdıktan sonra bir kredi bankasında görev aldım. Bütün bu süre içinde spor yapmayı sürdürdüm ve bisiklet yarışında 7 kez eyalet birincisi oldum. 1974 yılında dizkapağımdan yaralandım ve bir ameliyat geçirdim. Tedavim sırasında firma en iyi sağlık dileklerini bildirdi. İki gün sonra da işten çıkarıldığımı bildirdi.

Tedaviden sonra, 1975 yılının Mart ayında, işsizlik tazminatı için başvuruda bulundum. İlk tazminat ücreti ancak Ağustos'ta verildi. Aylar boyu beslenme bir yana, konut kirasını, elektrik ücretini ödemek için tek santim gelirim olmadı. Evden çıkarıldığım için tanıdıklarımın evine sığınmak zorunda kaldım. Ancak 1975 Eylülünde, bir arkadaşım, konutunda bana uzun süre kalma olanağı sağladı.

1976 Şubatına kadar boş yere iş aradım. Artık bir bankada veya kredi kuruluşunda çalışamazdım, çünkü çektiğim maddi sıkıntılar dolayısıyla borcumu ödeyemeyecek durumda bulunduğumu açıklamak zorunda kalmıştım. 19 Şubat'ta yine hastahaneye girmem ve 1 Kasım 1976'ya kadar burada kalmam gerekti.

O gündür bugündür iş borsasına gidip geldiğim için birçok kadının işsiz olduğunu biliyorum. Artık işsizlik yardımı aldığım için tazminat vermiyorlar. İş borsasında, ihtisasımı kaybettiğim için, işe alınamayacağımı

söylüyorlar. Yeni bir meslek edinmeye kalkışmak boşuna olur. Benim seçebileceğim mesleklerden olanların iş borsasında bekleşip durduklarını görüyorum.

Thomas Kersten, yaş 18 (Hamburg):

«Fabrikalara çıraklık için başvurduğum.»

1976 Haziranında öğrenimimi tamamlayınca 30 adrese mektup göndererek bir fabrikada çıraklık istediğimi bildirdim. Makine tamirciliği yapmak için frezeci olmayı, sonra da üniversitenin makine kuruculuğu kolunda öğrenim görmeyi düşünüyordum. Her ne kadar fabrikalarda çırak olmanın güç olduğunu bilsem de, yine de mektuplarıma olumlu yanıt alacağımı sanıyordum. Son red yanıtını 1976 Şubatında aldım. Tıpkı eski yanıtlarda olduğu gibi:

«Çıraklar için ayrılan yerlerin hepsinin dolu olduğu üzüntüyle» bildiriliyordu. Ve hemen peşinden «böyle bir iş bulabilmem için ilerde yapacağım başvuruların başarılı olması» temenni ediliyordu.

Daha sonra frezeci, ya da tornacı olmak için istekte bulundum. Bu başvuru da kesinlikle reddedildi. Bir öğrenim belgesi olarak üniversitenin makine kuruculuğu fakültesine başvurduğumda, da, ne yazık ki adayların tespiti tamamlanmıştı. Bu durumda üniversiteye girme işini 1977 yılının Mart ayına ertelemem gerekiyordu. Bu süre içinde bir mağazada paketçi olarak çalıştım, bir marangozhanede çıraklık ettim ve daha başka işler yaptım.

1977 Martındaki başvurum da sonuç vermedi, çünkü askere alındım. 1978'de askerliğim bitince durumumun ne olacağını kestiremiyorum. Fabrikalarda çırağa gereksinim duyulacağını ya da üniversitede yer bulacağını düşünmek mümkün değil. Özetlersem, şimdiye kadar iki yıldan fazla vakit kaybetmiş durumdayım.

● Federal Almanya'daki tam ve kısmi işsizlerin sayısı bugün 1 milyon 200 bine yaklaşmıştır. Federal İş Bulma Ajansı'nın verdiği bilgilere göre 1977 yılının Kasım sonlarında 20 yaşın altındaki gençler arasında işsizlerin sayısı 95 bin 667 idi. Bu istatistiğin sadece «tam işsiz»denenleri kapsadığını, genç erkek ve kızlar arasında rastgele işlerde çalışanlarla, henüz iş borsalarına yazılmamış olanların veya artık yazılmayanların sayısının çok yüksek olduğunu belirtmek gerekiyor.

Ekonomik işlerle uğraşan kurumlar önümüzdeki yıllarda, doğum oranının yüksek olduğu dönemlerde doğanların çalışacak duruma gelmeleri üzerine işsiz sayısının özellikle artacağını hesaplamaktadırlar.

● Federal İş Bulma Ajansı'nın 1977 Kasımındaki resmi kayıtlarında ki işsiz kadınların sayısı, ülkedeki çalışabilir nüfusa oranla çok olmasa da,

522 bin 678'i buluyordu. İşsiz emekçilerin tümüne kıyasla işsiz kadınların oranı yüzde 52'yi aşmaktadır. Kaldı ki bu istatistikler gerçeği yansıtmaktan uzaktır. Federal İş Bulma Ajansı'na göre, 370 bin dolayında kadın «dilsiz»denen emek gücü yedekleridir. (Bunlar işsizlik tazminatı veya yardımı istemeyenlerdir.) Yapılan tahminlere göre ileride çalışan kadınların azalması beklenebilir. Kiel'deki Dünya Ekonomisi Enstitüsü uzmanlarına bakılırsa, kadınların haklarını korumaya yönelik masraflar firmalar tarafından yapıldığı için, kadınlar arasındaki işsizlikte azalma olmayacaktır.

● En yüksek işsizlik oranını yaşlı kimselerle, sağlık durumları iyi olmayanlar oluşturmaktadır.

Federal Almanya'da onbinlerce insan uzun süreli işsizlik durumu ile karşı karşıyadır. Yukarıda adı geçen Ajansın verdiği bilgiye göre, 1977 Kasımında bu kurula kayıtlı işçilerden 120 bin 500'ü bir yıldan fazla bir süredir işsiz durumda bulunuyordu.

Hiçbir maddi yardım görmeyen işsizlerin sayısı durmadan arttığından bunların oranı işsizlerin üçte birini oluşturacak dereceye gelmiştir. Öğrenimlerini yeni tamamlamış, ya da yasaklardaki belirli koşullara göre yardım görme hakkını elde etmemiş kimseler başta olmak üzere, birçok kimse işsizlik tazminatı için girişimde bulunmamaktadır.

● Fabrikalarda çırakların azaltılması dolayısıyla 300 bin dolayında genç bir meslek edinme olanağından yoksun durumdadır. Yasaların işverenleri çırakların sayısını arttırmaya zorlamasına karşın, sanayiciler kaçamak yolları bulmakta ve tam tersine azaltma yönünde girişimlerde bulunmaktadırlar. Bu konu ile ilgili resmi hükümler düpedüz kâğıtta yazılı kalmaktadır.

Yüksek doğum döneminde doğup öğrenimi bitiren gençler iş istemeye başlayınca durumun daha da çetinleşeceği hesaplanmaktadır. Federal İş Bulma Ajansı'na bağlı Emek Gücü ve Meslek Araştırmalar Enstitüsü'nün tahminlerine göre 1977 yılı ile 1986 yılları arasında orta öğrenimini tamamlayacak gençlerden en az 1 milyon 400 bini fabrikalara çırak, meslek okullarına ve yüksek öğrenim kurumlarına öğrenci olarak girmek olanağından yoksun kalacaktır.

III. FAC'nde insan haklarının savunulmasıyla ilgili deklarasyondan alıntılar

Federal Almanya Cumhuriyeti teknik bakımdan yüksek derecede gelişmiş, yüksek düzeye ve verimliliğe sahip bir endüstri kurmuş, çalışan bir halkın memleketidir. Fakat üretim araçlarının küçük bir grubun elinde

olması ve bu araçların en yüksek kâr ilkelerine göre kullanılması nedeniyle ülkede 1 milyondan fazla işsiz vardır.

Biz, Federal Almanya Cumhuriyeti'nde en basit ve temel hak olan kişinin gelişmesinde kesin rol oynayan çalışma hakkının uygulanmasını istiyoruz.

Her gün muazzam maddi değerlerin üretildiği bir ülkede, toplumun en kıymetli hazinesi olan gençler büyük endüstrinin artıkları durumuna gelmişlerdir. 16 yaşında, hayata adımlarını atarken iş bulmak, meslek edinmek olanağından yoksun kalmaktadır.

Biz, Federal Almanya Cumhuriyeti'nde, Anayasasının dokunulmaz bir hak olarak tanıdığı insanın öğrenim görmesi, meslek edinmesi hakkının sağlanmasını istiyoruz.

Kadınlar halkımızın çoğunluğunu oluşturmakta ve her işi yapmaktadır. Bandda çalışmakta, bürolarda görev almakta, ev işleriyle uğraşmaktadır. Meslek edinmek olanağından yoksun bulunan kadınlar en az maaş ve ücret almakta, önce onlar işten çıkarılmaktadır.

Biz, kadınlara Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasasının kabul ve garanti ettiği eşitlik hakkının gerçekleştirilmesini istiyoruz.

Memleketimizde milyonlarca yabancı işçi en basit insan haklarından yoksun bırakılmaktadır. Bu insanlar eşit haklardan faydalanamamakta, çocuklarına öğrenim olanağı sağlayamamakta, en basit yaşam koşullarına yanıt verecek konut bulamamaktadır. Yabancı işçiler sosyal yaşamın dışında bırakılmakta, çoğu aileleriyle birlikte yaşama olanağını bulamamaktadırlar.

Biz, Federal Almanya Cumhuriyeti'nde yabancı işçiler ve aileleriyle ilgili yasaların uygulanmasını istiyoruz.

Federal hükümet «meslek yasağını» desteklediği için, ülkede temel yasa kabaca çiğnenerek, insanların politik kanılarını kontrol altında bulundurma gibi yüzkıztarıcı bir faaliyet yürütülmektedir. Düşünce ve bilim özgürlüğünün en çok gelişmesi gereken okullarda ve üniversitelerde «meslek yasağını» yüzünden gerici eyyamcılık, iki yüzlülük ve özgürlüksüzlük görülmemiş ölçüleri bulmuştur.

Biz, Federal Almanya'da insanın serbestçe meslek seçmesi, serbestçe devlet hizmetine girmesi, serbestçe öğrenim görmesi ve bilimsel çalışmalarda bulunması hakkının uygulanmasını istiyoruz.

Memleketimizde fikir özgürlüğü gibi temel hak, basın, tekellerin elinde toplanması süreci sonucunda uygulanamaz duruma gelmiştir. Basın gerçek politik olayları, gerçek sosyal süreçleri, halkı ilgilendiren demokratik ve toplumsal sorunları değil, tekellerin başında bulunan küçük bir

azınlığın görüşlerini yansıtmaktadır. Federal Almanya Cumhuriyeti'nde egemen olan görüş, egemen sınıfın görüşüdür.

Biz, Federal Almanya Cumhuriyeti'nde haber alma ve basın özgürlüğünün uygulanmasını istiyoruz.

Memleketimizde birçok askersel ve neo-faşist örgütler, sözlü ya da yazılı olarak hiçbir engelle karşılaşmadan intikam duyguları aşılamaktadırlar.

Biz, Federal Almanya'da insanlara, savaş isterisi ve başka halklara karşı kin havası içinde yaşamaktan kurtulma hakkının sağlanmasını istiyoruz.

Halkımız anti-komünistliğin, özellikle anti-Sovyetizmin acı deneylerinden geçmiştir. Bu politika sonucunda milyonlarca Alman can vermiş, halkımız tümüyle yok olma tehlikesiyle karşıkarşıya kalmıştır. Anti-komünizme dayanan soğuk harp ise ülkemize milyarlarca malomuş, demokratik temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasına yol açmıştır. Tarihten alınacak dersler ortadayken, egemen sınıflar halkımıza yeniden anti-komünizmi dayatmaktadır.

Biz, ülkemizde anti-komünizmin reddedilmesi temeline dayanılarak barış ve halklar arasında anlaşma havası içinde yaşama hakkının sağlanmasını istiyoruz.

Memleketimizdeki egemen sınıflar insan haklarını küçümsemeyi ve ayak altına almayı sürdürseler de, sendikaların, demokratik gençlik birliklerinin, «meslek yasağı»na karşı oluşan demokratik hareketin ve vatandaşların girişimleri halkımızın demokrasinin, özgürlüğün, insan haklarının, yazgısını belirleme hakkının uygulanmasıyla ilgili kararlılığını dile getirmektedir.

Çağrı

Faşist saldırı üsteliyor. Faşist Türkeş'in, MHP'nin komandoları, Kontrgerillacılar halkın, gençliğin üzerine kudurmuşçasına saldırıyorlar. Kurşun yağdı rıyor, kan döküyorlar. Bunların arkasında Amerikan emperyalizmi, CIA ve işbirlikçi, tekelci burjuvazi var.

Gerici-faşist karması hükümetin düşmesinden bu yana durmayan, daha da yoğunlaşan faşist saldırıların en son, kanlı halkası İstanbul'daki 16 Mart kırımı oldu. Bütün bu saldırı ve provokasyonların amacı, işçi sınıfına, ilerici güçlere göz dağı vermek, gerici, faşist güçlerin ele geçirdikleri konumları zorbalıkla tutmak, orduyu halkın üzerine sürmektir. Tütün'lerin açığa vurduğu gibi, Şili benzeri faşist bir darbeye ortam hazırlamaktır.

Suçlular ortadadır. Kimlikleri bellidir. Daha o gün, faşistlerin kurşunladığı gençler yerde alkanlar içinde yatarken, hükümet başının eli kanlı Türkeş'lerle, Demirel'lerle, yıllar boyu faşist saldırıyı örgütleyenlerle toplanması halkın acılarını gözardı etmektir. Hükümet, suçlulara hadlerini bildi eceğini söylüyor. Söz değil eylem gereklidir.

İşçi sınıfı, halkımız, halk düşmanlarından hesap sorulmasını istiyor. Faşist MHP ve Ülkü Ocakları kapatılmalıdır! Tüm MHP'li sayıların dokunulmazlıkları kaldırılmalıdır! Gestapo casusu emperyalizmin ajanı faşist Türkeş tutuklanmalı, yargılanmalıdır!

TKP, halkın bu istemleri için işçi sınıfını, DİSK'li, Türk-İş'li sendikaları, sendikasız tüm işçileri savaş birliğine, genel greve katılmaya çağırıyor. Komünistler, TIP'liler, tüm sosyalistler, CHP'liler, gençler, yurtsever er, assubay ve subaylar, tüm ulusal demokratik güçler, faşist tehlikenin başını ezmek için birleşin! Fabrikalarda, üniversitelerde, köyde, kentte yığınsal örgütlü savaşı! Mitingler, gösterilerle yurt çapında ulusal direniş! ... Gün, eylem günüdür!

*Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi*

17 Mart 1978

«Bizim Radyo»nun 20'nci kuruluş yıldönümü nedeniyle TKP MK'nin kutlama mesajı

«Bizim Radyo»nun değerli redaksiyon üyeleri, sevgili yoldaşlar,

TKP Merkez Komitesi, «Bizim Radyo»nun 20'inci kuruluş yıldönümünü en içten duygularla kutlar.

«Bizim Radyo»nun 20 yıllık savaş tarihi, işçi sınıfımızın, halkımızın emperyalizme, işbirlikçi burjuvaziye karşı barış, ulusal bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm savaşıyla sıkı sıkıya örülüdür. «Bizim Radyo» ülkenin karanlık günlerinde kuruldu. 20 yıldır Amerikan boyunduruğunu kırmak, NATO'lardan çıkmak, ikili anlaşmaları yırtmak, ulusal bağımsızlığımızı kazanmak gibi ulusal istemleri bayraklaştırıyor. Yeryüzünde barış, sosyalist ülkelerle, komşularımızla, başta Sovyetler Birliği ile dostluk yolundan yürüyor. Her türlü sömürüye karşı işçi sınıfını, geniş emekçi yığınların, gençliğin demokratik hak ve özgürlüklerini savunuyor.

«Bizim Radyo» işçi sınıfının, halkımızın sesidir. İlerici, yurtsever, devrimci güçlerin savaşlarına ışık tutuyor. TKP'nin adını, savaşını halkımıza duyuruyor. İşçi sınıfının sendikal ve politik birliğini savunuyor. İşçi sınıfının, köylülerin, bütün halk katmanlarının, tüm ulusal, demokratik güçlerin cephe birliği için savaşıyor.

«Bizim Radyo» 20 yıldır köyde kentte can kulağı ile dinleniyor. Çünkü o halkın dilini konuşuyor, halkın sorunlarına eğiliyor, halkın savaşını aydınlatıyor. Egemen sınıfların, gerici-faşist güçlerin, her boydan sapık akımların, «Bizim Radyo»ya alabildiğine saldırması bundandır.

TKP, 20 yıllık onurlu savaşından dolayı, «Bizim Radyo»yu içtenlikle kutlar. «Bizim Radyo»da tüm çalışanları, emeği geçenleri bu tarihsel günlemede devrimci kardeşlik duygularıyla selâmlar.

*Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi*

31 Mart 1978

Bildiri

Kardeş Bulgar halkı, Osmanlı İmparatorluğu'nun boyunduruğundan kurtuluşunun 100'üncü yıldönümünü kutluyor. Bulgar halkının 100 yıl önce halkların zindanı, askersel-feodal Osmanlı İmparatorluğu'na karşı verdiği kurtuluş savaşı, ulusal bağımsızlığına kavuşması, özellikle Balkanlar'da halkların ulusal kurtuluş savaşlarını esinlendiren tarihsel bir olaydır.

Bulgar halkının ulusal kurtuluş savaşını uluslararası işçi hareketi destekledi. Başta gelen destek, Rus halkının yardımı oldu. Rus ordusu, nesnel olarak kurtarıcı bir rol oynadı.

Çetin savaşlarla bağımsızlığını elde eden Bulgar halkı, işçi sınıfı şanlı BKP'nin öncülüğünde kapitalizme, emperyalizme ve faşizme karşı savaştı. Sosyalist devrimi utkuya ulaştırdı. Gelişmiş sosyalist toplumu kurma yoluna koyuldu. Bu başarılarda Sovyetler Birliği'nin somut yardımları önemli rol oynadı. Emperyalizmin harpçi politikasına karşı sosyalist Bulgaristan, Balkanlar'da barışın sağlam kalesidir. Bu komşu sosyalist devlet, Türkiye ile Bulgar halkları arasındaki dostluğun başta gelen dayanağıdır. Sosyalist Bulgaristan'ın başarıları Türkiye işçi sınıfının, halkımızın ulusal bağımsızlık, demokrasi, barış ve sosyalizm uğrundaki savaşında bir güç kaynağıdır. TKP, kardeş BKP ile kökleri çok eskilere uzanan Leninci savaş bağlarıyla bağlıdır. Bu bağlar Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmi ilkeleri temelinde bütün canlılığı ile sürüyor.

Emperyalizme bağlı işbirlikçi burjuvazi, gerici çevreler, halkımıza karşı faşist saldırıları örgütleyenler Osmanlı padişahlarının halklara karşı düşmanlık, baskı ve ezgi politikasını hortlatmaya yelteniyorlar. Ulusal bağımsızlığımızı emperyalizme, NATO'ya satanlar, Amerikan köleliğini faşist yöntemlerle halkımıza dayatmaya çalışanlar, başka halkların ve komşularımızın bağımsızlığına karşı düşmanlık duygularını kışkırtıyorlar. Ulusal bağımsızlığımız için, işçi sınıfının, halkımızın her tür baskı ve sömürden kurtuluşu için savaşan TKP, bu şovenist kışkırtmalara karşı ardıcıl bir savaş yürütüyor. İki komşu ülke arasında dostluk ve işbirliği için savaş, bölgemizde barışı, silâhsızlanma, gerginliği azaltma yönündeki savaşımın ayrılmaz. Halkımızın ulusal çıkarlarına tümüyle uyan bu istem, en geniş yurtsever güçlerce benimseniyor.

TKP, iki komşu halk arasındaki dostluk ve işbirliğini güçlendirme uğrundaki savaşını bundan böyle de sürdürecektir, bu yolda atılan tüm somut adımları destekleyecektir.

TKP, Türkiye işçi sınıfı ve halkımız adına, kardeş Bulgar halkının bu bayramını candan kutlar.

*Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi*

3 Mart 1978

**Bulgaristan Komünist Partisi Merkez Komitesi
Biririnci Sekreteri ve Bulgaristan Halk Cumhuriyeti
Devlet Konseyi Başkanı Todor Jivkof yoldaşa**

Çok değerli T. Jivkof yoldaş,

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi, Türkiye komünistleri, Türkiye işçi sınıfı adına kardeş Bulgar halkının ulusal bağımsızlığına kavuşmasının 100. yıldönümünü içten dostluk duygularıyla selâmlar.

Bu tarihsel günlemenin önemimi TKP Merkez Komitesi halkımıza bir bildiriyle iletti. TKP, Türkiye ve Bulgar halkları arasındaki dostluğa, her iki ülke arasındaki çok yönlü işbirliğine büyük değer biçiyor, bu dostluk ve işbirliğinin gelişmesi, güçlenmesi için savaşıyor.

BKP ile TKP arasındaki kardeşçe bağların kökü Blagoyef'lere, Dimitrof'lara, Mustafa Suphi'lere kadar uzanıyor. Marksizme-Leninizme ve proletarya enternasyonalizmi ilkelerine dayanıyor. TKP, partilerimiz arasındaki bağları gözbebeği gibi koruyacaktır.

TKP, kardeş Bulgar halkına, Siz Jivkof yoldaşın başında bulunduğu Bulgaristan Komünist Partisi'nin öncülüğünde, komünizm yolunda yeni yeni, büyük başarılar diler.

Komünist selâmlarla

Türkiye Komünist Partisi

MK Genel Sekreteri

İ. Bilen

3 Mart 1978

Almanya Sosyalist Birlik Partisi Merkez Komitesine

Değerli yoldaşlar,

Almanya Sosyalist Birlik Partisi Merkez Komitesi Politik Büro üyesi ve MK sekreteri Werner Lammerz, Merkez Komitesi üyesi Paul Markowski ve ASBP delegasyonundaki diğer yoldaşların ölümüyle duyduğunuz derin acıyı Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi Sizlerle paylaşır.

W. Lammerz ve P. Markowski yoldaşların ölümüyle Almanya Sosyalist Birlik Partisi, dünya komünist ve işçi hareketi seçkin savaş erlerini kaybetti.

W. Lammerz ve P. Markowski yoldaşların ulusal ve sosyal kurtuluşları için savaştıkları halklarla dayanışma ve dünya komünist hareketinin birliğinin güçlenmesi için savaş yolunda büyük katkıları olmuştur. Onlar Almanya Sosyalist Birlik Partisi'nin proletarya enternasyonalizmi bayrağını her zaman yükseklerde tutmuşlardır.

Türkiye Komünist Partisi, bütün Türkiye komünistleri bu büyük acınızdan ötürü Sizlere başsağlığı diler.

*Türkiye Komünist Partisi
MK Genel Sekreteri
İ. Bilen*

7 Mart 1978

Uruguay Komünist Partisi Merkez Komitesi Genel Sekreteri Rodney Arismendi yoldasa

Değerli Arismendi yoldaş,

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi, tüm Türkiyeli komünistler adına ve kendi adıma 65. doğum yıldönümünüzü candan kutlarım.

Uzun yıllar boyunca Uruguay işçi sınıfının ve halkının emperyalizme, işbirlikçisi yeri oligarşiye ve faşizme karşı savaşına aktif katıldınız. Uruguay Komünist Partisi sıralarında ve onun Genel Sekreteri olarak yılmadan savaştınız, Uruguay Komünist Partisiyle yüce Lenin'in partisi SBKP arasında kopmaz bağların oluşmasına, dünya komünist hareketinin birliğinin Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmi ilkeleri temelinde güçlenmesine değerli katkılarda bulundunuz.

Size çetin savaşınızda yeni yeni, büyük başarılar, sağlık ve uzun ömürler dilerim.

*Komünist selâmlarla
Türkiye Komünist Partisi
MK Genel Sekreteri
İ. Bilen*

21 Mart 1978

Hindistan Komünist Partisi'nin XI. Kongresi'ne

Değerli yoldaşlar,

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi, Türkiye komünistleri ve emekçileri adına Hindistan Komünist Partisi'nin XI. Kongresi'ne kardeş selâmlarını yollar.

Hindistan komünistleri, emekçi yığınların çıkarlarını savunmak, sosyal ve politik haklarını gerçekleştirmek için yürüttükleri savaşın ön sıralarında yer alıyorlar. Hindistan Komünist Partisi, gerici egemen güçlere ve onların hükümetinin halk düşmanı politikasına karşı, bütün ilerici ve demokratik güçlerin birliği için, barış, demokrasi, ulusal bağımsızlık ve toplumsal ilerleme için savaşıyor.

Türkiye Komünist Partisi, Hindistan Komünist Partisi'nin bu haklı savaşıyla dayanışmasını, onunla Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmi ilkeleri temelinde bağlılığını duyurur. Türkiye Komünist Partisi, Hindistan Komünist Partisi'nin XI. Kongresi'ne ve bundan sonraki savaşımına da büyük başarılar diler.

Komünist selâmlarla

Türkiye Komünist Partisi

MK Genel Sekreteri

I. Bilen

31 Mart 1978

TKP Merkez Komitesi Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın kısa biyografisi (6)

Yeniden Adana

1927 yılının başları. İsi havaya, toprağa, suya düşmüştü. Seyhan ılık akıyordu. Çakıt'ın suları soğuktu. «Sarı sıcak» inmemiştii ovaya. Tarlalara ırgatlar yayılıyordu ucundan, kıyısından. Yumuşacıkttı toprak. Yollarda çamurlar yeni yeni kurumuştü. Toz-duman yoktu.

Kasım bu kez hem Kasım'dı, hem değildi. Trende polise Çamlı kimliğini göstermişti. İstasyondan, doğru randevü yerine gitti. Yoldaşları, parti komitesini bulmakta hiç zorluk çekmedi. Onu Kasım diye karşıladılar. O da Çamlı'dan söz etmedi. Öylece kaldı.

Gün iyice dönmüştü. Hemen, Avni paşa'nın arabasıyla çektiler bağlara. Araba hemen geri döndü. Yoldaşlar pek şendi. Bağda soğan, marul, salatalık ekmişlerdi bostana. Meyve ağaçları yemyeşil, dallar çiçek çiçekti. Domatesler turfanda kızarmıştı.

Komite, bu toplantıya bir kır, bağ «eğlencesi» havası vermişti. Bağ ırmak kıyısındaıydı. Bir yanı sazlıktı. Gözcüler, bahçede ağaçların dibine uzanmışlardı. Bağın korucusu eski bildikti.

Konuşmalar dingin bir sesle gidiyordu. Gündemdeki sorunlar günceldi. Başta gelen parti komitesinin çalışmalarıydı. Gelişme durmamıştı. Çözüm bekliyen yeni sorunlar çıkmıştı. En önemlisi, fabrikalarda, demiryolu işçileri arasında bir kıpırdamanın başlamış olmasıydı. Anadolu Demir Yolları'nın Mersin-Nusaybin kesimi Fransız kumpanyasının elindeydi. Kumpanyaya karşı bir direniş gelişıyordu. Bu çalkantı, kıpırdama, çok geçmeden ünlü bir greve, Türkiye işçi hareketinin savaş tarihine geçen bir savaşa dönüştü. Komünistlerin girebildiği, parti temel örgütlerinin oluşmaya başladığı işyerlerinde, işçi sorunlarının somut ele alındığı fabrikalarda çalkantılar, yavaş yavaş direnişlere dönüşüyordu. Mersin'de liman işçileri arasında, Tarsus'da dokuma fabrikasında, Kozan'da, Kadırlı'de, Ceyhan'da tarım işçisi makinistler arasında böylesi bir uyanma, filiz sürme seziliyordu. Parti komitesi bu gelişmeleri değerlendirdi. Temel örgütlerin kurulması, bunların çalışmalarına önem verilmesi üzerinde durdu.

Komitenin önüne başka bir sorun daha çıkıyordu. Komite, parti örgütlenmesini başa almakla birlikte, legal alanda, yığın örgütleri oluşturma görevini yana itemezdi. Sonra, Çukurova'da, Güney illerinde, özellikle Adana ve Mersin'de 1922'de Komünist Partisi, komünistler, gizli «Kızıl Sendikalar Federasyonu»nu kurmuşlardı. Daha sonra, 1924'te, gene bu

illerde «Amele Teâli Cemiyeti»ne bağlı sendika örgütleri oluşturulmuştu. Hükümet bu örgütleri kapatalı iki yıl oluyordu. Bu sendikaları oluşturanlar, onlara üye olanlar sağdı, yaşıyordu. Bunlardan TKP'ye girenler vardı. Böylesi bir sendikal savaş geleneği işçi hareketinde canlıydı.

Memlekette, o dönemde, politik iki parti vardı. Birisi CHP, ötekisi TKP idi. TKP yasaklanmış, gizli-illegal çalışmaya zorlanmıştı. CHP egemenliğini, diktatorasını kuran, Meclisi, hükümeti elinde tutan burjuvazinin partisiydi. Burjuvazinin, toprak beylerinin, ağalarının, kompradorların, küçük burjuvazinin, bütün bunların temsilcilerini CHP kendisinde topluyordu. Burjuvazinin içinde ayrışma süreci yeni yeni başveriyordu. Burjuvazinin kampında, özellikle kompradorlarla, eski İttihatçılarla, büyük toprak iyeleleriyle politik erki eline geçirmiş olan «yeni» kesimi arasında, «Kemalistlerle» daha tutucu, gerici kesim arasında, açık ve kapalı, sürüyordu. 1926 İzmir komposu girişimi bunun kesin açığa vuruşuydu.

Burjuvazi, CHP yönetimi dışarda emperyalistlerle, içerde kompradorlarla, ağalarla, eski hasımlarıyla ödün verme, uzlaşma politikası izlerken işçi sınıfına karşı sert davranıyordu. İşçi, sendika hareketini kontrolü altına almak yolundan yürüyordu. Bu iki süreç, burjuvazinin bu iki tutumu Çukurova'da daha cıplaktı. O sırada CHP'nin bütün Çukurova illerini kontrol eden yetkilisi Hilmi Uran işçi hareketine ayrı bir ilgi gösteriyordu. Bundan başka, Çukurova'da, Güney-Doğu'da özellikle Fransız sömürgecilerine, bu arada Fransız demiryolu kumpanyasına karşı halk arasında, en başta işçiler arasında düşmanlık güçlüydü. Antep'ten Mersin'e kadar bütün yörelerin halkı, işçisi, köylüsü Fransız salıncılarına karşı kurtuluş savaşı yürütmüştü. Bu kurtuluş savaşı günlerinin anıları diri diri duruyordu. Burjuvazi kendi çıkarlarına göre bundan yararlanmayı unutmuyordu. Fransız demiryolu kumpanyasına karşı işçiler arasındaki kıpırdama, direniş ve açık çıkışa geçme eğilimi CHP'nin Adana örgütünde, «Halkevi»nde konuşuluyordu.

Parti il komitesi, demiryolu işçileri arasındaki çalışmalara ayrı bir önem verilmesini, buradaki parti örgütünün güçlendirilmesini önerdi, karar aldı.

Komiteenin toplantısında, Merkez Komitesinin tutumu, «politikası», il komitelerinin konferanslarını toplayıp toplamıyacakları, kongreye gidilip gidilmiyeceği bu konuda yönetimin ne düşündüğü soruları, İstanbul'dan dönen Kasım yoldaşa soruldu.

Merkez Komitesi yönetiminde herşey eski tas, eski hamamdı. Adana İl Komitesi konferans toplamak, kongreye hazırlanmak önerisini, özel bir raporla Merkez Komitesi'ne Kasım'la göndermişti. Tör ve Aydemir takımı buna yanaşmamışlardı. Şefik Hüsnü kesimi de, bu konuda yan çiziyordu. Merkez Komitesi'nde kimin ne yaptığı belli değildi. Grupçuklar birbirleriyle, üstü kapalı, içten içe çekişiyordu.

Bir Viyana Konferansı toplanmıştı. Üzerinden bir yıl bile geçmemişti. Bu Konferans'da kongreye hazırlanmak, gitmek önerisi onaylanmıştı. Partiyi kalkındırmak, onu Leninci ilkeler üzerinde geliştirmek yolunda kararlar alınmıştı. Oysa, bütün bunlardan hiç söz edilmiyordu. Bunun tersi bir tutum vardı.

Bu yönetim, Komintern'in V. Kongresinde haşlanan, sert eleştirilen, işçi hareketini, komünist hareketi burjuvazinin kuyruğuna takmak yolundan, «legal Marksizm» konumlarından, küçük burjuva ideolojisinden kıl kadar ayrılmamıştı. Oportünizm bataklığında debeleniyorlardı. Bu tutumlarını «kongre zamanı değildir», «partiyi duyurma polisi kıskırtır, yeni yeni filizlenmekte olan parti örgütlerinin ezilmesine yol açar» gibi, korkak, çürük demagogilerle maskeleye çalışıyorlardı. Onlar devekuşu misaliydiler. Onların «gizlilik» dedikleri şey, partiyi toprağa gömmektir. Likidatörlüktü. Onlar, önce «işçi-meslek dernekleri, kooperatifleri, birlikleri kurulmalı» diyorlardı. Parti örgütleri, temel örgütler arkadan gelsin, diyorlardı. Bütün bu oportünist görüşlerini oportünistler, Şefik Hüsnü de içinde, 1927 komünist tutuklanmasında, Ocak 1928'de Ağırceza'da duruşmalarında savundular. Vedat Nedim – Aydemir provokatörlüklerini duruşmalarda daha da ileri götürdüler. Ortamın «hükümeti devirmeye», «silâhlı çıkışlara elverişli olmadığı» gibi «savlar» ortaya attılar. Bu «savlarıyla» onlar, devrime gitmek gibi, proletaryanın hegemonyasını sağlamak gibi, işçi sınıfının savaşta öncülüğünü sağlamak gibi, hiç bir niyetleri olmadığını açıkladılar. Onlar, burjuvaziye «Biz uslu, uysal kimseleriz» demeğe getiriyorlardı.

Parti komitesinin toplantısı uzun sürdü. Örgütleri güçlendirmek, yayın çalışmalarını, propaganda – ajitasyon işlerini geliştirmek önerisi onaylandı. Eski karar, konferans – Çukurova parti örgütlerinin bir forumunu toplama önerisi yürürlükte kaldı. Komite üyeleri; parti örgütlerinin bulunduğu yerleri dolaşacaklardı. Kasım'a Mersin-Tarsus düşmüştü.

Konferansa iyi hazırlanmak gerekti. Güvenlik sorunu ayrı bir işti. Önce, parti örgütlerinin, komitelerin, hücrelerin sekreterine özel bir parti forumu düzenlemek için hazırlıklı olmaları söylenecekti. Ama, foruma kimlerin, ne zaman gelecekleri, nerede yapılacağı açıklanmıyordu. İşin bu gizli – teknik yönü çok kısa, azıcık, beklenmedik bir süre içinde ayarlanıyordu. Bu biçim, korunma önlemi kaygısıyla uygun görülüyordu. Sonra bu toplantı kentnin içinde, kapalı bir yerde değil, dışarda, kırdan düzenlenecekti. Kırlara gitmek, ırgatların çiftliklere, tarlalara hafta başlarında gittikleri, ya da döndükleri günlere rastlarsa hiç kuşku uyandırmazdı. Sözü kısası «kır gezisi»ne hazırlık yapıyordu.

Demokratik özgürlüklerin olmadığı, baskının, terörün bol olduğu kapitalist ülkelerde kentlerin dışında, ormanlarda, kıyılarda, mağaralarda, kayalıklarda işçiler, devrimciler, komünistler, değişik biçimlerde toplantılar ya-

piyor. TKP'nin II. Kongresi, Ankara'da, hükümetin bu forumu yasaklaması üzerine, Küçükcesat bağlarında gizli yapıldı. İstanbul'da, kaç kez, Istranca ormanlarında, Terkos gölünde, Çekmece'nin kumluklarında parti örgütlerinin toplantıları olmuştur.

Eskiden, Çarlık zamanı, Rus işçileri ormanlarda, kırlarda toplanırlarmış. Onlar, 1 Mayıs'larda yaptıkları bu tür toplantılara «Mayofka» derlermiş. Bolşevikler bu işlerde ustaymış. Toplantı yerlerini iyi seçiyor, buraya giden yollara gözcüler koyuyor, parola soruyor, polis-jandarma baskınına karşı sinyal saptanıyormuş. Kasım, Moskova'da Üniversitede okurken bu tür toplantılar üstüne işçilerden, eski Bolşeviklerden pek çok şeyler dinlemişti. O dönemdeki sinema filimlerinde bu tür olayları gösteren neler yoktu. Bu toplantıları koruyan, gençlerden, işçilerden kurulmuş ekipler, vurucu gruplar kuruyorlar. Bunlar, faşistlerle – «çernosoten»lerle vuruşurlarmış, provokatörlerle, polislerle, ajanlarıyla savaşırlarmış. Bu tür koruma birlikleri de ormanlarda silâh talimi görürlermiş. Çarlık zamanı bu faşist – kara vurucu güçler, işçileri, komünistleri kendilerini savunma önlemleri almağa zorluyordu. Komünistler, dünya komünist ve işçi hareketlerinin, savaşlarının, devrimci deneylerine yalnız bağlı kalmıyor, bunlardan ders çıkarıyor, yararlanıyor.

Ali Şahin yoldaş, il komitesi üyesiydi. Sezisi yüksekti. Önlemleri, planlı yapardı işlerini. Şoför okulu açtığı için hem kentle, hem kırla değişik bağlar kurmuştu. «Şoför milleti»ni bilirdi. Sallapati gitmezdi. Okulunda sıkı disiplin kurmuştu. Komitede teknik, sıkı disiplin kurmuştu. Komitede teknik, bağ kurma, posta kurma, yer bulma gibi işler onun üzerindeydi. Eski, 1. Dünya Savaşından kalma bir Ford arabası vardı. Her yanı akmıştı. Motoru çalışmaya başladı mı her yanı titrerdi. Adını «hazm-ı taam» koymuştu. Öylesine her yanı sarsılır, oynardı ki, insanın midesinde ne varsa hepsini, taş eldeğirmeni gibi, öğütürdü. Tentesi yamalı yamalıydı. Yolda kaldığı çok olurdu. Ama gene de Şahin «küheylanını» şahlandıırırdı . . . Ali Şahin kırları da iyi bilirdi. Alşimiye meraklıydı. Yaprak, çiçek, bitki kökleri, yabani meyve arardı. Bunlardan ilâç yapardı. Boya çıkarırdı. Gizli yazı için bir şey bulmuştu. Eski, Ortaçağ bilginlerinden İbni Sina'yı severdi. Astronomiye tutkundu. Ulugbek'ten söz ederdi. Ve de anlatırdı: «Ulugbek Samarkantlıdır. Kurmuş orada zamanının en büyük gözlemvini. Dünyamız düz değil, yuvarlaktır, dönüyor demiş. Uzayda binden fazla gezegenin yerlerini bulmuş, göstermiş. Büyük bilginmiş. Kara yobazlar öldürmüş. Aksak Timur'un torunuymuş. XV. yüzyılın ortaları olacak. Böyle bir yoldaşı Ali Şahin.

Bir gün bindiler Kasım'la «küheylana», gittiler kırlara. Yol yamrı yumruydü. Toz topaktı. Seyhan'ın kıyısında, bir dönemeçte mola verdiler. Şahin askerlik yapmıştı. Bir tepeye çıktılar. Meydan savaşına girecek bir komutan gibi bakıyordu Şahin uzaklara, Seyhanla Çakıt'ın birleştiği bir

adacığa. Ağaçlar vardı. Yeşillik vardı. Çakıt beyaz, mavi, köpüklü akıyor-
du. Seyhan bulanıktı. Konferans için yer seçtiler . . .

Bu hazırlıklarla günler çok çabuk geçiyordu. Demiryolu işçileri arasın-
daki kıpırdama üsteliyordu. Polis, Kuruköprü'de bazı işçilerin evlerinde
arama yapıyor. «Yazılı kâat» sormuşlar. Kimi işçileri karakola götürmüşler.
«1 Mayıs'da işten niye erken çıktınız? Paydos, paydos diye bağırımissiniz.
Kim kim çıkardı bunu? . . .» gibi sorular sormuşlar.

1 Mayıs'da öyle bir şey yapılmıştı. «Beyaz tren geliyor» diye bazı fab-
rikaların bürolarına, polisten ve Halk Partisi'nden yapılmıyormuş gibi tele-
fon edilmişti. «Düdük çalın! Gazi paşa geliyor» demişlerdi. Bu oyunu yu-
tan olmuştu. İşçiler paydos yapmıştı. S. Üstüngel «Savaş Yolu»nda bu
olayı anlatıyor.

Gene o sırada Amerikalıların fabrikasında, daha başka yerlerde bildiri-
ler dağıtılmıştı. Un fabrikasının duvarlarına, dükkânların kepenklerine
yapıştırılan bildirimlerde: patronların azgınlığı, işyerlerinde çalışma koşu-
larının ağırlığı, iş güvencesinin olmadığı, patronun istediği zaman işçiyi
kapıdışı ettiği, işçilerin en ilkel demokratik haklardan yoksun bulun-
duğu sıralanıyor, protesto ediliyordu. 8 saat işgünü, paralı hafta dinlen-
mesi, işçinin sağlığının korunması gibi istekleri ileri sürülüyordu. Fabrika-
larda işçilere dayak atılıyor, para cepaları kesiliyordu. Bu, açıktan soy-
güncülüktü. Un fabrikasında, sonra Amerikalıların fabrikasında, yeni ge-
çen bu tür baskı olayları, somut birer örnek olarak veriliyordu. Dağıtılan
bildirilerin altında: «Türkiye Komünist Partisi – Adana Vilayet Komitesi»
yazılıydı.

Uzun zaman bu bildirimlerden, komünistlerden işçiler arasında, halk ara-
sında söz edildi. Polisin, Halk Partisi'nin, genellikle hükümetin tutumun-
daki sinirlilik, pırlenme buradan geliyordu. Bu pırlenme burjuva bası-
nına da yansımıştı. Gazeteler, bir yandan: «Çok şükür memleketimizde
sınıf mücadelesi yoktur» diyorlardı. Öte yandan: «Bu illetin memleketimize
bulaşmaması için başka ülkelerin deneylerinden yararlanmak gerektiğini»
yazıyorlardı. Genellikle burjuva basınında bir anti-komünizm havası, anti-
sovyetizmle karışık esmekteydi. Bu saldırının başında, Sovyet'lerden kaçan,
Türkiye'de sığınak bulan, Azerbaycanlı Resulzade gibi karşı-devrimciler
vardı. Hükümet bunları koltuğu altına almıştı.

1927 yılının o aylarında, İşçileri Bakanı Şükrü Kaya, hiç de çağırılma-
mış olduğu halde, birdenbire kalkıyor, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün
Cenevre'de yapılan toplantısına gitmek üzere yola çıkıyor. Üstelik Türkiye
ne bu örgütün, ne de onu kuran «Milletler Cemiyeti»nin üyesidir. Öyle
görülüyordu ki, Ankara, hükümet, burjuvazi Türkiye'de işçi hareketine kar-
şı nasıl savaşıldığı yolunda bu örgütten deney edinmek istiyordu.

Sıcaklar bastırıyordu. Kasım Tarsus'a, Mersin'e gitti. Altında bir «Chev-

rolet» araba vardı. Araba eski bir paşa oğlundu. Bu paşa oğlu fabrikatördü. Bir fabrikası Tarsus'taydı. Şoförünü bir iş için oraya gönderiyordu. Şoför Celâl, Ali Şahin'in yetiştirmesiydi. Arabayı Kasım'la değişik sürüyorlardı. Piyasa şoförlerinin tersine, konuşkan pek değildi. Kulağı delikti. Okumayı severdi. Patronun iyi İngilizce bildiğini, Amerikan kolejin-den çıktığını, Amerikan fabrikasının direktörüyle aralarının iyi olduğunu anlattı yolda Kasım'a. Celâl'in gözleri mavi, kaşları, saçları, kirpikleri sarıydı. Göz kapaklarını yarı kısar, nişan alır gibi yapar, gaza basardı. Celâl'in patronu CHP'nin kodamanlarıyla, valiyle, polis müdürüyle içli-dışlıymış. Arabasına binerlermiş. Bir dafasında, polis müdürü, söz arasında, yakınmış. «Komünistler 1 Mayıs'da hepimizi atlattı» demiş. «Beyaz tren» olayını anlatmış. Celâl'in patronu gülmüş. «Niye hepimizi? Sizi atlattı» demiş. Polis müdürü: «Yok, beyim. Uyumuyoruz» diye yanıt vermiş.

Tarsus'a geldiler. Celâl, Kasım'ı eski bir konağın yakınında bıraktı. Saat kaçta, nerde buluşacaklarını sözlediler. Ayrıldılar. Konak bir taş yığınıydı. Kim bilir ne zamandan kalmaydı. Belki «Romalılardan?» İyesi öyle diyor-muş. Konağın beyi Suriye'ye kaçmış. «Kıracıları» öyle diyordu. Toprakları va.mış. Köylüler bu toprakları ekip, biçiyormuş. Bey geri dönecek diye korkuyorlarmış. Hükümetin tutumu beylerden, ağalardan yana. Bu bey, kurtuluş savaşı sırasında Fransız'a konağının kapılarını açmış. Onun gibileri çok Çukurova'da, Türkiye'nin başka yerlerinde, İzmir, Aydın beyleri başka şey mi yaptı! Sonra, kızı Latife hanımı Gazi paşa'ya veren, Ege'nin en büyük komprador zengini bir başka mıydı! Hem bu evlenme burjuvazinin iki kanadının, bir bakıma, «nikâhlanması» gibi bir şeydi. Eski komprador burjuvazi konumunu yitirmek istemiyordu. Politik erki, hükümeti eline geçiren, ama ekonomik gücü zayıf olan burjuvazinin öteki kesimi de konumunu «güçlendirmek» için komprador kesime ödün veriyor, onunla sar-maşıyordu. Burjuvazinin Batıya – emperyalistlere «yanaşma» eğilimiyle, içerde gericilerle sarmaşma tutumu güdülen politikanın iki yüzüydü. Burjuvazinin bu tutumu Çukurova'da somut biçimlerde, olaylarla ortada duruyordu. Mete'ler gibi, Kibaroğulları gibi büyük toprak iyeleri, tahıl – ticaret borsalarına egemen olan dışalıcı ve dışsaticılar, kompradorlar, «Çiftçiler Birliği»nin başındakiler yerli ve yabancı bankalarla, Amerikan, Holanda, Fransız, İngiliz, Belçika, kumpanyalarıyla yeni bağlantılar süreci içindeydiler.

Sonra, emperyalistler, yabancı tekeller, kumpanyalar Türkiye'de konumlarını güçlendirmek, kaybettikleri eski yerlerini geri almak politikasını izliyorlardı. Belli ödünlere vermek zorunluğunu da duyuyorlardı. Kapitalizmin genel bunalımı onları böylesi, oldukça «esnek» bir tutuma zorluyordu. O dönemde, Türkiye burjuvazisinin anti-emperyalist çizgisini yitirmemiş olan kanadı, yabancı kumpanyalara karşı, ikircimli de olsa, ardıcıl olmasa da, savaşımlı sürdürmek zorundaydı. Burjuvazi demiryollarını, deniz yollarını,

limanları, kömür madenlerini, kentlerde kamu kesimindeki yabancı işletmeleri kamulaştırmak, satın almak, «devletleştirmek» yolunu izledi. Yabancı işletmeleri satın alma işi iki tarafın da hesabına uygun düşüyordu. Bu süreç 1923'lerde başladı, 1928–1937 arası oldukça yoğunlaştı, 1946'lerden sonra büsbütün başka bir biçim aldı. Bu satın alma süresiyle yan yana, daha 1928'lerden yabancı – tekelci sermayeyle, Türk burjuvazisinin, «yeni tip ortaklıklar kurma süreci, girişimi hızlandırıldı. 1929'larda, Türkiye'deki yabancı kumpanyalar, işletmeler, bankalar, bunların tümü 103'tü. Bunlar, Türk tüccarlarıyla, işletmecileriyle, aracılılarıyla, komisyoncularıyla, değişik biçimlerde ortaklar, bağlıydılar. O dönemde İngiliz, Fransız, Hollanda, İtalyan, Almanya kumpanyaları ağır basıyordu.

1927'lerde, halk arasında emperyalistlere, yabancı sermayelere karşı düşmanlık, kurtuluş savaşının bir sonucu olarak, geçmemişti. Burjuvazi halkın bu en kutsal duygularını, emperyalizme karşı tutumunu, kendi çıkarlarına uygun biçimlerde kullanmayı göz ardı etmiyordu.

Tarsus'daki konakta iki «kiracı» oturuyordu. Birisi, karı-koca, öğretmendi. Ötekisi, dokuma fabrikasında işçiydi. Bu üç yoldaş, Tarsus Parti Komitesi'ni oluşturuyordu. Öğretmen Haydar yoldaş komitenin sekreteri idi. Bu yoldaş, bir yandan da, CHP'nin yerel örgütünde – Halkevi'nde bir «görev» almıştı. Sarışın bir delikanlıydı. Girişken, ataktı. Eşi, tersine dingin, her şeye parlamazdı. Esmerdi. Özveriliydi. İstanbulluydu. Kardeşi işçiydi tersanede – havuzlarda. Ablasının tersi, kavgacıydı. İstanbul parti komitesinin çıkardığı bildirimleri yaymakta, dağıtmakta üstüne yoktu. Adı Yunus'tu. Arkadaşları ona «Reis» derlerdi. Galata'da otururdu. O semtin «havası»nı, yaşamını bilirdi. Kopuk takımı onu sayardı. «Reis»in komünistlere saygısı, sevgisi vardı. Sempatizandı. Kasım Benekli'ye yataklık yapmıştı.

Tarsus'daki konağın yapısı bir başkaydı. Uzunlamasına bir sofa. Mermer döşeme. Alt katta, bu sofanın bir başı mutfağa, öteki başı dört köşe bir havuza bağlıydı. Koridorun ortasından, derince bir arktan gü, soğuk bir su akıyordu. Havuz, bir bakıma, «buz dolabı» yerine kullanılıyordu. Şişelerde «boğma» rakı, bakraçlarda yoğurt, tenekede yağ, peynir. Turfanda biber, bakla, patlıcan, domates birbirine karışmıştı. Haydar'ın eşi iyi yemek pişirmiş. Havuz başında sini-sofra kuruldu. Kemen-top lahanaya ye meği vardı. Kelem tepside bir hamam kubbesini andırıyordu. Lahanayı olduğu gibi haşlamışlar. Sonra, yapraklarının aralarını kıyma, soğan, yeşil biber, domates, dövülmüş ceviz içiyle doldurmuşlar. Boğma içtiler. Kelem yediler. Daldılar konuşmaya.

Halk partisi çevrelerinden sızan verilere göre, hükümet Fransız demiryolu kumpanyasını zorlamak, Yenice-Nusaybin kesimini almak niyetindeymiş. Kumpanyanın pazarlıkta uzlaşmaya yanaşması için, demiryolu işçilerini göstermelik çıkışlara sürüklemek istiyormuş. Böylesi bir plân varmış.

Haber ilginçti. Üzerine gitmek gerekti. Olaylar, demiryolcular arasında konuşmalar, hükümetin, burjuvazinin ikili bir oyun tutturmak istediği olasılığı üzerinde gitti. Demiryolcular arasında «işçi»ye pek benzemiyen «ustalar» o zamana kadar alışılmamış bir davranış içindeydiler. Fransız kumpanyasına veryansın ediyorlardı. Bu tür «işçilerin» kimliklerini öğrenmek, neleri vurguladıklarını saptamak, bunların arasına sızmak gerekiyordu.

Tarsus ve Mersin parti komitelerinin önlerinde duran görevler, çözüm bekliyen sorunlar ele alındı. Toplanacak olan Çukurova parti forumuna – konferansına kimlerin katılabileceği, forumun ana konusu üzerinde duruldu.

Kasım hemen Mersin'e gitti. Mersin komitesiyle de toplantı yapıldı. Ayrıca, demiryolcular bir greve giderse Mersin liman işçilerinin dayanışmalarını sağlamak sorunu ileri sürüldü. Liman işçileri arasında bir komünist küme oluşturmak için çalışılıyordu. Aktif öğeler vardı.

Kasım, o gece, gene Celâl'in arabasıyla Adana'ya döndü. Celâl'in evinde damda yatıldılar. Bir kaç gün sonra, Adana parti komitesi toplandı. Forum hazırlıkları bir kez daha ele alındı. Hazırlık komitesi bilgi verdi. Toplantının yeri, günü saptandı. Konferans, bir forum biçiminde oluyordu. Geleceklerin, toplantıya katılacakların sayısı geniş tutuluyordu. Böylesi bir biçim verilmesi toplantı için daha uygun geliyordu. 1. Partinin genel durumu, politikası üzerinde, genellikle dünyada komünist hareket üzerinde üyelere bilgi vermek yararlı olacaktı. 2. Demiryolcular arasındaki kaynaşma ve gelişmeleri doğru değerlendirmek, ona göre davranmak vardı. Forumun-konferansın gündemi, politik çizgisi böyleydi, günceldi.

Temmuz'a, Anadolunun yağışlı bölgelerinde, «çürük ay» derler. Çukurova'da: «Yandım Allah». Sarı sıcak deli deli bastırılmıştı. Ova kaynıyordu. Olanığı, vakti olanlar ya bağlarda, ya dağlarda gölge, serin yer arıyordu. Kimileri yaylalanıyordu. Toroslar şenlenmişti. Forum-konferans, dağda değil, komitenin saptadığı gibi, çukurda-Çakıt'la Seyhan'ın birbirine katıldığı yerde, (şimdi orası barajdır) «yarım adacıkta» toplandı. Gözcüler, daha gün çıkmadan gelmiş, yerlerini tutmuşlardı. Sıkı güvenliğe önem verililiyordu. Ali Şahin yoldaş tam komutandı o gün. Tam vaktinde, gelecek olanlar geldiler. «Tekmil» raporunu verdi Şahin yoldaş. Gerçekten kartal gibiydi bakışları, hareketleri.

Toprakkale'den Mersin'e, Kozan'dan, Karaisalı'dan Yumurtalık'a kadar bir öğüt ağı kurulmuştu. Delegeler şendi, coşkuluydular. Curcunaları yoktu. Ağırbaşlıydılar. Gözcüleri, koruyucularıyla foruma katılanların tümü 70 yoldaşın üstündeydi. Tarsuslu dokumacı kadın yoldaş, dokuduğu bir top kırmızı bezi, gene Tarsuslu öğretmen kadın arkadaşıyla birlikte, beyaz çakıl taşlarına serdi. Sanki taşların üstüne, birden alev alev tutuşan, bir

ateş yaktılar. Gün ışığında, güneşin altında, gelenler bu ateşin çevresine oturdular. İşi uzatmadılar. Ellerini çabuk tuttular. Toplantıyı Adana İl Komitesi sekreteri açtı. Mustafa Suphilerin, Türkiye proletaryasının, işçi sınıfının ve halkının kurtuluşu uğrunda can verenlerin kutsal anlarına saygı duruşu yapıldı. Lenin'in küçük bir portresini yerdeki al kumaşın ortasına koymuşlardı. Delegeleler selâm durdu dünya ve Türkiye emekçilerinin ölümsüz yüce önderinin önünde.

İlk konuşmacı – raportör Kasım yoldaşı. Durumu pek de iyi sayılmazdı. Konspirasyon etiketleri onu çapraza alıyordu. Kozan'dan gelenlerden kimileri onu başka bir adla. Mersinli'ler daha başka bir adla çağırıyorlardı. Ali Şahin de bozuma uğruyordu bu yüzden. O, «lafa ad karıştırmayın» deyip sözlerini kesiyordu. Konuşmacı raporunu uzatmadı. Alkışlandığı zaman sıkılıyordu. Bu takma adlardan, kim bilir, daha ne kadar çekeceği vardı.

Bir çok yoldaşlar söz aldı, konuştular. Onlar da, rapora uygun biçimde partinin yeni bir kongreye gitmesi istemini vurguladılar. Partinin, memleketin durumu, uluslararası gelişmeler, komünist ve işçi hareketleri, ulusal bağımsızlık direnişleri, özellikle kapitalizmin, emperyalizmin genel bunalım süreci Türkiye komünistlerini konumlarını, durumlarını baştan aşağı gözden geçirmelerini zorunlu yapmıştı. Egemenlik başına oturan burjuvazinin konumunu, politikasını, bu burjuvazinin nereye yöneldiğini incelemek, irdelemek, ona göre sonuç çıkarmak, partiye yön çizmek gerekiyordu.

Konuşmacılar, demiryolu işçileri arasındaki gelişme ve kıpırdamaların üzerinde ayrıca durdular. Bu olayı, işçiler arasındaki gelişmeleri, Adana demiryolu deposundaki parti komitesinin sekreteri Kazancı İsmail yoldaş, ayrıntılarıyla anlattı. Depoya Aleattin adında bir «demirci ustası»nın geldiğini bildirdi. Bu «usta» gerçekten demirciymiş. Ama karanlık birisiymiş. Onu, İstanbul'dan, polisten, Birinci Şube'den gelen birisiyle sık sık konuşurken görmüşler. Kumpanyaya küfrediyor, Türk işçisini eziyor diyormuş. Arkasından da: «Hükümeti tutmayı, onun sözünden çıkmamayı» salık veriyormuş. Grev değil, «gözdağı vermek» diyormuş.

Konferans, bu demiryolu olayları karşısında işçileri, kamuoyunu uyararak, parti komitesinin bu olaya iyice eğilmesini sağlamak, depodaki parti komitesine yardım etmek önerisini onayladı. TKP kongresinin yapılması, önerinin Merkez Komitesi'ne bildirmesi oy birliğiyle kabul edildi. Komintern'e selâm gönderildi.

Toplantı, ayakta söylenen Enternasyonal marşıyla kapandı. Yere, çakıl taşlarına serilen kırmızı kumaş, al bayrak yerine bir kavak ağacına çekildi. Gelenler, peri misali, yel oldu, bulut oldu, güneş oldu! Dağıldı . . .

«Yeni Çağ» dan Okurlara

Sayın okurlar,

Dergimize karşı istekler günden güne artıyor. Biz bu istekleri elimizden geldiği kadar karşılamaya çalışıyoruz. Okurlarımızdan, adresleri açık ve doğru olarak yazmalarını, özellikle şehir ve mahalle numaralarını titizlikle belirtmelerini rica ederiz. Adreslerini değiştirenler, yeni adreslerini bize derhal bildirmelidirler.

Dergiye abone olmak ve diğer yayınlarımızı edinmek isteyenler adresimize bir mektupla bildirebilirler.

1. L. I. Brejnev, «LENİN'İN 100. YILDÖNÜMÜ, SBKP'NİN XXIV. KONGRESİ, SSCB'NİN 50. YILI»
2. NAZIM HIKMET, BÜTÜN ESERLERİ (Şimdiye kadar 8 cilt çıkmıştır),
3. BİLİMSEL KOMÜNİZM,
4. LENİN (Biografisi),
5. BÜYÜK OKTOBR 50 YAŞINDA
6. S. Üstünel, «SAVAŞ YOLU» (3. baskı)
7. S. Üstünel, «GÜNÜMÜZDE TKP»
8. S. Üstünel, «GÜNEŞLİ DÜNYA»
9. A. Saydan, «ALMAN DEMOKRATİK CUMHURİYETİ»
10. A. Saydan, «YEDİ SOSYALİST ÜLKEDE DÜN-BUGÜN-YARIN»
11. A. Saydan, SOVYETLER BİRLİĞİNDE 12 GÜN»

Adresimiz: Yeni Çağ – Stredisko pro rozsirovani tisku,
Praha 6, Thakurova 3, Czechoslovakia

İÇİNDEKİLER

Sayfa

<i>Stanko Todorov</i>	
Bulgaristan Komünist Partisi'nin bugünkü sosyal politikası	193
<i>Pieter Keuneman</i>	
Dünyadaki değişmeler ve gelişmekte olan ülkeler	205
xx: Toplumun devrimci dönüşümü için verilen savaşım sırasında ekonomi ve politikanın diyalektiği	214
<i>Vadim Zagladin, İvan Frolov</i>	
Komünistler ve zamanımızın global sorunları	232
<i>Max Schmidt</i>	
1974–1975 bunalımından sonra kapitalizm	246
xx: Federal Almanya Cumhuriyeti'nde ilân edilmiş haklar ve gerçek haklar	258

ÖZEL SAYFALAR

xx: TKP Merkez Komitesinin çağırısı	273
xx: «Bizim Radyo»nun 20'inci kuruluş yıldönümü nedeniyle TKP Merkez Komitesinin kutlama mesajı	274
xx: TKP Merkez Komitesinin bildirisi	275
xx: TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın BKP MK Birinci Sekreteri ve BHC Devlet Konseyi Başkanı Todor Jivkov'a mesajı . . .	276
xx: TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın Almanya Sosyalist Birlik Partisi Merkez Komitesine mesajı	277
xx: TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın Uruguay Komünist Partisi MK Genel Sekreteri Rodney Arismendi yoldaşa mesajı . .	277
xx: TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın Hindistan Komünist Partisi XI. Kongresine mesajı	278
xx: TKP Merkez Komitesi Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın kısa biyografisi (6)	279